Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 30 גראָשען — היינט 16 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 56 | Łódź, Piątek, 6 marca 1931 r. | נייַנטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י״ז אדר תרצ״א | № 56

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224=71

געזעלש. „קולטור-ליגע", אפטיילונג לאדזש.

פאַרן אַפּפאָר קיין אויסלאַנד נאָר 2 אויפטריטן
פון בערימטן אַרטיסט, רעזשיסער און רעציטאַטאָר ה׳

א. מארעווסקי

פרייטיק, דעם 6. מערץ, 8.30 אָוונט אין לאָקאַל פון „קולטור-ליגע" בזשעזשינער 23 אַ רעפעראַט א.ד.ט.

„איראָפּאַ און אמעריקאַ" (ראָס לעבן אין טעאַטער אויף יענער זייט ים).

נאָכ׳ן רעפעראַט: רעציטאַציעס.

שבת, ד. 7. מערץ, 10 פרי אין זאַל פון טעאַטער „ארטט", זאַכאַדניע 43

אַ רעפעראַט א.ד.ט. „יודן און טעאַטער."

נאָכן רעפעראַט: רעציטאַציעס.

בילעטן פון 75 גר. ביז 1.50 צו בעקומען אין קולטור-ליגע פון 6—10 אָוו. און בײַם אריינגאַנג

גרויסער ענגלישער זאַל אַל. 1 מאַי 2

שבת, דעם 7-טען מערץ ד. י. 10 אַ זייגער אָוונט קומט פאָר

א גראַנדיעזער

טאַנץ=ראַוט

איינגעאָרדנט דורך די פּויזענער מארק-פאָהרער.

דער פּראָגראַם איז פערשידענאַרטיג. צווישען אנדערע: אַ גרויסער אָרקעסטער, אַרטיסטישע אויפטריטען, טענץ ביז׳ן דערפריה, פערשידענע אטראַקציעס.

בילעטן צו בעקומען שבת פון 7 אָוונט ביי דער קאַסע פון זאַל.

אכטונג, מענער - מאגאזין - שניידער - מייסטער

פון אַלעיאַ 1 מאַי 2.

מארגען, שבת דעם 7-טען מערץ ווערט גערופען

א גרויסע פערזאמלונג פון גאנצען מארינארקע-פאך

אין לאָקאַל בזשעזשינער 7 פינקטליך 7 א זייגער אָוונט וועגען דעם געוואַלדיגען אָנפאַל פון בזשעזשין אויף לאָדז, וואָס די לאָדזער קאָנפעקציאָנערען דערלויבען זיך אָוועקצופיהרען די גאַנצע אַרבייט נאָך בזשעזשין און די היגע שניידער-מייסטער מוזען זיך ארומדרעהען לעדיג. געדענקט חברים, שניידער-מייסטער, אַז די פאַך קאָמיסיע וועקט אייך. קומט אלע ווי איינער צו דער גרויסער פערזאמלונג. גלייכצייטיג מעלדעט אייך די פאַך-קאָמיסיע, אַז איהר אַלע מוזט זיין צוגעגרייט פרייטאג דעם 6. וועגען דעם לאָקאַל-פאַנד, ווייל די פאַך-קאָמיסיע געהט ארויס אין גאַס אריין.

מיט אכטונג די פאַך-קאָמיסיע.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס

ה׳ מ. קאַטשקאַ

צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זיין אומפערגעסליכער שוועסטער

ראכעל קארפעל

זייט געטרייסט!

פערסאנאל פון דער פירמע „GUMIPOL"

אונזער חשוב׳ן שעף

ה׳ קאטשקא

צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זיין

שוועסטער

אונזער וואַרימסטען מיטגעפיהל

פערסאנאל פון דער פירמע „WYGODA"

פּיעטריקאָווער 238.

טוך- און קארט-געשעפט

B. GUTTER

לאָדז, נאָוואָמיעסקאַ 4, טעל. 128-10, פּראַנט, 1 שטאָק

עמפּפעהלט צום קומענדען סעזאָן דעם גרעסטען אויסוואהל

פון די בייעסטע

דאמען- און מענער-שטאָפען

ווי: לאַדזער, טאָמאַשאָווער, ביליצער און אויסלענדישע אויסאַרבייטונגען.

בעסטע קוואַליטעטען! נייעסטע מאָדע! ביליגסטע פרייזען!

הורט און דעטייל — הורט און דעטייל

דאנקזאגונג.

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער וואַרימסטען דאַנק די ג. ווירטשליים

ה׳ דוד וויסבארט,

ה׳ העניך בארעק

(פון פּלאַץ ווסכאָדניאַ 2) פאַר דעם גינסטיגען אויסגלייך, וואָס איז פאָרגעקומען אין קליינהענדלער-פעראיין.

מיט אכטונג

די מיטגלידער פון פעראיין פון פּלאַץ ווסכאָדניאַ 2

(שאַכער-מאַרק). 1624

דאנקזאגונג.

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער הערצליכסטען דאנק אונזער חשוב׳ן פּרעזעס

ה׳ י. ד. פאצאנאווסקי

פאַר זיין עדעלע טאַט, וואָס ער שפענדעט 2½ פּראָצ. פון אומזאַץ אין משך פון דריי חדשים אין דער ניי-ערעפענטער פיליע פון זיין גוט-בעקאַנטער שאָקאָלאַד און צוקער-וואַרען

„PIAST"

אין ווינשן איהם ערפאָלג אין נאָמען פון 400 אָרימע קינדער

די פערוואַלטונג פון „אהבת תורה"

20 וואַכבאַרסקאַ 20

פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוג. ארגאניז.

מארגען, מוצאי-שבת, ד. 7 מערץ אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנאַ 4)

פארלעזונג (אין דער העברעאישער שפּראַך)

א. ד. ט.: „הרומן העברי החדש"

פּרעלעגענט: ד״ר י. פרענקעל. אָנהויב 7 אָוו.

זונטאג, דעם 8 מערץ 8.30 אָוונט—רעפ. י. אונגער: „ענגלאַנד און די ענגלישע פּאָליטיק" אינדיען: (דאָס לאַנד און זיינע איינוואוינער) גאַנדי און די אינדיש נאַציאָנאַל בעוועגונג: ענגלאַנד און אינדיען.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער ג. קונדשאַפט, אַז איך האָב ערעפענט אויף זגערזשער 5 אַ פיליע פון מיין גוט-בעקאַנטער שאָקאָלאַד- און צוקערוואַרען-פאַבריק

„PIAST"

און עמפפעהל אַלערליי שאָקאָלאַדעס, מאַרמאַלאַדעס, קאַרמעלען בעסטע סאָרטען צו פאַבריקס-פרייזען.

מיט אכטונג

איך עמפפעהל דער ג. קונדשאַפט

Fabryka Czekolady i Cukrów

„PIAST"

Wł.: I. D. Pacanowski. 1570

Dr. med. J. M. BARCINSKI

רענטגען-אינסטיטוט

הייל-בעהאַנדלונג פון בייזע געשווילעכצען (ראַק) רענטגען- און פאָטאָגראַפיעס-דורכלייכטונגען אויפ׳ן אָרט און אין די וואוינונגען פון די קראַנקע.

אויפנאַהמס-שעה׳ן פון 5–8 אָוונד.

11. ליסטאָפּאַד 20, טעל. 214-50.

סטעמפלען

אַלער אַרט ווערן אויסגעפירט אין די דרוקעריי 17 פאַלודניאָווא 17 צו ביליגע פרייזען

Dr. W. ŁAGUNOWSKI

Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych przeprowadził się na ul. Piotrkowskiej 70 róg Traugutta). Przyjmuje od 8[30] do 10[3] rano, od 1-ej do 2[30] pp od 6 do 8[30] wiecz. w niedziele i święta od 10 do 1-ej.

Do wynajęcia

w samem centrum wielki LOKAL

a mianowicie: cała oficyna poprzeczna, składająca się z wysokiego parteru i 3-ch pięter oraz dużej piwnicy, z windą i instalacją elektryczną, z prawem używania, obszernego placu przed tą oficyną z Al, Kościuszki. Sale obszerne (rozmiar każdej sali 22 x 16 metrów) słoneczne i widne, o 7 oknach na każdem piętrze, wychodzących na plac przy ul. Al. Kościuszki i tyleż na podwórzu przy ul. Piotrk. Cała oficyna skanalizowana. Wiadomość u FAJNMEHLA

Al. Kościuszki 17, tel. 219-36. 1668

דעם חבר יונתן קארפעל צוליב דעם פריהצייטיגען טויט פון זיין פרוי

ראכעל

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל.

זייט געטרייסט! פערוואלטונג און ראַט

פון ארבייטער-וואוינונגס-קאַא-פעראַטיוו „פּאַריס" אין לאָדז

פערלאנגט ווינער מעבעל

גאראנטירט מיט איהר שטארקייט און דויערהאפטיקייט
צו בעקומען אין אלע מעבעל-געשעפטען
פאבריקס-לאגער אויף זאוואדזקא 5

נור פון דער פירמע

„VIENPOL"

FABRYKA GIĘTYCH MEBLI „VIENPOL"
Zawadzka 5, tel. 191-20

מזל-טוב!

אונזערע הארציקע פריינד פרל.

לובא אוגעלוועטער

מיט ה׳

מארקוס האפמאן

צו זייער חתונה ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט און א צופרידען צוזאמענלעבען.

רוזשא און פינקוס וויינטרויב

א הארציגען מזל-טוב אונזער פרעזעס פון אויפזיכטס-ראט ה׳

אברהם ליכטענשטיין

צו זיין חתונה מיט פריילין

רבקה האלענדער

פערוואלטונג און ראט פון וואוינונגס-קאאפ. „אונזער היים" אין לאדז, זשעראמסקע 10

צו דער פערלאבונג פון

פרל. **אסתר בער**

מיט ה׳ **יצחק גארבארסקי**

ווינשען א גליקליכע צוקונפט.

שוועסטער שרה גארבארסקא

און פריינד: הלל קושינסקי, צפורה שטיגליץ, משה סאנעק

לאדז, אין מערץ 1931.

די פערוואלטונג פון הכנסת כלה וגמלת חסדים, וואלבארסקא 20

ווינשען א הערצליכען מזל-טוב אונזער ווי׳ מיטגרינדערין

פרוי **טשארנא** מיט איהר מאן ה׳ **יעקב יוסף בערגמאן**

צו זייער חנוך-הספר-תורה-פייערונג, וואס איז פארגעקומען זונטאג דעם 1-טען מערץ 1931 (י״ב אדר) און ווינשען זיי א גליקליך אריכת ימים.

מיט אכטונג

די פערוואלטונג

פון הכנסת כלה וגמלת חסדים

וואלבארסקא 20.

אהארציגען מזל-טוב ווינשען מיר ה׳ משה וואלדפאגעל און פרוי צו די תנאים פון זייער ליבע טאכטער

ברכה מיט ה׳

יצחק גראסמאן

און דעם יונגען פאר ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט.

פאמיליע בערכראלע

מזל-טוב און פיל גליק ווינשען מיר אונזער ליבען פעטער און מומע

מענדעל שיינמאן און פרוי

צו דער חתונה פון זייער טאכטער

מ א ש א

וועלכע קומט פאר מוש״ק פרשת תשא און מיר ווינשען זיי צו דערלעבען פיל נחת און דעם יונגען פאר א גליקליך צוזאמענלעבען.

ב. גאלדמאן, פרוי און טאכטער פערעלע

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען קוזין און חבר

קלמן גיידא

מיט פרל. **בעלא לעווין**

ווינשען א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

קוזינס: חיים שישיצקי, איטשע גיידא

חבר אבא שמיטאנסקי

מזל-טוב. א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער ליבען ברודער און שוואגער

קלמן גיידא

צו זיינע תנאים

מיט פ׳ל. **בעלא לעווין**

זאל אייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין.

ברידער, שוועסטערן, שוואגערס און שוועגערינס

צו דער חתונה פון אונזער ליבען ברודער און שוואגער

ה׳ **ישראל ראגאווין**

מיט פרל. **מלכה פריילין**

ווינשען מיר זיי א גליקליך און צופרידען צוזאמענלעבען.

סוזר און רבקה ראגאווין

ישכר און מאבטשע צוקער

אל. קאשטשושקי 21 „הזמיר" אל. קאשטשושקי 21

זונטאג, 8/3, 8.30 אוו

טראדיציאנעל. פורים-קאנצערט

אונטער דער לייטונג פון ה׳ הענריק יאבלאן

עס בעטייליגען זיך דער ארקעסטער, כאר און די סאליסטען אסוויי באומגערטעל, ברידער גרינוואלד, הענכט, שארפשטיין א.א. אין פראגראם: שאפינגען פון זילבערג, שקלאר, סאמינסקי, היידען, הענדעל, פערגאלעס א. א.

רעציטאציעס — מ. מאשקאוויטש.

אקאמפ. פרל. ראזענצווייג און אינזש. לעאן ליבערמאן.

בילעטען פון 50 גר. ביז 2 50 זל. צו בעקומען ביי דער קאסע פון „הזמיר"

זונטאג, ד. 8/3, 4 נאכמ. **קאנצערט** פאר יוגענד

פראגראם פון אווענד-קאנצערט. — בילעטען פון 30 גר. ביי דער קאסע פון „הזמיר"

בעקאנטמאכונג.

דער ניי-ערעפנטער „קאפע-צענטראל"

זאוואדזקא 14

מאכט דערמיט בעקאנט, אז עס ווערען צוגעגרייט מילכיגע פרישטיק און אווענט-ברויט פון 4 גענג פון 80 גראשן

ווי אויך כשר׳ע **מיטאגען** פון **1.50** געשמאקהאפטע

אויף פערלאנג ווערט אויך אהיים געשיקט מיטאגען. עס ווערען אנגענומען בעשטעלונגען אויף בעלער און באנקעטען. אלס צו מעסיגע פרייזען.

„Café Central"

זאוואדזקא 14, טעל. 192 69. אינה.: פ. לעסלאו

כתר תורה

זונטאג, פרשת ויק״פ, 6 א זייגער אווענד קומט פאר א גראנדיעזער

חנוך-הספר-תורה-פייערונג

פין קינסקער רב׳ן שליטא, לאדז, קאמיעננא 18

אין ביידעם קאנצערט-זאל, פיאטראוויטשא 3 (אלגינסקא)

עס נעהמט אנטייל דער בערימטער לאוויטשער חזן מיט אן ערשט־קלאסיג איינשטודירטע כאר. ערשטקלאסיגער ארקעסטער. אלע יודען ווערען געבעטען צו קומען אנטייל נעהמען אין דער דאזיגער ספר תורה פייערונג.

בעמערקונג: דאס נייען פון דער ספר תורה קומט פאר זונטאג פון 4 א זייגער נאכמיטאג אן.

1572

ערשטקלאסיגער דאמען-שניידער

א. לערער

(געוועזענער לאנגיעהריגער צושניידער ביי ל. טרייסטמאן)

נייע ציגעל-גאס 17, טעל. 142-69

עמפפעהלט זיך דער געעהרטער קונדשאפט מיט זיין עלעגאנטעסטע אויספערטיגונג לויט די נייעסטע פאריזער און ווינער מאדעלן.

פרייזען צוגענגליך.

דים טיפסטען פייליד דריקען מיר אויס אונזער ג. חבר

ישראל מאכאראווסקי צוליב דעם טויט פון זיין פאטער

יהושע נ״ע

אין אייער ווייטערע פאלקיסטישע ארבייט זאלט איהר אייער טרייסט געפינען.

עקזעקוטיווע און ראט

פון די ארטיגע פאלקיסטישע ארגאניזאציע.

1625

Doświadczony administrator

znający dobrze SPRAWY PODATKOWE i nowe rozporządzenia o meldunkach przyjmuje domy w administrację. Łaskawe oferty sub „Doświadczony" do admin. niniejszego pisma.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

זאוואדזקא 1.

נאר פאר ווענערישע הויט-קראנקה. און מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערווען-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט קאסמעטיק.

— — טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — —

פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען

זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.

— בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. —

וויזיט 3 זל.

DR. MED.

Haltrecht

ספעצ. ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקה., קינדערלאזיגקייט.

נעמט אן פון 8 10 פריה, פון 12—3 נאכמ. און פון 6 ביז 9 אווענד. זונטאג פון 9 ביז 1 ביי טאג.

פיעטריקאווער 10

פאר אינבעמיטעלטע לעבנשצע-פרייזען.

Dr. med. D.

Wajskopf

פיעטר קאווער 104 B

טעל. 114 82

אינערליכע קראנקהייטען. ספעציאליסט פאר מאגען, קישקעס און לעבער, רענטגען. און אהמס-שעה׳ן פון 4 — 7 נאכמ.

DR. MED.

Z. Datyner

אוראלאג

ספעציאל-ארצט פאר ביינער, נירען און אורין-קראנקהייטען

Piaśrow'cza 2

(Olginska) Telef. 148-95

נעמט אן פון 9 - 10 פריה. און פון 6 8 אווענד

בעקאנטמאכונג

די תלמוד תורה מחזיקי אמונה פעפער 17 מאכט בעקאנט, דאס מוש״ק פ׳ תשא, 7 מערץ 1931, 7 אזייגער אווענד קומט פאר די **יעהרליכע**

גענעראל-פערזאמלונג

אויף דער טאג אר׳נונג: 1) ערעפנונג: 2) וואהלע פון א פרעזידיום און 2 אססעסארען 3) טעטיגקייט אין קאסע-בעריכט 4) פרייע פארשלאגען 5) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס קאמיסיע. צום 2-טען טערמין 8 אזייגער ביי יעדע צאהל מיטגלידער.

פריי נישט צו פערליערען וואהל-רעכט בעטען מיר צו ערלעדיגען די ביטראגען

צו דער חתונה פון אונזער חשוב׳ן מיטגליד

יהזקאל גערטעל

מיט פרל.

סאלא נאוואק

וועלכע קומט פאר שבת דעם 7 מערץ ד. י. ווינשט א הערצליכען מזל-טוב

די פערוואלטונג פון טאפעצירער-צעך אין לאדז

אויפאדערונג

דערמיט מאדער איך אויף ה׳

דוד ליס,

אינהאבער פון פעלד-בעטען-פאבריק „Gwarant" ליפאווע 56, ער זאל מיר אין משך פון 3 טעג ערלעדיגען דאס געלד, וואס איך האב איהם געגעבען צו דער פאבריק, אין געגענפאל וועל איך זיין געצוואונגען דאס צו טון אויף א געריכטליכען וועג.

מיט אכטונג

שמואל ליס, באלוטער מארק 10

מאשין-מצות

ווערט געבאקען אלע טאג פרישע און דינע ווי אויך מצה-מעהל, אייער-פערפעל און סוכארקעס לויט קארלסבאדער סיסטעם

מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזער גוט-בעקאנטע און פרישע געבעקען פון אונזער איבעראל בעוואוסטער צוקערביע

נ. וויינבערג

38 פיעטריקאווער 38 :-: טעל 143-82 :-:

יאדזשא מאנשיין
חיים איילענבערג

פערלאבט

לאדז, אין פעברואר 1931

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען ברודער

חיים איילענבערג

מיט פרל. יאדזשא מאנשיין

ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

שוועסטער און ברודער

Z intencji zaręczyn kolegi mego
p. **Heńka Eilenberga**
z p. **Jadzią Monszajnówną**
życzę wiele szczęścia i różowej przyszłości.

Felek Rozencwajg

צו דער פערלאבונג פון אונזער חבר

חיים איילענבערג

מיט פרל. יאדזשא מאנשיין

ווינשען מיר זיי א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

לייב שימקעוויטש און פרוי

Z intencji zaręczyn kolegi naszego
p. **Heńka Eilenberga**
z p. **Jadzią Monszajnówną**
życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości.

Lipa Szymkiewicz
Calek Orbach

וועגן דער ווירטשאפטליכער לאגע אין לאנד

מיניסטעריאלע בעראטונג מיט׳ן אנטייל פון וואיעוואדעס

ספּעציעלער קוריער וועט די בעשלוסען אפפיהרען אויף מאדערא

וואַרשא, 5 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). די קומענדיגע וואָך זאָל אין וואַרשא פאָרקומען אַ ספעציעלע בעראַטונג פון מיניסטאָרעך־ראַט, אין וועלכער ס׳זאָלען אַנטיילנעהמען אַלע וואָיעוואָדעס. די בעראַטונג זאָל זיך בעשעפטיגען מיט דער שווערער ווירטשאַפטליכער לאַגע אין לאַנד. די בעשלוסען פון דער בעראַטונג זאָלען דורך אַ ספעציעלען קוריער איבערגעשיקט ווערען צו מאַרשאַל פילסודסקי אויף מאַדעירע.

אַלס קוריער וועט וואַהרשיינליך אַרויספאָהרען פולקאָווניק שטעצעל, אָדער וויצע־מיניסטער בעק. דער ספעציעלער קוריער וועט רעפערירען דעם פערלויף פון די בעראַטונגען און די בעשלוסען און וועט מיטברענגען אַ בעשלוס פון מאַרשאַל.

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון סענאט

זענען אנגענומען געווארען א רייה בודזשעטען

וואַרשא, 5 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) אויף דער היינטיגער זיצונג פון סענאַט זענען בעטראַכט געוואָרען די בודזשעטען פון מלוכה־פרעזידענט, סיים, סענאַט, מלוכה־קאָנטראָל און פרעזידיום פון מיניסטאָרען־ראַט. אויף דער נאָכמיטאָג־זיצונג זענען בעטראַכט געוואָרען די בודזשעטען פון בילדונגס־מיניסטעריום און פאָסט. בעת דעם וויכוח אַרום בודזשעט זענען אַרויסגעטראָטען מיט שאַרפע רעדעס דעפּ. קאָפּטשינסקי (פ.פ.ס.) און פאָרשטעהער פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען.

זיצונג פון דער קאנסטיטוציע־קאמיסיע אין סיים

פראגע וועגען א יודישען פערטרעטער נאך נישט דעצידירט

וואַרשא, 5 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). היינט איז פאָרגעקומען די ערשטע זיצונג פון דער קאָנסטיטוציע־קאָמיסיע ביים סיים, וועגען דעם קאָנסטיטוציע־פראָיעקט פון ב.ב. דעם פאָרזיץ האָט געפיהרט דעפּ. מאַקאָווסקי. אַלס גענעראַל־רעפערענט פון דער קאָמיסיע איז אויסגעוועהלט געוואָרען דעפּ. צאַר. ער האָט פאָרגעשלאָגען, אַז צו איינצעלנע טיילען פונ׳ם פראָיעקט זאָלען נאָך בעשטימט ווערען בעזונדערע רעפערענטען און דער פאָרשלאַג איז אָנגענומען געוואָרען. ס׳איז אויך פאָרגעשלאָגען געוואָרען, אַז צו די בעראַטונגען זאָל מען איינלאַדען מיט בעראַטונגס־רעכט ספעציאַליסטען — פּראָפעסאָרען א. אַנד. צוליב דעם ווידערשטאַנד פון איניגע קאָמיסיע־מיטגלידער איז די פראַגע נישט דעצידירט געוואָרען און אָפּגעלעגט געוואָרען ביז דער נאָהענטסטער זיצונג.

דעפּ. ראָזמאַרין האָט זיך אין נאָמען פון יודישען קאָלא געווענדעט, אַז צו די בעראַטונגען פון דער קאָנסטיטוציע־קאָמיסיע זאָל צוגעלאָזט ווערען אַלס פערטרעטער פון יודישען קאָלא דעפּ. גרינבוים, הגם די יודישע קאָלא האָט נישט קיין פערטרעטער אין דער קאָמיסיע.

דעפּ. פּאָטאָצקי (ב.ב.) האָט דאַן פאָרגעשלאָגען, אַז אַלס יודישער פערטרעטער זאָל אין דער קאָמיסיע צוגעלאָזט ווערען דער „ראַבין״ לעווין.

לויט׳ן פאָרשלאַג פון דעפּ. האַלובקאָ איז די פראַגע נישט דעצידירט געוואָרען און איז אָפּגעלעגט געוואָרען ביז דער נאָהענטסטער זיצונג.

די ענגלישע שטייער־מאכט מאהנט הכנסה־שטייער ביים קרן־קימת־לישראל

פראָצעס פון קרן־קימת אין ענגלישען אפּעלאציע־געריכט

לאָנדאָן, (יט״א) דאָס הויכע געריכט אין לאָנדאָן האָט די טעג בעטראַכט א שטייערען־רעקורס פון דעם יודישען נאַציאָנאַל־פאָנד אין לאָנדאָן. דער קרן־קימת איז אויפגעפאָדערט געוואָרען דורך דער שטייערן־מאַכט איינצוצאָהלען הכנסה־שטייער. דער ק.ק.ל. האָט געגען דעם אָנגעגעבען אַ רעקורס. דער פראָצעס איז פאָרגעקומען פאַר׳ן אַפּעלאַציע־ריכטער ראַולעט. די שטאַאַטס־תביעה האָט בעגרינדעט דער גענעראַל־פראָקוראָר פון גרויס־בריטאַניען סער וויליאַם דזשאַוועט.

אַדוו. א. מ. לאַטער, דער פאָרשטעהער פון קרן־קימת האָט אָנגעוויזען אַז די געזעלשאַפט איז אַ וואָוילטעטיגע אינסטיטוציע, וועלכע איז נישט געשאַפען געוואָרען צו פראָפיט־צוועקען.. זי האָט אַלס אויפגאַבע איינצוקויפען אין א״י באָדען צו בעזעצען אויף איהם יודען, די פאָנדען ווערען געזאַמעלט צווישען פרייוויליג זיך בעשטייערנדע פערזאָנען, פון שטאַנדפונקט פון ענגלישען געזעץ איז די דאָזיגע טעטיגקייט אַ פילאַנטראָפּישע, בעזונדערס ווען מען בעהמט אין אַכט אַז פון די קרן־קימת־פאָנדען ווערען אויך געגרינדעט סינאַגאָגען, יתומים־היימער, שפיטאָלען, שולען, קלובען, און אַנדערע רעליגיעזע פילאַנטראָפּישע און ערציהערישע אינסטיטוציעס.

דער גענעראַל־פראָקוראָר סער וויליאַם דזשאַוועט ערקלערט, אַז עס האַנדעלט זיך נישט וועגען דעם וואָס די געזעלשאַפט האָט געטון, נאָר וועגען דעם, וואָס זי איז בעאויפטראַגט צו טאָן אין הסכם מיט איהרע סטאַטוט־בעשטימונגען, אַריינקוקענדיג אין די אַרטיקלען פון סטאַטוט, איבערצייגט מען זיך, אַז איהרע שטרעבונגען זענען פּאָליטישע, דער ציל איז צו שאַפען אין א״י א יודישע נאַציאָנאַל־היים, די זידלער דאַרפען קיינמאָל נישט ווערען די אייגענטימער פון דעם באָדען, כדי אויסצומיידען די ריזיקע, אַז באָדען פון די זידלער זאָל ווען עס איז ארויסגעהן אין רשות פון די מיטגלידער פון דער נישט־יודישער געמיינשאַפט, פון דעם הכנסה־שטייער־שטאַנדפונקט קען מען נישט דערלאָזען, אַז פערזאָנען וואָס שליסען זיך צוזאַמען פאַר אַזאַ האַלב־פּאָליטישען ציל, זאָלען מעגען געניסען פון דער פריווילעגיע בעפרייט צו ווערען פון שטייערען, דער פאַקט, וואָס אַן אָרגאַניזאַציע פיהרט אויס אַ זעהר נוציגע עפענטליכע אַרבייט, פערוואַנדעלט נאָך נישט די דאָזיגע אָרגאַניזאַציע אין אַ פילאַנטראָפּישע.

דאָס געריכט האָט נאָכ׳ן אויסהערען די צדדים (וואָס עס האָט געדויערט 4 שעה) אָפּגעלעגט די פערעפענטליכונג פון פסק דין.

א שרפה אין סיים

וואַרשא, 5 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). אַרום האַלב 11 אינדערפריה האָט זיך אין סיים אָנגעצינדען די פּאָדלאָגע אין קאָרידאָר. ס׳איז ענטשטאַנען אַ סומאַטאָכע, אָבער דעפּ. דזשערזשאַווסקי האָט די שרפה איינגעלאָשען.

אנגעהויבען דעם א״י־דרייוו אין אמעריקע

פייערליכער באנקעט לכבוד פּראָפ. איינשטיין. — איינשטיין רופט צו א פערשטענדיגונג מיט די אראבער. — בעגריסונגס־דעפּעשע פון פּרעזידענט הובער צו פּראָפ. איינשטיין.

פּראָפ. איינשטיין אָפּגעפאָהרען קיין איראָפּא

ניו־יאָרק, 5. (יט״א טעלעגראַפיש). דאָ איז פאָרגעקומען דער אָפּשידס־באַנקעט צום אָפּפאָהרען פון פּראָפּ. איינשטיין פון ניו־יאָרק.

עס זענען אַנוועזענד געווען טויזענד געסט.

דער דאָזיגער באַנקעט איז אויך פערבונדען געוואָרען מיט דער ערעפנונג פון דער ארץ־ישראל־דרייוו אין אַמעריקא.

עס איז אויפ׳ן אָרט געזאַמעלט געוואָרען צוויי הונדערט טויזענד דאָלאַר.

פעליקס וואַרבורג האָט געפיהרט דעם פאָרזיץ און ערקלערט, אַז מאַקדאָנאַלדס בריף לעוט נאָך נישט די ארץ־ישראל־פראַגע. דער בריף האָט אָבער אַ גרויסע בעדייטונג און פערווישט די אונפריינדליכע איינדרוקען, וואָס עס האָט זיך בעקומען פון ווייס־בוך, עס בלייבט בלויז צו וואַרטען ביז עס וועלען פערווירקליכט ווערען אונזערע האָפנונגען— האָט וואַרבורג אויסגעפיהרט.

פּראָפ. איינשטיין האָט געדאַנקט פאַר׳ן כבוד און האָט אַפּעלירט צו שטיצען דעם דרייוו און צו דערפיהרען צו אַ יודיש־אַראַבישע פערשטענדיגונג.

פראָפ. איינשטיין אָפּגעפאָהרען פון ניו־יאָרק

ניו־יאָרק, 5. (יט״א טעלעגראַפיש). היינט איז פּראָפעסאָר איינשטיין אָפּגעפאָהרען פון ניו־יאָרק. קיין שערבורג.

טויזענדער מענשען זענען געקומען זיך געזעגענען מיט׳ן פּראָפ. איינשטיין און איהם געמאַכט שטאַרקע אָוואַציעס.

ניו־יאָרק, 5 (טאַז) פּראָפ. איינשטיין איז אויפ׳ן דאַמפער „דייטשלאַנד״ אָפּגעפאָהרען אַהיים. צו בעגלייטען איהם האָט זיך צוזאַמענגעקליבען אַ ריזיגער עולם פון געלעהרטע און פערעהרער.

קורץ פאַר׳ן אָפּפאָהרען פונ׳ם דאַמפער האָט פּראָפּ. איינשטיין בעקומען אַ דעפּעשע פון פּרעזידענט הובער, אין וועלכער ער דריקט אויס זיין בעוואונדערונג פאַר דער ווערטפולער דינסט, וואָס איינשטיין האָט געלייסטעט דער מענשהייט.

א גוטע בשורה פאר לאדז און פראווינץ!

איך מאַך אַלע בעקאַנט, אַז ביי מיין לאַנג עקזיסטירענד לעדער־געשעפט האָב איך ערעפענט

א שיך־אפּטיילונג

איך מאַך בעקאַנט דאָס ג׳ פּובליקום, אַז די שיך־וואַרען זענען אויסגעאַרבייט פון די בעסטע און מאָדערנסטע לעדער ווי אויך די פיינסטע אויסאַרבייטונג

צו זעהר ביליגע פרייזען

ווייל די סחורה בעציה איך פון די ערשטע קוועלע! אין דער שיך־אָפּטיילונג געפינען זיך די מאָדערנסטע קאָלירטע מענער־פּאַנטאָפעל ווי אויך פיין פריידענבערגס און שטערלינגס לאַק, גומי־קאַמאַשען געמזאָווע און כראָמאָווע אַז שטנז. א גרויסער אויסוואַהל פון יודישע געמזאָווע און כראָמאָווע שטיוועל נאָר פאַר 29.85 ווי אויך א גרויסער אויסוואַהל פון עלעגאַנטע דאַמען־ און ספּאָרט־פּאַנטאָפעל ווי אויך קינדער־שיך פון אַלע סאָרטען פון די קלענסטע ביז די גרעסטע. בעמערקונג: א גרויסער אויסוואַהל פון זיידענע און סערזשענע פּאַנטאָפעל. קומט און איבערצייגט אייך! מיט אַכטונג

ח. מ. גאלאס, לאדז, נאוואמיעסקא 20

פערגעסט נישט די אדרעס: נאָר פראָנט 1־טער שטאָק אין לעדער־געשעפט!

זאָרגענדיג פאַר די היגיענע פון דער ג׳ קונדשאַפט דער 1־קל. פריזיר־אַנשטאַלט

JAN DUDZIAK, Piotrkowska 4

בענוצט צום ראַזירען פאַר די ג׳ קונדשאַפט אויסשליסליך פלאַמבירטע אַנטיסעפּטישע טאַרעבקעס, רעקאָמענדירט דורך די געזונדהייטס־אָפּטיילונגען.

די דערמאָהנטע טאַרעבקעס גיט דער אַנשטאַלט צו אומזיסט.

זאָרגענדיג פאַר דער היגיענע פון זייער ג׳ קונדשאַפט די פריזיר־אַנשטאַלטען

GULDER Zawadzka 22, KAGAN Zawadzka 35, JURKIEWICZ Wschodnia 36, FRENKIEL Kilińskiego 25, Granek Pomorska 11

בענוצען צום ראַזירען פאַר די ג׳ קונדשאַפט אויסשליסליך פלאַמבירטע אַנטיסעפּטישע טאַרעבקעס, רעקאָמענדירט דורך די געזונדהייטס־אָפּטיילונגען

די דערמאָהנטע טאַרעבקעס גיבען צו צום ראַזירען די אַנשטאַלטען אומזיסט.

Lekarz-Dentysta

M.Karabanow

Piłsudskiego 31, tel. 159-09

היילט, פּלאָמבירט און ציהט ציינער אָהן שמערצען. קינסטליכע ציינער אָהן גומען. מעסיגע פרייזען

לעטשניצע

„Unitas“

פּוסטאַ 19 טעל. 111-78

וועכנערין־אנשטאלט

אונטער דער לייטונג פון ד״ר מעד.

H. BERGSON

נעמט אָן עבוּרות:

I קלאַס פּרייז	300 זל.	
II קלאַס	175 „	מיט מעדיקאַמענ־
III קלאַס	100 „	טען

טוך און קארט־לאגער

SZ. MAROKO, Łódź

נאַוואָמיעסקאַ 2, פראָנט I שטאָק טעל. 159-48

עמפּפעהלט צום פריהלינג און זומער־סעזאָן אַ גרויסען אויסוואַהל פון די גייעסטע און בעסטע דאַמען־ און מענער־שטאָפען.

NOWOOTWORZONA FABRYKA

listew do ram i tapet

oraz oprawa obrazów

CH. WORTSMAN

Łódź, Kilinskiego 87

Dr. med. **J. BETTE**

קינדער און אינערליכע קראַנקהייטען

PIOTRKOWSKA 6, tel. 144-95

נעמט אָן פון 8—11 פריה און פון 4—6 נאָכמ.

Dr. med. **N. ROZEN**

צאָהן־כירורג

קראַנקהייטען פון דזיאָנסעס, גימען, ציינער א.א.וו. ציינער־רעגולירונג, רענטגען־דיאַגנאָסטיק.

אנדזשעיא 7, טעל. 216-57.

עמפּפאַנגס־שעהן׳ פון 3—7 נאָכמ.

Dr. med. **Ignacy MARGOLIS**

okulista

האָט זיך איבערגעצויגען אויף אל. קאָשטשושקי 9, טעל: 165-17

נעמט אָן פון 1—2 און פון 5—7 אָוועגד

Dr. Ludwik WOLF

היילונג מיט שטראָם פון אַ הויכע פרעקווענץ

Orig Dr. Zeileiss,

Warszawa, Wspólna 54, m. 10 tel. 669-39

Dr. med. **H. Karaś**

אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען

זגערזשער 16

נעמט אָן פון 11 ביז 1 און פון 3 ביז 7 וועאָנד.

Doktór **KLINGER**

ספּעציאַל־ארצט פאַר ווענער שע. הייט־ און האָר־קראַנקהייטען

ANDRZEJA 2, tel. 132-28

נעהמט אָן פון 9—11 פריה און פון 5—8 אָוועגד און פון 1—2 נ״מ אין דער „לעטשניצע פּיעטריקאָווסקאַ 62“

Dr. Z. Rakowski

פאַר אויערן־, נאָז־, האַלז־ און לונגען־קראַנקה

9 קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 127-81.

אָפּערכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע גדאַנסקע 17 פון 10—11 און פון 2—8

אנגעהויבען זיך די בודזשעט-דעבאטען אין לאדזער שטאט-ראט

גרויסע רעדע פון שטאט-פרעזידענט זשעמיענצקי

בעכסטען האבען זיך אין לאדזער שטאט-ראט אנגעהויבען די דעבאטען איבערן בודזשעט פון דער שטאט לאדז אויפ'ן יאהר 1931|32.

דעם שטאט-ראט שטעהט פאר אין דער היינטיגער א שווערע ארבייט., ווייל אין פערלויף פון דריי וואכען צייט מוז דער בודזשעט זיין אינגאנצען פערטיג און מוז זיך שוין געפונען אין איבערן מיניסטעריום. צוליב דער דאזיגער סיבה האט דער סעניארען-קאנווענט זיך געזעהען געצוואונגען איינצופיהרען בעת די בודזשעט-דעבאטען אזא

רעגולאמין,

וועלכער זאל מעגליך זיין פערטיג צו ווערען מיט דער ארבייט אין דעם דערמאהנטען אפשניט צייט.

געגען דעם דאזיגען רעגולאמין איז גלייך ביים אנהויב פון דער זיצונג ארויסגעטרעטען ראטמאן פייפער (נ.פ.ר.), וועלכער האט געזעהען אין דעם רעגולאמין א פרוב נישט צו דערלאזען צו קיין גרויסער דיסקוסיע וועגען דער שטאטישער ווירט-שאפט, ער לעגט דעריבער פאר, אז דער רעגולאמין זאל געענדערט ווערען אויף דעם אופן, אז ביי דער גענויער דיסקוסיע וועגען פערשידענע אפטיילונגען פון מאגיסטראט זאלען די פראקציעס האבען די מעגליכקייט צו רעדען נאך צו 15 מינוט. די מעהרהייט האט אין דער פראגע ארויסגעוויזען אזוי פיל לאיאליטעט און ווילען צו ווייזען, אז זי האט נישט בדעה צו גיליאטינירען די אפאזיציע און האט מסכים געווען אויפ'ן פארשלאג פון ראט-מאן פייפער.

דאן האט געהאלטען דעם

הויפט-רעפעראט וועגען בודזשעט

ראטמאן אנדזשעאק (פ.פ.ס.), ער האט קודם-כל אנגעוויזען אויף דעם שרעקליכען קריזיס, וואס הערשט אין דער ארבייטער-שטאט לאדז, אויף דער אומגעהויערער נויט צווישען דער ארימער בעפעל-קערונג און אויף די גרויסע סומען, וואס וואלטען נויטיג געווען כאטש אין א מינימאלע מאס צו לינדערען די נויט און דווקא אין דער צייט פון קריזיס ווען ס'וואקסען די געברויכען, שרומפען איין די הכנסות און דער מאגיסטראט האט גע-מוזט זיך מיט דעם רעכענען און מאכען איינשפא-רונגען אין בודזשעט. דער מאגיסטראט האט זיך אבער גערעכענט מיט דער

ארבייטסלאזינקייט און ארימקייט

און האט קודם-כל בעשלאסען נישט צו רעדוצירען די בודזשעטען פון דער געזונדהייטס אפטיילונג און פון דער אפטיילונג פאר געזעלשאפטליכען שוץ, וועלכע זענען די פאזיציעס, וואו די ארימע בעפעלקערונג בעקומט נאך אביסעל הילף אין דער צייט פון א נויט. דאגעגען האט מען געמוזט מא-כען אפשפארונגען אין אנדערע אפטיילונגען, צי דעם מאגיסטראט וועט זיך איינגעבען צו רעאלי-זירען דעם בודזשעט אין דער פארם. ווי ער שטעלט דאס איצט פאר קען מען, ליידער, ביי דער היינ-טיגער סיטואציע נישט פערזיכערען, אויב די ווירט-שאפטליכע לאגע וועט זיך נישט פערבעסערען, ווע-לען די בעדינגונגען זיך נאך מוזען פערערגערן און ס'וועלען געמאכט ווערען נאך גרעסערע אפ-שפארונגען. דער צוזאמענשטעל פון בודזשעט איז פאלגענדער: געוועהנליכע אויסגאבען 30.923.263 זל., אויסערגעוועהנליכע אויסגאבען 13.578.704 זל., צוזאמען אלזא 44.504.966 זל., דער עודף פון די הכנסות איבער די הוצאות איז פארגעזעהען אין א סומע פון 1 מיליאן זלאטיס, צוזאמען מיט די בודזשעטען פון די שטאטישע אונטערנעהמונגען בעטרעפט די אלגעמיינע סומע פון בודזשעט — 63.313.740 זל.

נאכ'ן גענעראל-רעפערענט נעהמט א ווארט צו בעגרינדען דעם בודזשעט דער

פרעזידענט זשעמיענצקי,

וועלכער זאגט צוו. אנד.:

די ערשטע פראגע, וועלכע שטעלט זיך אין דער פראגע פון בודזשעט איז אויף ווי ווייט ער איז רעאל. די פאראויסזעהונגען ווערען נאך שווערער, צוליב דעם ווירטשאפטליכען קריזיס אין דער גאנצער וועלט, וועלכער איז נישט קיין גע-וועהנליכער קריזיס, וואס חוזר'ט זיך איבער יעדע עטליכע יאהר, נאר ער איז פיל טיפערע ביז צו די יסודות פון דער איצטיגער ארדנונג. ווער קען אלזא פאראויסזעהען, ווי אזוי אונזער שוואך לאדז וועט קעמפען מיט די כוואליעס פון וועלט-קריזיס.

מיר קענען נאר בויען אויף דעם יאהר, וואס האט זיך געענדיגט און אויף די פינאנץ-רעזולטאטען פון דעם דאזיגען יאהר. דער ערשטער בודזשעט וואס איז אנגענומען געווארען פאראיאהרען האט זיך באלד ארויסגעוויזען פאר צו הויך און מיר אליין האבען איהם בעדייטענד פערקלענערט. אפ-געגנארט האבען אין פערגאנגענעם יאהר קודם-כל די הכנסות פון די צוגאבען, וואס די שטאט בעהמט צו פערשידענע מלוכה-שטייערען, דאגעגען

אונזערע איינענע שטייערען זענען רעאליזירט געווארען

אין דער מאס ווי מיר האבען זיי פאראויסגעזעהען.

דער פרעזידענט רעדט דאן ארום די אפשפא-רונגען, וואס האבען געמוזט געמאכט ווערען איצט אין פערשידענע אפטיילונגען, ווי פערריכטען ברוק-קען, אפשפארונגען אויף בילדונג, שול-היגיענע, בויען שולען א. אז. וו., וואס וועט פערשטעהט זיך, זיין לרעה פאר דער שטאט.

דער פרעזידענט איז מודה, אז די שטאטישע טעאטערן ווערען איצט נישט גוט פערוואלטעט און די פיהרונג וועט אויך להבא מוזען איבערגעגעבען ווערען אין קאמפעטענטע הענד.

דער מאגיסטראט האט אויך

נעשטראכען די סומע פון 10 טויזענד זלאטעס או'ף דער ל' טעראַרישער פרעמיע.

ערשטענס צוליב שפארזאמקייט און דאן דאס, וואס פון פערשידענע זייטען האט זיך שוין געלאזט הערען שטימען, אז די ליטעראַרישע בעלויבונגען זענען צו אפט און קאנדידאטען, וואס אמאל ווייניגער.

דער מאגיסטראט בעמיהט זיך אויך ווייטער צו פערגרעסערען די צאהל בעטען אין די שפיטאלען, אין משוגעים-אנשטאלטען און וועט ווייטער פיל געוויכט לעגען אויף בעקעמפען אנשטעקענדע קראנק הייטען. ס'ווערען דערהאלטען די פולע פאזיציעס פון דער אפטיילונג פאר געזעלשאפטליכע שוץ.

די פראגע פון פערטיילען די סובסידיעס צווישען די פערשידענע אינסטיטוציעס ווערט שטענדיג תיים דעבאטירט אין שטאט-ראט. די דיס-קוסיע איז דא גרעסער ווי ביי פראגען, וואו ס'האנ-דעלט זיך וועגען מיליאנען, הגם אין דעם פאל האנדעלט זיך וועגען טויזענדער און אפילו הינ-דערטער. מאנכע ראטמענער האלטען אויך, אז מיט די סובסידיעס פיהרט דער מאגיסטראט פאליטיק. אבער דאס איז נישט אינגאנצען אזוי. די מעהרהייט אינסטיטוציעס, וועלכע ווערען סובסידירט דורכ'ן מאגיסטראט זענען אלגעמיינע און האבען קיין שום געמיינזאמעס נישט מיט פאליטישע טענדענצען. צוליב די אלגעמיינע אפשפארונגען האט מען אויך געזוכט קלענער מאכען די סובסידיעס, דערביי א'ז אבער רעדוצירט געווארען פאר אלע אהן אונטער-שייד אינסטיטוציעס. דער מאגיסטראט האט אפילו נישט געקענט העכערען די סובסידיע פאר די פיי-ערלעשער. דער פרעזידענט בעטאנט דערביי, אז ס'איז אויך נישט מעגליך און נישט גערעכט געווען צו רעדוצירען דעם בודזשעט פאר די באַאכאַוו-און מעדעם ש'לען, איך ווייס, אז דא וועלען זיין פארוואורפען, זאגט דער פרעזידענט, און איך וועל שוין למשל ענטפערן דעם ראטמאן מינצבערג, אויף די פארוואורפען וואס ער וועט וואהרשיינליך מאכען, אבער מען מוז מודה זיין, אז די אינסטיטוציעס וועגען וועלכען ס'געהט אזוי שטארק דעם ראטמאן מינצבערג, ווערען רייכליך פערזעהען דורך דער יודישער קהלה אין די אינסטיטוציעס, וועלכע זע-נען פערבינדען מיט די פראקציעס פון „בונד" און „פועלי-ציון" זענען פון דער קהלה הילף אינגאנצען אויסגעמיטען און דעריבער מוזען זיי בעקומען די הילף פון דער שטאט-פערוואלטונג. פערשטעהט זיך, אז אונז קען נישט איבערצייגען דער ארגומענט, אז די יודישע קהלה העלפט נאר מענשען און אינסטיטוציעס, וועלכע זענען רעליגיעז, ווייל – אויף וויפיל מיר איז בעקאנט –

נעהמט די קהלה עטאט פון אלע יודישע בירגער.

איך מיז אויך זאגען, אז אפילו „אונזערע" אינ-סטיטוציעס האבען בעקומען פיל קלענערע סוב-סידיעס ווי פאראיאהרען.

דער פרעזידענט זשעמיענצקי געהט דאן איבער צום אינוועסטיציע בודזשעט. מיר וואלטען אפילו אהן שאדען פאר דער בעפעלקערונג גע-קענט אפשטעלען דאס בויען פון פאלקס-פארק און פערקלענערען די ברוק-ארבייטען, מיר מוזען אבער אין זינען האבען, אז מיר מוזען בעשעפטיגען אונזערע ארבייטסלאזע, פערשטעהט זיך, אז מיר קענען נישט אפשאפען די ארבייטסלאזיגקייט, דאס דארף טון די רעגירונג, אבער אונזער אנטייל מוז דאך זיין א בעדייטענדער, דאס איז ספיהרען דעם א נוועסטיציע-פלאן וועט אבער זיין אין דער פולסטער מאס

אפהענגיג פון דער הילף וואס מיר וועלען בעקומען פון דער רעגירונג

און פון די קרעדיטען וואס מיר וועלען געניסען, מיר האפען דאס רעכט זיך צו ווענדען צו דער רעגירונג אין סיים, אז די ארבייטער-שטאט לאדז, וואו די נויט און הונגער שרייט צום הימל זאל בעקומען ענטשפרעכענדע הילף.

צום לעצטען מאל, האב איך דעם כבוד דעם שטאט-ראט פארצושטעלען דעם בודזשעט פון דער שטאט. דעריבער האב איך אין מיין רעדע נאר בעריהרט עטליכע מאמענטען, ווייל פאקטיש האט זיך אינזער קאדענץ שוין געענדיגט. פערשטעהט זיך, אז מיר ווערען שטארק אטאקירט, מען זאגט, אז מיר האבען גארנישט געטון, אבער די פאקטען זאגען עפיס אנדערש. אויב די אפאזיציע וויל זיין עהרליך, מוז זי דאס ציגעבען. מיר האבען אויס-געגעבען גרויסע סומעס אויף געזעלשאפטליכע שוץ און געזונדהייט.

די צאהל שול-קינדער האט זיך שטארק פער-גרעסערט, און מיר האבען זיי געגעבען שול-בנינים ס'איז ענטשטאנען א הויך שול אין לאדז. אלע קולטור-פאזיציעס זענען פערבעסערט געווארען. די פארשטעהט האבען בעקומען בוקען אין ב'ייכ-טונג. מיר האבען אויסגעבויט 1000 פר.כסיגע ארבייטער-וואוינונגען.

דאס שטאטישע פערמעגען האט זיך פערגרעסערט פון איבער 69 מיליאן אויף איבער 115 מיליאן

די פערשולדיגונג פון 10 מיליאן נאר אויף 37 מיליאן. אויך די דורכשניטליכע שטייער בעלאסטונג איז אין לאדז קלענער ווי אין אנדערע גרעסערע שטעט. איינס קען איך אבער זאגען, פעריגדיגט דער פרעזידענט, אויב די רעגירונג וועט אינז ווייטער שיקאנירען מיט די הלוואות וואס זי דארף געבען דער שטאט – וועלען מיר זיכער האבען א דעפיציט.

שטעטישע סובסידיעס פאר יודישע אינסטיטוציעס

(—) היינטיגעס יאהר זענען בעשטימט געווארען פאלגענדע סובסידיעס פאר יודישע אינסטיטוציעס: „עזרת אולמים"—2000 זל.; מחזיקי-הדת—1000; בית-יעקב—1000; עבריה—1000; ירדניה—750 זל.; שלום-עליכם-שול — 1100; באראכאוו שולען — 16.875; מעדעם-שולען—21.000; יסודי התורה, קי-לינסקאַ-גאַס 1100; יסודי התורה, זאַזשעווסקא — 750; יסודי התורה, אַל. 1. מאַי—750; שורעק - קינדער-היים—1200; גראַסער קינדער-היים—1500; באַראַכאוו אָוועַנד-שול—2800; מעדעם אָוועַנד-שול —3350; בני-ציון—750; „מזרחי"—1100; החלוץ המרכזי—750; געזעל. אָווענד-קורסען—1000 זל.; פאַרשטעלונגען פאַר יודישע אַרבייטער אין יודישען טעאַטער—3375; קולטור-ליגע—5000; פאַלקס-אוי-ניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע—1200; אַרבייטער-ווינקעל—6.500; ביקור-חולים—1750; „טאַז" — 1500; לינת - הצדק — 4.250; „מאַרגענשטערן"—3250; חשמונאי—750; „שטערן" —1200; אויף מילך פאַר קינדער אין „טאַז" — 3500; ת"ת אויפ'ן נאָמען פון הרב מייזעל — 1200; שולע צו פערשפרייטען טעכנישע וויסענ-שאַפט צווישען יודען, פאַמאַרסקא 48 — 4000 זל. און „אָרט" — 4.500 זל.

שטראפען פאַר אונעהרליכע קאנ-קורענץ און נאכמאכונג

די אינהאבער פון דער גילזע-פאבריק „Sokół" וואס פראדוצירען גילזען „Dwówatki", זענען נאַכגעמאַכט געוואַרען, אַזוי ווייט, אַז זיי זענען געווען געצוואונגען דורכדעם צו פערפיהרען געגען די קאָנקורענטען איבער 40 שטראָף-פראָצעסען אויפ'ן געביט פון דער פוילישער רעפובליק. צווי-שען אַנדערע איז אין נאָמען פון דער פירמע „סאָ-קאָל" אַדוו. קאַוושאַק אַרויסגעטראָטען אין טשענ-סטאָכאָוו געגען בח עדעליסט, אינהאַבער פון דער גילזען-פירמע „עדיליא" און געגען י. גאָלדבערג אינהאַבער פון דער גילזען-פאַבריק „אָשעל" פאַר נאַכמאַכען דעם פאַבריקס-צייכען און נישט עהרלי-כער קאָנקורענץ.

נאָכ'ן אויסהערען די עקספערטען, האט דאָס קרייז-געריכט אנערקענט די שולד פון די בעשול-דיגטע פאַר דערווייזען און האָט פעראורטיילט יעדען פון זיי אויף אַ חודש אומבעדינגטען אַרעסט און צוגע'משפט די ציוויל-קלאַגע אויף 3000 זל. און פעראָרדענט אויפ'ן חשבון פון די בעשולדיגטע צו פערעפענטליכען דעם אורטייל אין „קוריער וואַר-שאַווסקי" און „גאָניעץ טשענסטאָכאָווסקי".

פרייז 100 גר. 1.40

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאלאג-אקושער
זגערזשער 11
טעלעפאן 134-72
נעמט אן פון 2-3 נאכמ.
און פון 7½-9 אוועגד.

Dr. MED.
J. PIK
ul. Żeromskiego 36
ביים גרינעם מארק
טעל. 175-50
נערווען און אינערל. קראנק
ספעצ. פון פסיכא-נערוועז.
נעהמט אן פון 5½-7. אוו

אויסערגעוועהנל. רעדוקציע פון אלע פרייזען

פון דער קאסמעטיק נור אין דער איינ-ציגער און גרעסטער קאנקורענץ-פערפומעריע

י. דרוקער, 5 זאוואדזקא 5

טעלעפאן 175-92

וואס בעזיצט דעם רייכסטען אויסוואהל פון די נייעסטע פאריזער פערפומען, ווי אויך די פיינסטע ערשטקלאסיגסטע פודערן, טואלעט-זייפען א.ז.וו.

בעמערקונג: צוליב'ן קריזיס זענען די פרייזען פון אלע קאסמעטישע ארטיקלען בעדייטענד רעדוצירט געווארען. מיט אכטונג

Perfumerja J. DRUKIER, Zawadzka 5, tel. 175-92

קיין פיליאס בעזיצען מיר נישט.

די בעציהונגען לאדז-סאוויעט=רוסלאנד

ווי זעהט עס אויס אינ'ם לאַנד פון דער „פיאַטילעטקע"?

אינטערוויאו ספעציעל פאַר'ן „נייעם פאָלקסבלאַט"

אין דער פרעסע האָט זיך מיט אייניגע טעג צוריק בעוויזען אַ נאָטיץ וועגען דעם, אַז די בעקאַנטע פירמע אייטינגאָן און שילד אין אַמעריקע האָט אין סאָוויעט־רוסלאַנד איינ־געקויפט פאַר 50 מיליאָן דאָלאַר פעלץ־סחורות אויף 5 יאָהר און פאַר די סומע זאָלען די סאָוויעטען קויפען אין לאָדז, מאַנופאַקטור־סחורות.

וועגען דעם האָבען מיר זיך געווענדעט צו איינעם פון די היגע אָנגעזעהענסטע סוחרים, וועלכע שטעהען מיט די סאָוויעטען אין האַנ־דעלס־בעציהונג און דערזעלבער האָט אונז גע־געבען אַ שטיקעל אויפקלערונג.

דער דאָזיגער סוחר איז נישט לאַנג צו־ריק געקומען פון מאָסקווע. די רעדאַקציע.

קודם כל זאָגט אונזער אינפאָרמאַטאָר, שטעהט דאָס קויפען אין לאָדז בפרט און מאַנופאַקטור־סחורות בכלל נישט אינ'ם פלאַן פון דער „פיאַטי־לעטקא". סאָוויעט־רוסלאַנד נויטיגט זיך זעהר אין אַלע מינים פון מאַנופאַקטור, הגם זי אַליין אַרבייט אויך אויס אייגענע מאַנופאַקטור סחורות, נאָר זי איז נישט ביכולת צו בעצאָהלען דערפאַר געלד, ווען פאַר דעם געלד מוז זי בעציהען מאַשינען און אַנדערע רוי־שטאָפען, וועלכע זענען נויטיג פאַר דער פערענדיגונג פון די געביידעס, וואָס דער פלאַן פון דער „פיאַטילעטקא" זעהט פאַר אַדורכצופיהרען.

פוילען האָט אַן'איבערגעוויכט איב'ם עקס־פאָרט, ווייל סאָוויעט־רוסלאַנד בעציהט ביי אונז: רודע, אייזען, קויהלען און מאַשינען. צו אונז ליפערט די: טאַבאַק, פיש, ביי־גאַרן, גוס־אַרטיקלען און רויה – סחורות איצט למשל, קומען פאַר אין לעניג־ראַד ליציטאַציעס אויף רויה־אַרטיקלען וואו ס'־קומען סוחרים פון דער גאַנצער וועלט און דאָ ווערט טאַקע געהאַנדעלט ווי אין די אַלטע צייטען. די פירמע „אייטינגאָן שילד" אין אַמעריקע האָט אמת איינגעקויפט פאַר 50 מיליאָן דאָלאַר פעלץ־סחורות פון אַלע סאָרטען אין משך פון 5 יאָהר צו ליפערען (פאַר 10 מיליאָן דאָלאַר אַ יאָהר) אָבער דערפאַר מוז מען בעצאָהלען מיט אויסלענדישע וואַלוטע און נישט מיט טשערוואָנצעס. פוילען קויפט אויך פאַר מיליאָנען דאָלאַר פעלץ־סחורות, אָבער מעהר די גאַנגבאַרסטע און נישט קיין לוקסוס פעלצען.

וואָס שייך דעם דעמפינג — פיהרען אַלע מלו־כות דעם זעלבען סיסטעם, וואָס ביי זיך אין לאַנד קאָסטען די פראָדוקטען טייערער ווי אין אויסלאַנד. סאָוויעט־רוסלאַנד אָבער נויטיגט זיך — ווי געזאָגט — אין וואַלוטע, זוכט זי ווי ס'איז אַרויסצו־בעקומען פון וואַנען זי קאָ נאָר דעם דאָזיגען מין. פאַר דעם דעקלאַסירטען שיכט, האָט מען איצט געעפענט די רעגירונגס־קאָנסומען וואו מען פער־קויפט פאַר זעהר טייערע פרייזען אַלץ וואָס איינער דאַרף. אַזוי קאָסט אַ פאָר דאַמען־שיך 150 רובעל, אַ בוימוואָלענער סוועטער 50 רובעל, אַ קילאָ קאַווער 30 רובעל. נאָר אַז ס'הויבט אָן אויסצופעהלען אַן'אַרטיקעל בעקומט מען דאָס נישט פאַר קיין שום געלד. אָט למשל, פעהלט איצט אויס צאָהן־בערשט־לעך, בעקומען דאָס לחלוטין נישט.

וואָס שייך אַרבייטסלאָזע גיט עס נישט אין סאָ־וויעט־רוסלאַנד, צוליב דער „פיאַטילעטקא" האָבען אַלע וואָס ווילען אַרבייטען בעשעפטיגונג, ס'וועט אין דעם יאָהר אויספעהלע זאַנ'ערך פון אַ מיליאָן קוואַ־ליפיצירטע אַרבייטער און מייסטער, מ'האָט פון לאָדז אין פאַריגען זומער געפאָדערט אייניגע וויגאַניע־מייסטער, וועלכע זענען אַרויסגעפאָהרען נאָך סאָוו־יעט־רוסלאַנד אויף גוטע בעדינגונגען, נאָר זיי בע־פאַרצוגען נישט קיינע פוילישע מייסטער און אַר־בייטער.

דאַגעגען איז זעהר שלעכט דעם „לישעניעץ", וועלכער געהערט נישט צום אַרבייטער קלאַס. אָט דער „לישעניעץ" הונגערט פשוט און געהט נאַקעט און באָרוועס.

מיט פערסיען פיהרען די סאָוויעטען אַנ'אויס־טויש־מסחר. זיי בעקומען רויהע בוימוואָל און זיי ליפערען זיי מאַנופאַקטור־סחורות.

פאַר אויסלענדער איז אַלץ דאָ, נאָר ס'קאָסט אַלץ זעהר טייער, אַזוי נעהמט אַ דראזשקאַרזש פאַר אַ קורס, וואָס פאַר דער מלחמה האָט ער בעקומען 15 קאָפּ. — הייבט 3 רובל. אַ מיטאָג פון 3 שפייזען קאָסט 3 רובל 75 קאָפּ. (אַ זופּ 1.15 רובל, אַ פלייש 2 רובל אַ קאָמפּאָט 60 קאָפּ.) אַ פלעשעלע אָדע־קאָלאָן 10 רובל, אַ קליין פלעשעלע עליקסיר 8 רובל. אַ גוטע טעוועלע שאָקאָלאַד אַ דאָלאַר, פוטער און פעטיגקייטען פעהלט אויס.

פון דער אַנדערער זייט ווידער האָט די „פיאַ־טילעטקאַ" זעהר פיל געשאַפען, אַ עלעקטריפיקאַציע־ווערק, דניעפּראָסטראַי, איז אַ ריזען ווערק וואָס ס'־איז שווער ביי אונז זיך פאָרצושטעלען, דאַן די פילע געביידעס, וואָס זיי קאָנען נישט אויסגע־פערטיגט ווערען מחמת ס'פעהלען פשוט אויס די מיטלען דערצו.

עס איז שלעכט די יודען, וועלכע ווילען אַרויס ווייזען זייער נאַציאָנאַלען בעוואוסטזיין. די דאָזיגע יודען שטאַרבען פשוט אויס פון צרות און הונגער. ס'איז אַ רחמנות צו צו זעהען ווי די פרומע יודען קוועלען זיך...

דער קולטורעלער מצב אין מאָסקווא איז זעהר הויך. די טעאַטערען זענען שטענדיג איבערפולט, אַ בילעט מוז מען בעשטעלען מיט 5—6 טעג פריהער די דעקאָראַציעס, די אַרטיסטען און דעם באַלעט זענען באמת צו בעוואונדערען.

אויך פאַר די קינדער און יוגענד ווערט שטאַרק געזאָרגט, די עלטערען קימערען זיך גאָר נישט מעהר פאַר זייערע קינדער, וועלכע ווערען ערצויגען אין באָלשעוויסטישען גייסט.

ב. פ.

לאַגע פון די מינדערהייטען אין דרום-אייראָפּע

ווערט אויסגעפאָרשט דורכ'ן פעלקער-בונד

סאָפיאַ (יט"א) זייט אייניגע טעג ווײַלט אין סאָפיאַ דער לייטער פון דער מינדערהייטען־סעקציע ביים פעלקער־בונד, פאַבלאָ דע אַצקאַראַטע, וועלכער מאַכט איצט דורך אַ רייזע אין די דרום־אייראָפּע־אישע לענדער מיט'ן צוועק צו זאַמלען אינפאָרמאַצ־יעס וועגען דער לאַגע פון די מינדערהייטען. דיר־רעקטאָר אַצקאַראַטע האָט צוו. אַנד. אויפגענומען אַ דעלעגאַציע פון יודישען קאָנסיסטאָריום אין בולגאַריען. די דעלעגאַציע האָט פאָרגעשטעלט אַ רייה אַנגעלעגענהייטען פון בולגאַרישען יודענטום, אָפּשטעלענדיג זיך בעזונדערס אויף דער נויטווענ־דיגקייט צו לעגאַליזירען דעם סטאַטוט פון יודישען קהלות־פערבאַנד און פערגרעסערען די רעגירונגס־סובסידיעס פאַר דעם שול־וועזען פון די יודישע קהלות.

—III—

יודיש=ליטווישע דערנעהנטערונג

אַ געשפרעך מיט פראָפ. בירזשישקא

פראָפעסאָר מיקאָלאַס בירזשישקא, דער געוועזענער רעקטאָר פון קאָוונער אוניווערזיטעט און פאַר־זיצער פון דער געזעלשאַפט פון יודיש־ליטווישער דערנעהנטערונג אין קאָוונע, וועלכער איז איצט אַ גאַסט אין אַמעריקאַ, האָט בעזוכט די רעדאַקציע פון „מאָרגען־זשורנאַל".

אין אַ געשפרעך מיט די מיטאַרבייטער האָט פראָפ. בירזשישקא דערצעהלט וועגען די אָנשטרענ־גונגען, וואָס ווערען דאָרט געמאַכט מיט'ן צוועק צו בעקענען די ליטווינער מיט'ן יודישען לעבען, און ליטעראַטור, און פון דער אַנדערער זייט, בע־קאַנט צו מאַכען די יודען מיט דער וואַקסענדיגער ליטעראַטור און מיט דעם איבעראַליכען לע־בען פון דער נייער ליטע. ער האָט אָנגעוויזען פערשידענע ווערק פון מאָדערנע יודישע שריפט־שטעלער, וואָס זענען איבערזעצט געוואָרען אין ליט־וויש. ער האָט אויך דערצעהלט וועגען דער קאַטע־דרע פון „סעמיטאָלאָגיע", וועלכע איז געגרינדעט געוואָרען אין דעם קאָוונער אוניווערזיטעט. די דאָ־זיגע קאַטעדרע, וועלכע ווערט אָנגעפיהרט פון ד"ר שאַפּיראָ, דעם זוהן פונ'ם קאָוונער רב, ווערט אין ליטווישע רעגירונגס־קרייזען בעטראַכט אַלס אַ קערנ־דעל פון אַ יודישען לעהרער־אינסטיטוט, וואָס וועט אַמאָל געגרינדעט ווערען אין פערבינדונג מיט דעם קאָוונער אוניווערזיטעט.

אויף דער פראַגע, צי ווערען יודען צוגעלאָזט אין געהעריגער צאָהל צו זיין רעגירונגס־בעאַמטע, און ווי בעציהט זיך בכלל די קאָוונער רעגירונג צו יודישע עקאָנאָמישע אינטערעסען, האָט דער גאַסט געענטפערט, אַז אין פרינציפּ איז דאָרט נישטאָ קיין אונטערשיד צווישען ליטווינער און יודען. ער האָט אָבער צוגעגעבען, אַז יודישע בעאַמטע פלעגען אָפט בעגעגענען שווערי־קייטען ביים אָנקומען אויף רע־גירונגס־שטעלעס. דאָס דערקלערט זיך דערהויפּט דערמיט, וואָס די צאָהל פון יודען, וואָס קענען גוט ליטוויש איז בערך קליין. ער האָפט אָבער, אַז איצט ווען עס וואַקסט אָ'נטער אַ יודישע יוגענד, וואָס האָט זיך בעקענט מיט דער מלוכה־שפּראַך אין דער שול, וועלען די שוועריגקייטען אין דעם פרט זיין אַ סך קלענער.

פראָפ. בירזשישקא האָט מיט צופרידענהייט גערעדט וועגען דעם קולטורעלען פראָגרעס וואָס דאָס ליטווישע פאָלק האָט דורכגעמאַכט פאַר די לעצטע צוועלף יאָהר. זינט עס האָט גע'שאַפען פאַר זיך אַנ'אייגענע מלוכה. די נעץ פון פאָלקסשולען איז שטאַרק געוואַקסען און מען האַלט שוין דאָרט ביי דורכפיהרען אַלגעמיינע און אָבליגאַטאָרישע ביל־דונג. דער אוניווערזיטעט אין קאָוונע, וועלכער האָט איצט זיבען פאַקולטעטען, איז אויסגעוואַקסען אין אַ וויכטיגער קולטור־אינסטיטוציע. די עקאָנאָ־מישע לאַגע פונ'ם לאַנד איז בערך אַ פעסטע, נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס זיי ליידען אויך דאָרט פונ'ם עקאָנאָמישען קריזיס, וואָס האָט אַרומגענו־מען די גאַנצע וועלט. די גרעטעניש איז פאַר די לעצטע פאַר יאָהר געוועזן אַ גוטע, אָבער האַלט זיך מיט אַ סך אַגריקולטורעלע פראָדוקטען, וועלכע עס לוינט נישט צו עקספּאָרטירען צוליב זייער ביליגען וועלט־פרייז.

דער פראָפעסאָר איז געקומען קיין אַמעריקאַ מיט'ן צוועק צו אָרגאַניזירען די היגע ליטווינער און זיך בעקענען מיט זייער לעבען, ער וועט פערבלייבען אין אַמעריקאַ אַרום דריי חדשים.

יודיש פאָלקס=טעאַטער, זגערזשער 17 טעל. 03-193
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאַן.

מיט'ן אנטייל פון דער ניי־אנגאזשירטער סובריעטין רעגינא בוימאַן, בעוואוסטער אַרטיסט מ. דראַנאָוו, בעקאַנטער אַרטיסט ה. באַלבירסקי, י. טופּמאַן.

5 פאָרשטעלונגען פון בעסטען רעפּערטואַר די וואָך!

פרייטאָג, ד. 6-טען, 9 אַבענד די בעליבטע פּיעסע אין לאָדז, וואָס ווערט געשפּילט מיט אַ ריזען ערפאָלג
דער ישיבה=בחור
אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון זאָלאָטאַרעווסקי.

שבת, 4 נאָכמיטאָג צו ביליגע פרייזען צום לעצטען מאָל, וואָס איז פּורים געשפּילט געוואָרען ביי אַ אויסגעקויפט טעאַטער
אחשורוש 20
אין 4 אַקטען מיט נומערן געזאַנג
פון א. גאָלדפאַדען.

שבת, ד. 7-טען, 9 אַבענד — צום ערשטען מאָל אין פאָלקס־טעאַטער! 3 שעה לאַכען אָהן אויפ־הער! שעהנע געזאַנג־נומערן און טענץ
האַצקעלע כל=בו'ניק
אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טאַנץ פון בוימוואָל.
ראָל „האַצקעלע"—רעגינא בוימאַן.
אַלע אַרטיסטען אין די בעסטע ראָלען.

זונטאָג, ד. 8-טען, 9 אַבענד סענסאַציע פאַר'ן טעאַטער־פובליקום צום 1.מאָל אין דעם סעזאָן פרייזען פון 80 גר. ביז 2.50
געלד, ליבע און שאַנדע
אין 4 אַקטען פון זאַמאַרעווסקי.

מאָנטאָג, ד. 9-טען ווערט נישט געשפּילט.

דינסטאָג, ד. 10-טען, 9 אַב. אַ פאָרשטעלונג
לטובת דעם פלייש־ער=אַרבייטער=פעראיין
וואָס ווערט געשפּילט?

מיטוואָך, ד. 11-טען 9 אַבענד — אויפ'ן פערלאַנג פון פובליקום צום לעצטען מאָל
פאָלקס־פרייזען פון 60 גר. ביז 1.50
אויפ'ן וועג
קיין בוענאָס=איירעס
אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ

ס'נעהמט אנטייל פרויען: בעזמאַן, בוימאַן, טופּמאַן, פאָדערמאַן, ראָזענצווייג. מענער: באַלבירסקי, גוטמאַן, גאָלדבערג, דראַנאָוו, טופּמאַן, נייהויז, פּאָלאָנסקי, פּאָסטאַל.
טעכנ. לייטער: ק. גוטמאַן. סופלער: וו. נייהויז. אַדמיניסטראַטאָר: נ. גאָלדשטיין.
בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון פאָלקס־טעאַטער. — דער זאַל איז גוט בעהייצט.
אַנאָנס! קורצליך וויכטיג נייעס! אין פאָרבערייטונג: „אַ האַרץ פון אַ קינד"

רעוויזיע פון האַלסמאַן-פּראָצעס

היניען, (יט"א) פון אינסברוק ווערט מיטגע־טיילט, אַז דאָס דאָרטיגע קרייז־געריכט האָט אַרויס־געפּאָדערט פון דעם וויענער אַפּעלאַציע־געריכט אין וועלכען עס איז פאָרגעקומען דער האַלסמאַן־פּראָ־צעס, אַלע אַקטען, וואָס האָבען אַ שייכות צו די ערקלערונגען פון דעם טיראָל־וואַגאַבונד יאָהאַן שניי־דער. ווי בעקאַנט האָט זיך יאָהאַן שניידער אַ לאַנ־גע צייט געפונען אונטער'ן חשד, אַז דאָס איז גע־ווען דער מערדער פון פיליפּ האַלסמאַנס פאָטער. שניידער האָט זיך דעריין זאָגאַר לכתחילה מודה געווען. שפּעטער האָט ער די ערקלערונגען צוריק־געצויגען און געהאַט בעוויזען זיין אַליבי. ווי מען איז זיך משער, זאָל די אַרויספאָדערונג פון די שניידער־אַקטען דורך דעם אינסברוקער געריכט שטעהט אין צוזאַמענהאַנג מיט אַ פאָרשטעהענדער רעוויזיע פון האַלסמאַן־פּראָצעס.

„היאַס" פּראָטעסטירט

געגען נייע אימיגראַציע=בעגרענצונגען אין די פעראייניגטע שטאַטען

ניו־יאָרק, (יט"א) דאָ איז פאָרגעקומען די 22־טע יעהרליכע פערזאַמלונג פון „היאַס". אין דער פערזאַמלונג האָבען זיך בעטייליגט 5100 דעלע־גאַטען. די רעדנער האָבען פּראָטעסטירט געגען דעם נייעם געזעץ־פּראָיעקט, וואָס שניידט אויף 90 פּראָצ. די ביז־איצטיגע אימיגראַציע־קוואָטעס פאַר די בעזונדערע לענדער. די קאָנפערענץ האָט אַקצעפּ־טירט דעם בעגייטען אָפּמאַך פון „היאַס" מיט'ן "עמיג דירעקט". אויף דער ערשטער זיצונג איז געפייערט געוואָרען דער פופציגסטער יאָהר פון דער יודישער מאַסען־אימיגראַציע אין די פעראייניגטע שטאַטען, וועלכע האָט זיך אָנגעהויבען נאָך די גרויזאַמע יו־דען־פּאָגראָמען אין רוסלאַנד אין די 90־ער יאָה־רען פון פאָריגען יאָהרהונדערט.

קאָמוניקאַט וועגען אַרויסטריט

פון די „מזרחי"=פאָרשטעהער פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע

לאָנדאָן, (יט"א) די ציוניסטישע עקזעקו־טיווע האָט פערעפענטליכט אַנ'אָפיציעלען קאָמו־ניקאַט אין וועלכע ז'עס ווערט פעסטגעשטעלט, אַז נאָך דער רעזיגנאַציע פון הרב בערלין און ה' לאַ־צאַרוס באַרט פון דער עקזעקוטיווע האָט זיך די לעצטע געווענדעט צום פיהרער פון „מזרחי" ה' פאַרבשטיין, מיט דער אָנפראַגע, צי דער „מזרחי" וועט אין הסכם מיט דער אויפפאָדערונג פון דער לעצטער א.ק.־סעסיע נישט זיין גענייגט צו רעווי־דירען זיי זבעשלוס וועגען צוריקרופען די „מזרחי"־פאָרשטעהער פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע. נאָך אַ מיינונג – אויסטויש האָט דער „מזרחי" מיטגעטיילט דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע אַז דער פריהערדיגער בעשלוס ווערט נישט צוריקגעצויגען.

פראַכטפולער שיר-השירים-אַלבאָם

נאָר וואָס אַרויס פון דרוק איז אַ־י

ירושלים, (יט"א) שיר השירים אין פאַר־בען, אין אַ נייער, אויסערגעוועהנליך פראַכטפולער אויסגאַבע איז דאָ נאָר וואָס אַרויס פון דרוק. דער אַרויסגעבער איז דער „שיר־השירים פערלאַג", בראש פון וועלכען עס שטעהט ה' האַפט, וויצע־פּרעזידענט פון דעם ירושלימער קהלה־ראַט, דער מחבר איז זאב ראַבאַן, דער בעקאַנטער אַ־יי־קינסטלער און לעהרער אין דער בצלאל קונסט־שול. דער גלענצענ־דער אַלבאָם ענטהאַלט 25 אילוסטראַציעס מיט אַ שער, אין יעדער אילוסטראַציע ווערען געבראַכט די ענטשפּרעכענדע פסוקים פון שיר השירים. די בילדער שטעלען מיט זיך פאָר פערשידענע מאָמענ־טען פון דער געטליכער ליבע־פּאָעמע: שלמה המלך ווי ער זיצט פערגעסענדיג אַלעס אַרום איהם און זינגענדיג וועגען ליבע, די ערשטע בעגעגעניש פונ'ם קעניג מיט שולמית, די בענקעניש פון שולמית נאָך שלמה המלך, איהר געליבטען, שולמית די פרייע פאַסטושקע, גליקליך מיט דער נאַטור און מיט איהר ליבהאָבער, דאָס הויז פון איהר פאַמיליע, וואו די ברידער בעראַטען זיך, וואָס צו טון מיט איהר און אַנדערע בילדער לויט דעם ביבלישען טעקסט.

געעפענט נייעם מושב-זקנים ביי בערלינער יודישער קהלה

בערלין, (יט"א) אין שמאַרגענדאָרף איז פאָרגעקומען די פייערליכע ערעפנונג פון נייעם מושב זקנים, ביי דער יודישער קהלה אין בערלין. אין דער פייערונג האָבען זיך בעטייליגט צאָהלרייכע פאָרשטעהער פון פערשידענע אַלגעמיינע און יודישע אינסטיטוציעס, מלוכה'שע און קאָמונאַלע מאַכט. דער בנין איז געבויט געוואָרען אַ יאָהר און געהערט צו די אַמבעסטען איינגעאָרדענטע זקנים היימען אין בערלין.

קאמף
פאר א וועלטליכע קהלה

ס'איז נישט קיין ספק, אַז די „רעליגיעזע" קהלה האָט מען אונז געשענקט צוליב אַסימילאַטאָרישע צוועקן. אַ וועלטליך־נאַציאָנאַלע קהלה וואָלט געהאָלפען אָרגאַניזירען דעם נאַציאָנאַל־פּראָגרעס אין יודענטום, וואָלט פערשטאַרקט די נאַציאָנאַלע פּאָזיציעס ביי יודען און פערגרעסערט די פּאָליטישע אַפּעטיטען פון די מאָדערנע יודען. אַ רעליגיעזע קהלה וועט בלייבען פערגליווערט אויפ'ן קולטוס־פּונקט און מ'וועט גאָרנישט בעמערקען, ווי דאָס לעבען געהט איהר פערביי. די רעגירונג איז, פערשטעהט זיך, פּעראינטערעסירט, אַז יודען זאָלען קומען צו איהר מיט וואָס ווייניגער פּרעטענזיעס, הייסט צו וואָס זאָל מען נאָך פאַר די יונגע שרייערס שאַפען אַ ספּעציעלע שטענדיגע טריבונע?

אָבער דאָך מוזען מיר מודה זיין, אַז מיר אַליין האָבען אויך אַ שולד דערין.

וואָלטען די פּראָגרעסיווע יודען געווען אַזוי פּעראינטערעסירט אין אַ קהלה, ווי ס'זענען די אָרטאָדאָקסישע יודען, וואָלט מען זייער פאָדערונג נישט אַזוי גרינג איגנאָרירט.

די אָרטאָדאָקסען טענה'ן, אַז זיי מוזען האָבען אַ קהלה, כדי צו בעשיצען די רעליגיעזע הצטרכותן. די פּראָגרעסיווע יודען פיהלען אָבער נאָך נישט קיין אָרגאַנישע פערבינדונג מיט דער קהלה. אַז ס'איז פערהאַן אַ קהלה, געהען זיי אין איהר און קעמפען דאָרט פאַר זייערע פּאָסטולאַטען. אָבער אַז די קהלה זאָל לכתחילה נויטיג זיין צוליב די דאָזיגע פּאָסטולאַטען, דאָס פיהלען זיי נישט.

אוודאי איז דערין פערהאַן אַ שטיק אמת. אָבער יודען טענה'ן, אַז פאַר רעליגיעזע הצטרכותן צאָהלען זיי סיי־ווי מעטריקאַציע, בית־עלמין, שחיטה און מקוואות — דאָס זענען אַלץ אַזעלכע אַרטיקלען פאַר וועלכע דער יודישער קאָנסומענט צאָהלט גאַנץ ברייטלעך. און אויב מ'דאַרף די דאָזיגע ענינים רעגולירען, אַריינפיהרען אין זיי סדר, איז עס דאָך שוין דווקא אַ מאָדערנע פאָדערונג.

פון דער אַנדערער זייט איז דאָס יודישע געזעלשאַפטליכע לעבען אַזוי פערצווייגט, אַזוי קאָלירענרייך, אַז עס מוז ווערען קאָאָרדינירט און אָרגאַניזירט.

מיר האָבען אַ גאַנצע רייהע ספּעציפיש־יודישע סאָציאַלע אינסטיטוציעס, וואָס אַרבייטען איטליכע אויף איהר אייגענער אחריות, אָן אַ געהעריגען קאָנטאַקט צווישען זיך, אָן אַ קאָנטראָל איבער זיך, און שוין איצט זעהט מען, ווי ס'גנבעט זיך אַריין אין זיי דער כאַאָס, די דעמאָראַליזאַציע. ווער זאָל איבער זיי השגחה געבען, אויב נישט די געקליבענע דעמאָקראַטישע קהלה?

און דער געביט פון יודישער קולטור איז דאָך איינגאַנצען אַ פערוואָרלאָזטער מדבר!

ווער האָט אין וואַרשא געשאַפען די ביבליאָטעק און געבוים פאַר איהר אַ בנין? די פּריוואַטע געמיינדע פון דער סינאַגאָגע, נישט די קהלה. ווער האַלט אויס אין ווילנע סטראַשונס ביבליאָטעק? נישט די קהלה. און אין לאָדז איז איינגאַנצען נישטאָ קיין ביבליאָטעק, קיין מוזעי, קיין ווינקעל פאַר יודישער עטנאָגראַפיע.

און אַז די קהלה וואָלט זיך אינטערעסירט מיט'ן שול־וועזען, וואָלט זי סוף כל סוף אפשר פאַרט, מיט איהר אויטאָריטעט, דערגרייכט צו אַ געוויסער סיסטעמאַטישער פעראייניגונג פון אַלע טיפּען.

ס'איז דאָך קלאָר, אַז אויב דער יודישער קיבוץ האָט זיין אָרגאַניזאַציע, מוז זי האָבען דעם־זעלביגען פּרצוף, ווי דער קיבוץ גופא, כדי זי זאָל קענען זיין דער אויסדרוק פון די גייסטען אין דער געזעלשאַפט. שאַפט מען אין אַ מאָדערנעם קיבוץ אַ קהלה בלויז פאַר די אָרטאָדאָקסען, פערמשפּט מען דערמיט אַליין די קהלה אויף אַ גייסטיגען טויט, נאָך וועלכען ס'מוז קומען אויך דער פיזישער טויט.

מ'וועט פערשפּאָרען אויסשליסען די „אַפּיקורסים" פון דער קהלה, ווייל זיי וועלען אַליין נישט זיין, ווייל זיי וועלען קיין אינטערעס נישט האָבען און וואָסער פּנים וועט דעמאָלט האָבען די קהלה?

אָבער די פּראָגרעסיווע יודען דאַרפען נישט בלייבען פּאַסיוו, דאַרפען נישט מקבל זיין דעם דין שווייגענדיג. זיי מוזען לאָזען הערען זייער קול. דערביי דאַרף מען נישט קלאָגען אויף „מי יחיה", פאַרוואָס די אָרטאָדאָקסען פערכאַפּען די קהלה, נאָר אויף „מי ימות", פאַרוואָס די פּראָגרעסיווע האָבען נישט קיין קהלה פאַר די וועלטליכע הצטרכותן, וועלכע זענען לכל הפחות אַזוי נויטיג, ווי די רעליגיעזע.

ס'מוז אויפגעהויבען ווערען אַ קאַמף פאַר אַ וועלטליכער קהלה.

פ. ק.

—:ס:—

דער פאליטישער מאמענט
די פלאָטען־פערשטענדיגונג צווישען ענגלאנד, פראנקרייך און איטאליען

אין דער אייראָפּעאישער פּאָליטישער וועלט הערשט אין די לעצטע טעג אַ געוויסע אויפלעבונג. נאָך אַן אונענדליכער קייט פון כאַאָס און ענטוישונגען איז געלונגען דאָך צו דערגרייכען אַ געוויסען פּאָליטישען סוקצעס — עס איז געקומען צו אַ פערשטענדיגונג צווישען ענגלאַנד, פראַנקרייך און איטאַליען אויפ'ן געביט פון דער ים־בעוואָפענונג און ענטוואָפענונג.

די זאַך האָט הינטער זיך אַ לאַנגע געשיכטע. לאָמיר זיך דערמאָהנען די גרויסע פלאָטען־קאָנפערענץ, וועלכע איז פאָרגעקומען אין לאָנדאָן אין אָנהויב פון פאָריגען יאָהר און האָט זיך געצויגען אויך גאַנצע דריי חדשים. די דאָזיגע קאָנפערענץ האָט צו קיין רעזולטאַט נישט געבראַכט. אמת, עס איז געשלאָסען געוואָרען אַ פלאָטען־אָפּמאַך, אָבער צו דעם אָפּמאַך זענען צוגעשטאַנען בלויז דריי פון די גרויסע ים־מלוכות: ענגלאַנד, די פעראייניגטע שטאַטען און יאַפּאַן. דאַקעגען פראַנקרייך און איטאַליען האָבען צום אָפּמאַך נישט צוגעשטאַנען. זיי האָבען נישט געקאָנט קומען צו אַן אויסגלייך. ווייל איטאַליען האָט פּרעטענדירט צו האָבען פּונקט אַזאַ גרויסען פלאָט, ווי פראַנקרייך, ווידער פראַנקרייך האָט דערויף נישט געוואָלט און נישט געקאָנט איינגעהן, פעררופענדיג זיך אויף איהרע קאָלאָניאַלע אינטערעסען, וועלכע פאָדערן די אויסהאַלטונג פון אַ גרויסען פלאָט און אָנווייזענדיג דערויף, אַז באַם איטאַליען וועט האָבען פּונקט אַזאַ גרויסען פלאָט, ווי פראַנקרייך, וועט זי ווערען די פאַקטישע הערשערין איבער'ן מיטעללענדישען ים.

דער ענין איז דאָך געבליבען אויפ'ן טויטען פּונקט און האָט פון צייט צו צייט געבראַכט צו אומזיכערע שטימונגען אויפ'ן באָדען פון די פראַנצויזיש־איטאַליענישע בעציהונגען.

די לאַגע איז געווען באמת אַ בעאומרוהיגענדע. איטאַליען האָט געפאָדערט פלאָטען־גלייכהייט מיט פראַנקרייך; די פאַשיסטישע פּרעסע האָט די דאָזיגע פאָדערונג בעגלייט מיט דער פאָדערונג פון גרעסערע פרייהייטען און רעכט פאַר איטאַליען אין צפון־אַפריקע און האָט דערביי נישט פערגעסען צו דערמאָהנען די היסטאָרישע רעכט פון איטאַליע אויף ניצע און אַנדערע געביטען. מוסאָליני האָט פון צייט צו צייט געהאַלטען קריגערישע רעדעס, האָט געסטראַשעט מיט רעוויזיע פון ווערסאַלער טראַקטאַט, האָט געפיהרט אונטערהאַנדלונגען מיט די סאָוויעטען, און אין פראַנקרייך האָט מען זיך ערנסט צוגעגרייט אויפ'ן פאַל פון אַן אָנגריף מצד איטאַליען.

דער ווירטשאַפטליכער קריזיס, וואָס בושעוועט איבער דער גאַנצער וועלט, האָט געגאָסען אַ פאָר עמער קאַלט וואַסער אויף די צוהיצטע קעפּ פון די פאַשיסטען אין אויף די אָנהענגער פון אַ מעכטיגען פלאָט אין פראַנקרייך. מוסאָליני זיכט אין דער גאַנצער וועלט קרעדיטען, און ער וועט זיי נישט בעקומען כל זמן ער האַלט אין דראָהען מיט קריג. פראַנקרייך מוז אויך ווערען שפּאָרזאַמער און רעדוצירען די אויסגאַבען אויפ'ן מיליטער און פלאָט.

עס האָט זיך אַזוי געשאַפען אַ מעהר גינסטיגער באָדען פאַר אַ פערשטענדיגונג צווישען פראַנקרייך און איטאַליען. די דאָזיגע גינסטיגערע אַטמאָספערע האָט אויסגענוצט ענגלאַנד.

שוין זייט עטליכע חדשים האָט מען געהערט וועגען „געהיימניספולע" וויזיטען פון ענגלישע פערמיטלער אין פּאַריז און אין רוים, ענדליך זענען אין די לעצטע טעג אַראָפּגעפאָהרען אין די הויפּטשטעט פון פראַנקרייך און איטאַליען דער ענגלישער אויסערן־מיניסטער הענדערסאָן און דער פלאָטען־מיניסטער אַלעקסאַנדער, און עס איז געקומען צו אַן אויסגלייך. ענגלאַנד איז פּעראינטערעסירט אין דער פערשטענדיגונג, ווייל זי וויל, אַז וואָס מעהר מלוכות זאָלען צוטרעטען צום לאָנדאָנער אָפּמאַך און דאָס איז דערפאַר, ווייל דער דאָזיגער אָפּמאַך שטעלט פעסט דעם מינימום טאָנאַזש פאַר די פלאָטען פון די בעזונדערע מלוכות, און ענגלאַנד וויל באַטירליך, אַז דער מינימום זאָל פערקלענערט ווערען סיי פאַר פראַנקרייך, סיי פאַר איטאַליען.

די ענגלישע פערמיטלער איז געלונגען צו בעוועגען איטאַליען, אַז זי זאָל זיך אָפּזאָגען פון פּרינציפּ פון פּאַריטעט מיט פראַנקרייך, וועלכען זי האָט מיט אַזאַ עקשנות פערלאַנגט ביז איצט. פראַנקרייך האָט פערקלענערט איהר מינימום־טאָנאַזש ביז 630 טויזענד טאָן (אויף דער לאָנדאָנער קאָנפערענץ האָט זי געפאָדערט 740 טויזענד טאָן), און האָט דערביי אַן איבערגעוויכט איבער איטאַליען אויף 150 טויזענד טאָן. ענגלאַנד האָט אַזוי אַרום דערגרייכט, אַז דער פלאָט־מינימום פאַר ביידע לענדער זענען פערקלענערט געוואָרען און די ציפערען, וואָס זענען אָנגענומען געוואָרען אויף דער לאָנדאָנער קאָנפערענץ וועלען נישט געענדערט ווערען. ענגלאַנד האָט אויך בעוויגען פראַנקרייך זיך אָפּצוהאַלטען פון פערשטאַרקטען בויען פון אונטערוואַסער־שיפלעך, וואָס דאָס וואָלט דאָך געווען די שווערסטע וואָפען פון פראַנקרייך אין פאַל פון אַ קאָנפליקט מיט ענגלאַנד. פּאָליטיש האָט ענגלאַנד דערגרייכט דאָס, וואָס אין די לענדער, וועלכע ליגען ביים מיטעל־לענדישען ים קומט צו אַ בערוהיגונג, און דער ים איז דאָך דער וויכטיגסטער ענגלישער פערקעהר־וועג מיט איהרע קאָלאָניעס.

פון דער דערגרייכטער פערשטענדיגונג זענען צופרידען אַלע צדדים, אַ חוץ באַטירליך די עקסטרעם־נאַציאָנאַליסטישע עלעמענטען, פאַר דער זאַך פון שלום איז, ווי ס'זאָל נישט זיין, געמאַכט געוואָרען אַ געוויסער שריט פאָראויס: עס וועט אין אַ געוויסער מאָס אויפהערען דאָס וואַהנזיניגע בעוואָפענונגס־געיעג אויף די ימ'ען און דערמיט וועט געשאַפען ווערען אַ מעהר גינסטיגער באָדען פאַר דער ענטוואָפענונג אויך אויף דער יבשה.

פ. ב.

האט די פרוי דאס רעכט
צו דיספאנירען מיט איהר קערפער?
די פראגע וועגען פרייהייט פון אבארט און דער ארעסט פון ד"ר וואלף אין שטוטגארט

קארעספאנדענץ פון בערלין

די אויפמערקזאַמקייט פון די ברייטעסטע געזעלשאַפטליכע קרייזען אין דייטשלאַנד איז איצט פערנומען מיט דעם אַרעסט פון דעם פּאָפּולערען מחבר פון דער פּיעסע „ציאַנקאַלי", דעם ד"ר פרידריך וואָלף אין שטוטגאַרט. ד"ר וואָלף האָט זיך בעריהמט געמאַכט מיט דער דערמאָנטער פּיעסע, נאָך וועלכער ער האָט אָנגעשריבען אַ צווייטע סענסאַציאָנעלע פּיעסע „דער מאַטראָס פון קאַטאַרא". לויט זיינע אַנשויאונגען געהערט ד"ר וואָלף צו די ראַדיקאַלסטע פאָרשטעהער פון דער געזעלשאַפט. מיט קיין פּאָליטיק פערנעהמט ער זיך נישט, און זיין גאַנצע ענערגיע האָט ער קאָנצענטרירט אויפ'ן קאַמף געגען דעם בעריהמטען אַרטיקעל 218 פון דייטשען שטראָף־קאָדעקס, וואָס בעשטראָפט פאַר מאַכען אַן אַבאָרט.

אַרום דער דאָזיגער פראַגע ווערט אין דייטשלאַנד שוין לאַנג געפיהרט ליידענשאַפטליכע פּאָלעמיק, עס איז שוין ענטשטאַנען אַ גאַנצע ליטעראַטור, וואָס איז געווידמעט דער פראַגע, עס ווערען איינגעאָרדענט מיטינגען און פערזאַמלונגען, וואָס פאָדערן, אַז דער רייכסטאַג זאָל ענדליך אָפּשאַפען דעם געזעץ, וואָס שטעהט אין ווידערשפּרוך מיט דער עקאָנאָמישער לאַגע פון די ברייטעסטע מאַסען און מיט זייערע אַנשויאונגען.

ד"ר וואָלף האָט אַליין קיין אַבאָרטען נישט געמאַכט, נאָר צו איהם, ווי צו אַ מענשען, וועלכער פיהרט אַן ענערגישען קאַמף פאַר דער פרייהייט פון אַבאָרט, פלעגען זיך ווענדען פערצווייפעלטע פרויען, וואָס זענען שוואַנגער געוואָרען און האָבען נישט געוואָלט האָבען קיין קינדער. זיין מיטהילף פאַר זיי איז בעשטאַנען אין דעם, וואָס ער פלעגט אַרויסגעבען צייגנישען, אויפ'ן סמך פון וועלכע אַ גינעקאָלאָג האָט געהאַט דאָס געזעצליכע רעכט צו מאַכען דער פרוי אַן אַבאָרט. ד"ר וואָלף לייקענט נישט, אַז אַרויסגעבענדיג אַזעלכע צייגנישען, האָט ער זיך גערעכענט נישט בלויז מיט מעדיצינישע מאָטיווען, נאָר אויך מיט סאָציאַלע, וועלכע זענען לויט זיין מיינונג ענג פערבונדען מיט די מעדיצינישע. אין זיינע עפענטליכע אַרויסטריטען האָט ד"ר וואָלף נישט איינמאָל אָנגעוויזען, אַז ער שטעהט אויפ'ן סאַמע ראַדיקאַלען שטאַנדפּונקט און אַז ער אָנערקענט דאָס אומבעגרעניצטע רעכט פון דער פרוי צו בעשטימען, צי זי וויל ווערען מוטער אָדער זי וויל איבערייסען די שוואַנגערשאַפט.

איינאיינעם מיט דעם ד"ר וואָלף איז געהאַט אַרעסטירט געוואָרען די פרוי ד"ר קינלע־יאַקאָבאָוויטש, וועלכע ווערט בעשולדיגט, אַז זי האָט אויפ'ן סמך פון ד"ר וואָלפס צייגנישען דורכגעפיהרט די נישט ערלויבטע אָפּעראַציעס. געגען דער דאָקטאָרין יאַקאָבאָוויטש איז שוין פון לאַנג געהאַט פערפיהרט געוואָרען אַן אויספאָרשונג אין צוזאַמענהאַנג מיט אַן אַבאָרט, וואָס זי האָט געהאַט געמאַכט און וואָס האָט זיך געענדיגט טראַגיש פאַר אַ יונגער פרוי.

בעת דער אויספאָרשונג האָט די פּראָקוראַטור אַריינגעקריגען אַ קאַרטאָטעקע מיט נעמען פון פיל פרויען, וואָס זענען אָנגעקומען צו דער הילף פון דער דאָקטאָרין. זי פלעגט גאַנץ געוויסענהאַפט פיהרען איהרע דאָקטאָרישע ביכער, אַזוי אַז די מאַכט האָט געהאַט די מעגליכקייט גענוי זיך צו בעקענען מיט איהר טעטיגקייט אויף דעם געביט. אין איהרע ביכער זענען פערשריבען די נעמען פון עטליכע הונדערט פרויען, אַזוי אַז ס'איז פערהאַן אַ פערדאַכט, אַז זי האָט די אָפּעראַציעס געמאַכט נישט בלויז לויט די צייגנישען פון ד"ר וואָלף.

דער פאַקט, וואָס מען האָט ביי דער דאָקטאָרין געפונען אַ גרויסע רשימה פון פרויען, האָט אין די שטוטגאַרטער געזעלשאַפטליכע קרייזען אַרויסגערופען אַ גרויסע צעדרודערונג, ווייל די אַלע פרויען קאָנען דאָך צוגעצויגען ווערען אַלס עדות, אויב נישט אַלס בעשולדיגטע אין דעם פאָרשטעהענדיגען סענסאַציאָנעלען פּראָצעס. ד"ר וואָלף געניסט פון סימפּאַטיעס אין די ברייטעסטע שיכטען פון דער געזעלשאַפט און די פראַגע וועגען דער פרייהייט פון אַבאָרט בעקומט אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם פּראָצעס אַ בעזונדערע אַקטועלקייט.

ד"ר קינלע־יאַקאָבאָוויטש האָט אַ רעפּוטאַציע פון זעהר אַן ענערגישער און דערביי לעבענסלוסטיגער פרוי. די אויספאָרשונג, וואָס איז וועגען איהר געפיהרט געוואָרען זייט עטליכע חדשים, האָט זיך אַבסאָלוט נישט אָפּגערופען אויף איהר אַרט לעבען: זי פלעגט אויך ווייטער אָפט קומען אין דער געזעלשאַפט, בעזוכען אָוונדען און קאָנצערטען און ערשט עטליכע טעג פאַר איהר אַרעסט האָט מען זי געזעהען אויף אַ מאַסקענבאַל. די יוריסטען ווייזען אָן, אַז עס איז נאָך נישט געווען דער פאַל, ווען אַ דאָקטאָר, וואָס פערנעהמט זיך מיט מאַכען אַבאָרטען, זאָל פיהרען אַ גענויע רשימה פון זיינע פּאַציענטען. דאָס ווייזט אויס, אַז די דאָקטאָרין איז גרייט געווען צו יעדער צייט צו טראָגען די פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר איהרע האַנדלונגען.

נישט אויפגעקלערט איז ביז איצט די פראַגע פון האָנאָראַר. צי האָט ד"ר וואָלף בכלל גענומען האָנאָראַר ביי די פרויען, וועלכע ער האָט אַרויסגעגעבען צייגנישען, צי איז דער האָנאָראַר געווען העכער ווי דער נאָרמאַלער, אַזוי ווי דאָס פּראַקטיצירען אָפט דאָקטוירים, וועלכע גיבען אַרויס אַזעלכענע צייגנישען א. א. וו. די זעלבע פראַגען בעציהען זיך אויך צו דער פרוי ד"ר יאַקאָבאָוויטש, הגם איהר לאַגע איז אַ ביסעל אַן אַנדערע, ווייל זי האָט דאָך געמאַכט די אָפּעראַציעס, אויף וועלכע זי האָט געהאַט די בעשטעטיגונג פון ד"ר וואָלף. איבעריגענס איז פערהאַן אַ מיינונג, אַז ביידע דאָקטוירים זענען געווען ווייניג בעקאַנט איינער מיט דעם אַנדערען, אַזוי אַז זייערע פּראָצעסען וועלען טראָגען אַן אינדיווידועלען כאַראַקטער.

דאָס, וואָס מען האָט דעם ד"ר וואָלף געהאַלטען אַ געוויסע צייט אין טורמע, האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע אויפרעגונג אין דער געזעלשאַפט. ער ווערט אומעטום געהאַלטען פאַר אַ ריינעם אידעאַליסט, פאַר אַ פאַנאַטיקער פון זיין אידעע, און די מורא פון דער פּאָליציי ער זאָל זיך נישט אויסבעהאַלטען פון פּראָצעס האָט נאָר אַרויסגערופען שפויבונג, אַזוי אַז סיי ער, סיי די דאָקטאָרין זענען ביז צום פּראָצעס בעפרייט געוואָרען.

אַ גרויסע אויפרעגונג הערשט צווישען די הונדערטער פרויען, וואָס דאַרפען צוגעצויגען ווערען צום פּראָצעס, ווי צווישען די פרויען בכלל. זיי טענה'ען אַזוי: אונזערע נעמען בלייבען אין געהיים, אויב מיר ווענדען זיך צו עפּעס אַ הייבאַם אָדער צו אַ שאַרלאַטאַן, וואָס דאָס בעדראָהט אונזער לעבען, אָבער ווען מיר ווענדען זיך צו אַן ערליכען דאָקטאָר, וועלכער בעטראַכט אונז ווי יעדען אַנדער'ן פּאַציענט און פערשרייבט אונזערע נעמען אין זיינע ביכער אויפ'ן פאַל, אויב אונז וועט אויסקומען נאָכאַמאָל זיך צו איהם צו ווענדען, דאַן זענען מיר אויסגעשטעלט דער געפאַהר אַוועקגעזעצט צו ווערען אויף דער בעשולדיגונגס־באַנק, אָדער צו זיין עדות אין אַ סקאַנדאַלעזען פּראָצעס, וואָס בעריהרט די אינטימסטע זייטען פון אונזער לעבען...

אין גאַנץ דייטשלאַנד ערוואַרט מען מיט דער גרעסטער שפּאַנונג, וואָסער ווענדונג עס וועט אָננעהמען דער פּראָצעס.

ט. ב—ן.

איז דא א יודישע פילאזאפיע?

פון ד"ר א. גינזבורג

לייען איך אגומעלט אין א צייטונג, אז ערגעץ וואו, איז פארגעקומען א ווארעמער ויכוח וועגען דער פראגע: צי עס איז דא א יודישע פילאזאפיע, צי נישט?

אונטער דעם ווארט „פילאזאפיע", לאמיר דא גלייך בעמערקן, האבן די דיסקוטאנטען פערשטאנען דאס וואס מען רופט מעטאפיזיק, — יענעם צווייג פון מענשליכען פארשען, וואס גיט זיך אפ מיט ריין ספעקולאטיווע פראגען, וואס וויל אריינדרינגען אין די טיפע און אייביגע סודות פון דעם גאנצען וועלט־זיין, וואס וויל אויסגעפינען די ערשטע אורזאך פון דעם דאזיגען „זיין".

פערשטעהט זיך, אז עס זענען געווען מיינונגס־פערשידענהייטען וועגען דער דאזיגער פראגע. ווען עס וואלטען נישט געווען קיין מיינונגס־פערשידענהייטען, וואלט דאך נישט געקענט זיין קיין ויכוח...

די ניין־זאגער האבן זיך בעגרינדעט אויף דעם תנ"ך, די וויכטיגסטע ליטעראטור וואס איז געבליבען פון דעם פערצייטיגען יודישען פאלק. דער תנ"ך, ווי עס איז גוט בעקאנט, גיט זיך נישט אפ מיט מעטאפיזישע פראגען. ער גריבעלט זיך נישט און חקירה'ט זיך נישט וועגען דעם „עצם" און „מהות", וועגען דעם וועזן פון גאט. דער תנ"ך רעדט אפילו נישט וועגען דער אומשטערבליכקייט פון דער מענשליכער נשמה, וועגען א לעבען נאכ'ן טויט.

מאנכע פארשער ווילען דאס דערקלערען דערמיט, וואס יודען זענען אין יענער צייט געווען צו טייביג ענטוויקעלט, אז זיי זאלען קענען אדער אפילו ווילען זיך פערטיפען אין אזעלכע ריין פילאזאפישע פראגען.

זייער וועלט, די וועלט פון די דאמאלסטיגע יודען, איז געווען א קלייניקע. זייערע השגות זענען געווען בעגרעניצטע, און קליין און בעגרעניצט איז אויך געווען זייער גאטעס־בעגריף. ער איז געווען א לאקאלער און א נאציאנאלער גאט, וואס האט געהאט בלויז צו באלעבאטעווען איבער זיין לאנד און זיין פאלק.

די פארשטעלונג פון גאט איז ביי יענע אלטע פעלקער בכלל געווען א פארשטעלונג ווי פון א מאנארך, פון אן אלייך־הערשער, וואס הערשט אבער בלויז איבער זיין אייגענער מדינה און האט קיין שום דעה נישט איבער די אנגעלעגענהייטען פון אן אנדער מדינה, וואס בעלאנגט צו אן אנדער מאנארך, די מלוכה אין הימעל איז געווען געגליכען צו דער מלוכה פון דער ערד.

און ווען די דאזיגע פעלקער האבן גערעדט וועגן אן איין־איינציגען גאט, האט ער בלויז געמיינט דער איין־איינציגער גאט פון א בעשטימטער מדינה אבער בשום אופן נישט פון דער גאנצער שאפונג. אנדערע פעלקער און אנדערע לענדער האבן זיך געהאט זייערע אייגענע איין־איינציגע געטער.

פערשטעהט זיך, אז יעדעס פאלק איז געווען זיך איבערצייגט, אז זיין גאט איז דער שטארקסטער און מעכטיגסטער צווישען די געטער. ווען זיי וואלטען געגלויבט אנדערש, וואלטען זיי זיך מיט זייער גאט נישט געהאלטען. זיי וואלטען אריבערגעגאנגען צו אן אנדערען, — צו דעם שטארקערען...

און עס האט טאקע גאנץ אפט פאסירט, אז א פאלק, וואס איז בעזיגט געווארען פון א צווייטען, האט איבערגענומען דעם גאט פון דעם זיגער, ווייל דעם שונא'ס גאט, האט זיך ארויסגעצייגט צו זיין דער שטארקערער... עס איז אייגענטליך געווען א מלחמה נישט פון פעלקער, נאר פון געטער.

מיינען דעריבער די דערמאנטע פארשער, אז דער יודישער בעגריף פון אן איין־איינציגען גאט איז נישט געווען דער הויך־פילאזאפישער בעגריף פון אן איין־איינציגען און אליינ'יגען גאט פון דער גאנצער שאפונג, נאר דער איינציגער גאט פון די יודען און פון דעם יודישען לאנד, וואס האט בשום אופן נישט אויסגעשלאסען די עקזיסטענץ פון אנדערע געטער, וואס האבן געהערשט איבער אנדערע פעלקער און אנדערע לענדער.

דער יודישער גאטעס־בעגריף, זאגען די דאזיגע פארשער איז נישט געווען דער „מאנאטעאיזם", ווי דאס דאזיגע ווארט ווערט איצט פערשטאנען, נאר עס איז געווען א „מאנאלאטריי", — א גלויבען אין איין־איינציגען לאקאל גאט, אדער, צו מאכען עס פשוט'ער, אין אן איין־איינציגען געץ.

* * *

עס איז גאר קיין ספק נישטא, אז אין דער דאזיגער בעהויפטונג איז דא א רעכט ביסעל אמת. ווען דאס יודישע פאלק האט זיך געפונען אין א פרימיטיווען צושטאנד („פאר מתן תורה", ווי א פרומער יוד וואלט זיך אויסגעדריקט), איז זיין גאטעס־בעגריף געווען גראב און בעגרעניצט, פונקט ווי עס איז געווען דער גאטעס־בעגריף פון אלע פרימיטיווע פעלקער. אבער דאמאלסט האבן די יודען געדינט נישט בלויז צו איין געץ, נאר צו מעהרערע געצען, צו אלערליי געצען. עס זענען דאמאלס געווען נישט בלויז נאציאנאלע אדער שטאם־געטער, נאר אפילו פאמיליען־געטער, ווי דאס איז צו זעהען פון דער מעשה מיט דעם „פסל־מיכה". דאמאלס איז ביי יודען נישט געווען בלויז קיין מאנאטעאיזם נאר אפילו אויך נישט קיין „מאנאלאטריי".

דאס יודישע פאלק איז אבער נישט געבליבען אויף איין ארט, ער האט זיך וואס ווייטער און ווייטער אלץ מעהר און מעהר ענטוויקעלט, און צוזאמען דערמיט האט זיך אויך ענטוויקעלט זיין גאטעס־בעגריף, וועלכער איז געווארען אלץ עדעלער און רוחניות'דיגער. און ווען דאס יודישע פאלק האט ענדליך, נאך א לאנגער צייט פון ענטוויקלונג, אנגעפאנגען צו גלויבען אין איין גאט, איז עס שוין געווען נישט קיין מאנאלאטריי, נאר א מאנאטעאיזם, — א גלויבען אין אן איין־איינציגען און אליינ'יגען גאט פון אלע וועלטען און, פערשטעהט זיך, פון דער גאנצער מענשהייט.

אין דער צייט פון דעם ערשטען חורבן און פון לעצטע נביאים האט שוין דער געדאנק פון אן איין־איינציגען גאט געמוזט זיין שטארק איינגעווארצעלט אין דעם בעוואוסטזיין פון דעם יודישען פאלק. ווען דאס וואלט נישט געווען אזוי, וואלט צוזאמען מיט דעם אונטערגאנג פון דער יודישער מלוכה אויך געמוזט אונטערגעהען דער גלויבען אין דעם יודישען גאט. ווען דער יודישער גאטעס־בעגריף וואלט דאמאלס געבליבען אין זיין אמאליגען פרימיטיווען צושטאנד, וואלט דער זיג פון בבל איבער ארץ־ישראל אין דער זעלבער צייט אויך געווען דער זיג פון בבל'ס הויפט־גאט איבער דעם יודישען גאט. נישט דאס יודישע פאלק אליין וואלט בעזיגט געווארען, נאר אויך דער יודישער גאט, וואס וואלט, לויט די אנזיכטען פון יענער צייט געמוזט פיהרען צו אן אויסמישונג פון דעם יודישען פאלק מיט זיינע בעזיגער.

דאס האט אבער נישט פאסירט, ווייל דאס יודישע פאלק, צו פערדאנקען די שטענדיגע און אומאויפהעריליכער פראפאגאנדע פון די נביאים, האט שוין דאמאלס געגלויבט אין אן איין־איינציגען אלוועלטליכען גאט, אזא גאט קען נישט בעזיגט ווערען, גאר פשוט ווייל עס איז נישטא נאך איינער וואס קען זיך שטעלען געגען איהם. איז שוין ממילא אויסגעקומען, אז די יודישע מפלה האט אנשטאט צו בעווייזען די שוואכקייט פון דעם יודישען גאט און דורך דעם פערקלענערען זיין אויטאריטעט, — האט בעוויזען דעם היפוך: זיין שטארקייט. אט אזוי קען ער בעשטראפען דעם זינדיגען פאלק. די יודען, הייסט עס, זענען נישט בעזיגט געווארען פון אשור בבל, נאר זיי זענען בעשטראפט געווארען פון גאט. אשור און בבל זענען בלויז געווען די רוט, דער „שבט־אפי", פון גאט'ס צארן.

און דעריבער האט פאסירט מיט דעם יודישען פאלק עטוואס אזעלכעס, וואס האט נישט פאסירט און האט נישט געקענט פאסירען מיט קיין אנדער פאלק. די נאציאנאלע קאטאסטראפע, די פערניכטונג פון דער יודישער מלוכה און דער גלות, האט אנשטאט צו אפשוואכען די אויטאריטעט פון דעם יודישען גאט אין די אויגען פון דעם יודישען פאלק, — פערשטארקט די דאזיגע אויטאריטעט און דאס האט, אגב, שוין ממילא געפיהרט דערצו, וואס דאס יודישע פאלק האט זיך נישט געלאזט פערשלינגען פון זיינע בעזיגער.

על כל פנים, אין דער צייט פון די לעצטע נביאים איז שוין דער מאנאטעאיסטישער געדאנק געווען שטארק פערשפרייט צווישען די יודען אלס א רעזולטאט פון דער טעטיגקייט פון די נביאים. פרעגט זיך, ווי זענען די נביאים געקומען צו דעם דאזיגען פילאזאפישען געדאנק? אויב מען זאל נישט אננעמען, אז זיי זענען געקומען דערצו דורך דער אזוי־גערופענער „ענטפלעקונג", מוז מען זאגען, אז זיי זענען געקומען דערצו דורך זייער שפעקולאטיווען דענקען. אין אנדערע ווערטער, זיי האבן פילאזאפירט.

עס איז א טעות צו מיינען, אז די גריכען זענען געווען „די פאטערס פון דער פילאזאפיע". דער מענש האט אנגעפאנגען צו פילאזאפירען און זיך צו בעשעפטיגען מיט מעטאפיזישע פראגען אזוי שנעל ווי ער איז ארויסגעקראכען פון זיין חיה'שען צושטאנד, אזוי שנעל ווי זיין שכל האט אנגעפאנגען צו ארבייטען, — אזוי שנעל ווי ער איז געווארען א מענש. אמת, זיין פילאזאפיע איז געווען אביסעל אומגעלומפערט, אבער די פילאזאפיע פון מאנכע פון די ערשטע גריכישע פילאזאפען איז אויך געווען נישט פיל בעסער. דער גרויסער אויפטו פון די גריכען איז בעשטאנען אין דעם, וואס זיי האבן די דאזיגע מעטאפיזישע געדאנקען סיסטעמאטיזירט און בעגרינדעט אויף דער פארמעלער לאגיק.

* * *

ווייס איך נישט, צי עס איז דא א ספעציעלע יודישע פילאזאפיע, אבער פאר מיר איז קלאר אז די יודען, איך מיין די פערצייטיגע יודען, האבן זיך בעשעפטיגט מיט ריין מעטאפיזישע פראגען, אמת, אין תנ"ך זענען נישטא, א חוץ אין איוב, קיינע סיסטעמאטישע אבהאנדלונגען וועגען מעטאפיזישע פראגען, אבער דאס נעמט זיך דערפון, וואס די נביאים זענען פריהער פון אלץ געווען פרעדיגער פון עטיק, אבער פון פיל שטעלען אין תנ"ך, וואו עס רעדט זיך וועגען גאט און זיין וועזען, איז לייכט ארויסצודריגען, אז די שרייבער האבן געהאט א אויסערגעוועהנליך הויכען גאטעס־בעגריף, וואס האט געקעט קומען בלויז דורך פילאזאפישען דענקען.

צום סוף וויל איך בעמערקען, אז עס איז בכלל היסטאריש נישט ריכטיג צו רעדען וועגען „דעם גאט פון תנ"ך". דער תנ"ך איז נישט געשריבען געווארען פון איין מענשען אין איין צייט. ער איז א זאמלונג פון שריפטען פון פערשידענע מענשען און פערשידענע צייטען, וואס האבן בעהאט פערשידענע בעגריפען.

דער תנ"ך שטעלט מיט זיך פאר א קיום פון ענטוויקלונג.

פארזיכטיג מיט די אויגען

מעדיצינישע שמועסן

פון ד"ר וויקטאר ברעכער

כדי צו געבען אן ענטפער אויף אט די אלע פראגען און נאך א סך אנדערע, וועלכע זענען דא נישט אויסגערעכענט, מוזען מיר זיך אפשטעלען אויף דעם געבוי פון מענשליכען אויג.

אויב איהר אליין זענט געבענטשט מיט געזונטע אויגען, קומט איהר אבער געוויס אין טאג־טעגליכער בעריהרונג מיט מענשען, וועלכע טראגען ברילען; און אז איהר ווערט זיך צוקוקען צו זיי, ווערט איהר בעמערקען וואס פאר א פערשידענארטיגע קאלעקציע אט די ברילען שטעלען פאר מיט זיך.

א טייל מענשען טראגען גאנץ דיקע אויגען־גלעזער, אנדערע — גאנץ דינע. ביי איניגע זענען די גלעזער דיק אין מיטען; אנדערע ווידער טראגען דיקע ברילען, און אין מיטען גלאז איז אזוי דין, אז איהר וואלט געקענט כמעט מיט א שפילקע דורכשטעכען דעם מיטעלפונקט.

ביי קליינע קינדער, וועלכע טראגען ברילען, ווערט איהר בעמערקען, אז א טייל פון זיי טראגען די גלעזער שטענדיג און נעמען זיי ארונטער נאר דאן, ווען זיי געהען שלאפען; אנדערע ווידער בענוצען צוויי בעזונדערע גלעזער, איינע צו טראגען שטענדיג און א צווייטע פאר צו לעזען, אדער נייען.

עס איז אייך געוויס אויסגעקומען צו בעמערקען אמאל, ווי אייניגע, געוועהנליך עלטערע מענשען איבער די פערציגער, בענוצען ברילען מיט שטיקלעך צוגעקלעפט צום גלאז. אנדערע ווידער טראגען א מין טאפעל־ברילען מיט צוויי אפטיילונגען, אן אויבערשטע און אן אונטערשטע. די אונטערשטע אפטיילונג איז צום לייענען. עס זענען פערהאן אויך אזעלכע, וואס אזוי דארפען זיי קיין ברילען נישט, נאר זיי בענוצען גלעזער בלויז צום שרייבען, לייענען אדער צום נייען, און אנדערע ווידער, וואס טראגען גלעזער שטענדיג, אבער צום לייענען און שרייבען בענוצען זיי גאר קיין גלעזער נישט.

וואס בעדייטען אט די אלע פערשידענהייטען אין די פערשידענערליי גלעזער? וואס בעדייטען די פערשידענע אויגען? האט איהר אמאל בעטראכט מענשען מיט קאסע (שיקעלדיגע) אויגען? די פערזאן רעדט צו אייך און קוקט צו אן אנדערען, אדער רעדט צו אן אנדערען און קוקט צו אייך, אדער גאר צו דער סטעליע?...

עס ווערען געשטעלט אלערליי פראגען: זענען קורצזיכטיגע, אדער ווייטזיכטיגע, אדער „אסטיגמאטישע" אויגען פעלערען פון געבורט? געהען זיי איבער פון די עלטערען בירושה? ווי לאנג דארף דער אדער יענער טראגען גלעזער? קענען ברילען אויסקורירען שוואכע, פעלערהאפטע אויגען? פערהאן אזעלכע, וואס ווייסען גאנץ גוט, אז זיי דארפען גלעזער, נאר זיי שרעקען זיך זיי אנצוטון, מחמת זיי האבן מורא, אז זיי וועלען זיך צוגעוואוינען צו די ברילען און וועלען זיי שוין נישט קענען אויסטון. אויף ווי ווייט איז דער דאזיגער שרעק בעגרינדעט?

אז מען וויל האבען מעהר אדער ווייניגער א בעגריף, ווי אזוי דאס אויג פונקציאנירט, דארף מען זיך פארשטעלען, ווי אזוי עס ארבייט א פאטאגראפישער אפאראט. דער אונטערשיד בעשטעהט נאר אין דעם, וואס ווען דער פאטאגראפישער אפאראט זאל נישט זיין פערפעקט, פערפולקאמט, דאס הייסט מיט פעהלערן, אזוי ווי די מענשליכע אויגען, וואס זענען נישט פערפעקט, דאן וואלט דער אפאראט ארויסגעגעבען פערגלעזערטע בילדער, אדער איין זייט פערגלעזערט און איין זייט ריין, אדער ער וואלט גאר אינגאנצען נישט פונקציאנירט.

פארוואס איז דאס מענשליכע אויג נישט פערפעקט? עס וואלט געפיהרט צו ווייט אט די פראגע גרינדלעך צו פערענטפערען. עס פאדערט זיך א טיפער אנאליז און זייער לאנגע, ברייטע בעשרייבונגען, און ערשט דאן וואלט די פראגע אלץ נישט געווען גרינדלעך פערענטפערט. אבער פון אויבען־אויף קען מען די פראגע ערקלערען אזוי, אז יעדער קען זעהען דעם ענטפער.

מיר ווילען אביסעל שפעטער געבען א בעשרייבונג פון די פערשידענע טיילען פונ'ם אויג, ווי אזוי עס איז צוזאמענגעשטעלט און ווי עס פונקציאנירט. דא ווילען מיר קודם כל קלאר ווערען איבער א פראגע וואס מאטערט די מוחות פון אזוי פיל מענשען, און דאס איז וועגען דעם אפשטאם פון פעלערהאפטע, שוואכזיכטיגע אויגען און וועגען די נויטיגע מיטלען, וועלכע דארפען אנגענומען ווערען דערצו.

קורצזיכטיקע, אדער ווייטזיכטיקע, אדער אנדערע פעלערהאפטע אויגען געהען דאס רוב איבער בירושה פון די עלטערען ווען די עלטערען זענען שוואכזיכטיג, אדער האבען אנדערע אויגען־דעפעקטען, זענען די קינדער געוועהנליך אויך שוואכזיכטיג, אדער ווייניגסטענס איינס פון די קינדער האט עהנליכע אויגען־דעפעקטען. אבער עס טרעפט אויך א סך מאל, ווען עס האט גארנישט צו טון מיט די עלטערען. דער דעפעקט קאן זיין אן אינדיווידועלער, פון געבוירען־טאג אן. אדער עס קומט אויך פון צופיל אנשטרענגונג.

עס זענען פערהאן הונדערטער גראדען פון קורצזיכטיגקייט, אין א סך פאלען ווייסט דער קורצזיכטיגער אפילו נישט, צי ער איז קורצזיכטיג, ווארום ווען א מענש איז יונג, שטרענגט ער אן אלע זיינע אויגען־ארגאנען און דאס מאכט איהם זעהען, אבער ווען ער ווערט עלטער, קאן ער זיי נישט אזוי פיל אנשטרענגען; אדער ווען ער נוצט די אויגען אויס צופיל, דאן ערשט ביז א צופאל בעפינט ער אויס, אז ער איז קורצזיכטיג, ס'איז דערום בעסער, אז די עלטערען זאלען אויסגעפינען בעצייטענס, ווען דאס קינד איז נאך קליין, צי זייער קינדס אויגען זענען גוט, אן דעפעקטען, און אויב עס איז פערהאן א דעפעקט, דארף עס „פערריכט" ווערען אין צייט און נישט ווארטען, ווייל א דעפעקט ווערט געוועהנליך ערגער, ווען ער ווערט פערנאכלעסיגט.

דאס גילט נישט בלויז אין דעם פאל פון קינדער, נאר אויך פון דערוואקסענע. ווען מען נויטיגט זיך אין אויגען־גלעזער און מען פערנאכלעסיגט עס, ווערט דער אויגען־דעפעקט ערגער. עס איז דערפאר וויכטיג, אז ווען מען דערפילט נאר, אז עפעס איז דער מעהר מיט די אויגען, זיך צו לאזען אונטערזוכען די אויגען ביי א רעגיסטרירטען אפטאמעטריסט. דער וואס טראגט ברילען, דארף זיך לאזען אונטערזוכען די אויגען יעדעס יאהר, אויב ער דארף אנדערע גלעזער אדער נישט, ווייל אין פיל פאלען דארף מען נישט קיין אנדערע גלעזער.

די ברילען, וועלכע איהר טראגט, מוזען שטענדיג זיין ריין אויסגעווישט, מוזען זיין גלאט, אן קריצען, און מוזען ליגען גלייך אויפ'ן פנים. באטירליך, אויב ביידע אויגען זענען אין א גלייכער ליניע, מחמת עס זענען פערהאן פאלען, וואו איין אויג איז העכער פונ'ם אנדערען. אין אזא פאל דארף מען די גלעזער בויגען קרום און זיי גראד צופאסען צו ליגען גלייך אויפ'ן פנים, ווען די גלעזער זענען גוט געבויגען איז שווער צו דערקענען, אז די אויגען זענען נישט אין א גלייכער ליניע. אין געוויסע פאלען דארף מען דער פערזאן גאר נישט זאגען וועגען דער נישט גלייכקייט פון די אויגען. איבערהויפט פרויען, ווייל זיי בעטראכטען עס פאר א פעהלער.

דאס אפעל פון אויג דארף תמיד זיין אין מיטעלפונקט פונ'ם גלאז.

אויב איהר בעמערקט א קריץ אין א גלאז איז נישט ראטזאם עס מעהר צו בענוצען.

איהר זאלט קיינמאל נישט קויפען קיין פארטיגע ברילען ווייל זיי זענען קיינמאל נישט צוגעפאסט פאר אייערע אויגען. אורזאכען זענען פערהאן פערשידענע. די וויכטיקסטע אורזאך איז דאס וואס מען האט אייערע אויגען וויסענשאפטליך נישט אונטערזוכט. ווען איך זאג „וויסענשאפטליך אונטערזוכט" מיין איך נישט דאס צופאסען פון גלעזער, ביז איהר זעהט פון דערווייטענס די קלענסטע בוכשטאבען, און ביים לייענען די גרעסטע בוכשטאבען, „וויסענשאפטליך" מיינט, אז א רעגיסטרירטער אפטאמעטריסט אדער אקוליסט זאל מיט אינסטרומענטען אונטערזוכען אייערע אויגען און זעהען, קודם כל, צי עס איז פערהאן א דעפעקט, און וואס פאר א דעפעקט. דאן ערשט זעהט דער עקזאמינער וואס פאר א גלעזער איהר דארפט פאר יעדען אויג, א סך מאל דארף מען א גלאז וואס איז אזוי קאמפליצירט, אז עס איז דערין פערהאן די קראפט פון צוויי אדער דריי גלעזער צוזאמענגענומען, נאר עס איז קינסטליך אויסגעארבייט אין איין גלאז.

דערפון קאנט איהר שוין פערשטעהן, פארוואס געקויפטע פארטיגע גלעזער זענען נישט גוט, און זאגאר שעדליך.

אחרי מות קדושים...

רעמבראנדט, איינער פון די גרעסטע מאלער אין דער וועלט איז געווען אויסגעבונדען מיט יודען

פון א. גלאנץ

.1

יעדער איינער האט געהערט דעם נאמען רעמבראנדט. נישט אלע ווייסען, אז רעמבראנדט איז בלויז דער ערשטער נאמען, און אז זיין פאמיליע איז געווען וואן-ריין, — רעמבראנדט הארמענסזאן וואן-ריין. און גאר ווינציג פון די, וואס זענען איצט אבסאלוט „מסכים", אז אט דער האלענדער איז געווען איינער פון די גרעסטע מאלערס אין דער וועלט, זענען בעקאנט מיט די צרות, וואס ער האט בעהאט אויסצושטעהן ביי זיין לעבען, און נאכמעהר: שוין נאך זיין טויט האט מען איהם הארציג און גריגטליך „אראפגעריסען", ווי אן'אומוויכטיגקייט און אדורכפאל.

אן'אלטע געשיכטע, אט די שטעכע, פערשפעטיגטע אנערקענונג, רוהם, גרויסקייט פון די, וואס זענען ביים לעבען פערשוויגען און אפט פעראכט געווארען. אזא אלטע געשיכטע, זי האט אזוי אפט פאסירט מיט די גרעסטע דיכטער, מוזיקער, מאלערס וכדומה, אז עס ווערט שוין באלד קאמיש.

רעמבראנדט איז אנגערופען געווארען פון מאנכע „דער שעקספיר פון האלאנד". דערמיט האט מען געוואלט זאגען, אז דער האלענדישער מאלער האט געטון דאס זעלבע מיט פארב, וואס דער ענגלישער דיכטער מיט ווארט. דער פערגלייך איז נישט אויס'ן וועג. ווארים ביידע האבען געגעבען לעבען, כאראקטער, געשילדערט די וועלט, ווי זיי האבען זי געזעהען. ביידע האבען איבערגעלאזען אייביגע פארטרעטען פון מענשען, און ביידע האבען איבערגעלאזען נאך זיך נישט דאס צופעליגע און אויבערפלעכליכע אין דעם מענשען, נאר דאס גרינטליכע, כאראקטעריסטישע, אייביגע. און פונקט ווי מען האט שעקספיר'ן פערגעסען אין ענגלאנד אויף גאנצע הונדערט יאהר, אזוי האט מען רעמבראנדט'ן סיי ביים לעבען, סיי באלד נאכ'ן טויט נישט געוואלט אנערקענען. מען האט נישט געוואלט זעהען, וואס ער האט געבראכט, וואס ער האט בעדייט אין דער מאלעריי.

רעמבראנדט איז נישט געפאהרען, — נישט צו שטודירען די איטאליענישע גרויסע מאלערס און נישט אנצוזאפען זיך מיט די פראכטען פון דער איטאליענישער באזור. ער איז פערבליבען זיין גאנץ לעבען אין האלאנד און געמאלען, געמאלען.

דאס לעבעדיגע לעבען האט איהם געצויגען, אינטערעסירט, אינטריגירט. זיין קונסט האט איהם שטענדיג געהאלטען געשפאנט. נייע פארמען, נייע פארבען־קאמבינאציעס, נייע ליכט־ און שאטען, נייע פערטיפונג, — צו דעם אלעם האט ער זיך בעצויגען מיט גוואלדיגען ערנסט און מיט פונקט אזא בעוואוסטזיניגקייט. האט ער נישט געזוכט קיין ספעציעלע סוזשעטען און זיך נישט פערקליבען אין זיין אייגענער שאלעכץ. ארום איהם האט עס בעברויזט מיט דעם בייטם בירגערליכען לעבען פון דעם בעגייסטען האלאנד, וואס האט נאר וואס אראפגעווארפען דעם יאך פון שפאניען. האט ער אויפ'ן לייוועגט געגעבען אלערליי בירגער, פראסטע מענשען, אבער געזונטע, סוחרים, מילנערס, בירגער־מייסטערס, סאלדאטען. דאקטוירים, הויז־פרויען. צו דער געשיכטע, צו דער ביבעל, צו די „הייליגע שריפטען", האט ער זיך אפט געווענדט. אבער די געשיכטליכע טעמעס זענען בלויז געווען א ראהם פאר איהם. אין דער ראהם האט ער אריינגעלייגט זיין אייגענעם אינהאלט, דעם תוכן פון זיין צייט און זיינע צייטמעסיגע געדאנקען און געפילען. ווי עס טוט, אגב, יעדער עכטער קינסטלער אין יעדער צייט מיט דער היסטאריע.

אין רעמבראנדט'ס האלאנד, אין רעמבראנדט'ס אמסטערדאם (עס זענען געווען די ערשטע צוויי דריטלעך פון דעם 17-טען יאהרהונדערט) זענען געווען א סך יודען, — אנגעלאפענע, אנטרונענע פון שפאניען, פארטוגאל, דייטשלאנד, פוילען, פון אומעטום, וואו מען האט זיי געשיקט, נישט געלאזט אטעמען פריי. האט אויך רעמבראנדט איינע פון די רייכסטע גאלעריעס אלערליי יודען אויף זיינע וואונדערבארע לייוועגטען.

.2

רעמבראנדט האט די יודען גוט געקענט. זיין הויז איז געשטאנען נישט ווייט פון דער „געטא", כאטש דאס פרייע האלאנד האט דעמאלט נישט געצווינגען די יודען צו וואוינען אין בעזונדערע קווארטאלען. דער מאלער האט ליב געהאט צו וואנדערען איבער די יודישע גאסען, זיך צוקוקען צו יודישע מענער און פרויען. איהם איז אנגעשטאנען אפצושטעלען זיך ביי א יודישען גאסען־בעטלער און איהם „אראפכאפען". דאס אראפכאפען האט אמאל געדויערט היבשע שטונדען. אבער רעמבראנדט האט עס קוים בעמערקט. ער איז געווען א „שווערער ארבייטער".

די יודישע שוהל האט דעם מאלער פון לעבען געוואלטיג אינטערעסירט. ער האט ליב געהאט דארט אריינצוקוקען, שמועסען, זיך צוקוקען. זיין „סינאגאגע" איז אן'אייביגער מאנומענט פון אט דעם אינטערעס רעמבראנדט'ס.

פאר איהם זענען די יודען געווען אן'אויסדרוק פון עפעס א טיף, אומרוהיג לעבען, — פון א לעבען, וואס לאזט זיך נישט דערשטיקען, וואס ברויזט־אויף אונטער די ערגסטע אומשטענדען. ער איז פערזענליך בעקאנט געווען מיט מנשה בן ישראל — דעם, וואס האט אויסגעווירקט, אז ענגלאנד זאל ווידער אריינלאזען יודען צו זיך, און וואס האט געהאלטען אין איין חשבונ'ען דעם קץ, אויסרעכענען, ווען משיח דארף קומען, נישט נאר בעקאנט נאר גוטע פריינט איז רעמבראנדט געווען מיט מנשה'ן, עטליכע מאל געמאלען זיין פארטרעט, און געצייכענט אילוסטראציעס פאר זיינע — מנשה'ס — משיחישע חבורים.

פאר רעמבראנדט'ן, — א פרייגייסט, אהן א בעזונדערען אינטערעס פאר טעאלאגיע, — איז מנשה

רעמבראנדט האט זיך צוגעקוקט, געשטודירט און דערזעהען אנדערע אויסדרוקען פון לעבען אין דער געטא, — נישט נאר אידעאליסטישע, פערשפעטע גייסטיגע, אבער זייער רייכטום און מענשליכע גראבקייט, וואס בעגלייט רייכטום, אויך נישט לעבען? און אזוי האבען מיר אלערליי יודען ביי רעמבראנדט'ן, — מערסטענס טאקע פיינע און איידעלע טיפען, אבער צווישען זיי אויך גאנץ גראבע, גרינטליך ערדישע. רעמבראנדט'ס רבנים זענען נישט נאר מייסטערווערק פון מאלעריי, נאר אויך וויכטיגע אנטראפאלאגישע יודישע מוסטערן. קוקט זיך צו צו אט די יודען פון 300 יאהר צוריק און זעהט ווי גרינטליך ראסענהאפט זיי זענען. איהר וועט זעהן נישט קיין פנימ'ער פון אמאל, אייך וועט זיך דאכטען, אז איהר האט יעדען איינעם פון רעמבראנדט'ס פארטרעטען געטראפען אין אריגינאל — אין די היימישע שטעט און שטעטלעך, ערגעץ אין פוילען, אוקראינע, אדער ליטע.

.3

דאס פאלק, דאס פראסטע פאלק, האט זיך געמיהט דורות־לאנג ארויסצוברענגען אזא קינסטלערישען ריז, ווי רעמבראנדט'ן. ער איז געבוירען אין יולי, 1606, ביי א מילנער, און זיין שטאם האט זיך געצויגען ווייט אוועק איבער דורות האלענדישע פויערים. ער אליין האט אויך אפט דערבן ישראל געווען א מעקווירדיגער און גוואלדיג אינטערעסאנטער טיפ. עפעס ווי דער זיידע אברהם וואלט ארויס פון חומש פאר'ן מאלער, און נאך אזוי פיל וואנדערונגען, פערפאלגונגען, צרות און אנשיקענישען, — מנשה בן ישראל האט געשטאמט פון די פארטוגעזישע גולים, — איז ער דא פאר איהם אין אמסטערדאם, געזונט און פריש, כאטש א ביסעל טרויעריג. מנשה'ס חלומות וועגען דער יודישער און וועלט'ס דערלייזונג האבען רעמבראנדט'ן געריגט. אין זיין עהרליכען פנים, אין זיינע שטילע, גוטע רייד האט דער מייסטער געזעהן דאס אייביגע, פערבארגענע לעבען, וואס איז געווען רעמבראנדט'ס אייגענער, טיפסטער אינטערעס.

אנדערע וויכטיגע יודען האט רעמבראנדט געקענט שפינאזא'ן אין דער יוגענט. דער חרם פון אוריאל אקאסטא'ן איז נאך געווען פריש אין זכרון. די אפגערוהטע יודען, די נעכטיגע בעטלער, זענען רייך געווארען, פערנומען שעהנע הייזער, בעהאנגען זיך מיט פוטער, סאמעט, זייד, בעצירט זיך מיט גאלד, זילבער און בריליאנטען. זיי האבען אנגעהויבען צו פיהרען א קאמף צווישען זיך, און — ווי עס פאסירט, ווען מען עסט זיך אן און דער בויך הויבט זיך אן צו פעררונדלען — זיי זענען געווארען שרייעריש, געצוואונגען אפט די האלענדישע מאכט זיך אריינצומישען אין זייערע מחלוקת'ען מאנט א פויער, — מיט פעסטע פלייצעס, מיט א שווערען קאפ און א ביסעל אומגעהובעלטע געזיכטס שטריכען.

צו מאלען האט ער אנגעהויבען יונג, אבער דער ערפאלג איז פאר איהם געווען ווי א פויגעלע, וואס איז געשטאנען ערגעץ אויפ'ן שפיץ פון א בוים, און אפט גאר גענומען און אוועקגעפלויגען. אמת, רעמבראנדט האט זיך נישט זעהר שטארק געיאגט נאך ערפאלג, אבער דאך... מען מוז דאך לעבען, מען מוז דאך האבען געלט. און כאטש מיט דער צייט, ספעציעל ווען ער האט פון זיין געבורטשטעטעל, ליידען, איבערגעצויגען קיין אמסטערדאם, איז זיין נאמען ווי א פארטרעטיסט שטארק אויסגעוואקסען, און ער האט אנגעהויבען צו קריגען בעשטעלונגען ביי רייכע מענשען, האט ער זיך דאך אייביג געראנגעלט מיט זיין עקאנאמישער לאגע. די פינאנצען זענען ביי איהם שטענדיג געווען שלעכט. ער האט עטליכע מאל באנקראטירט און זיינע ווערק זענען אפט ביי איהם צוגענומען געווארען אויף צו דעקען כאטש א טייל פון די חובות. ער איז אויך געשטארבען אן'אבסאלוטער ארימאן.

אין 1669, אין אמסטערדאם, איבערלאזענדיג נאך זיך הונדערטער און הונדערטער געמעלען, צווישען זיי ארום 50 זעלבסט־פארטרעטען און א סך צייכענונגען, און ראדיאירונגען. זייער פרייז איצט איז אין לשער און וואלטען א מיליאן מאל געקאנט אויסקויפען די חובות, צוליב וועלכע דער גרויסער מייסטער איז אוועק פון דער וועלט א צעבראכענער, אן'אביון.

די וועלט דערצעהלט...

פון מ. ליפסאן

א רב און א דאקטאר

ר' ליפעלע ביאליסטאקער, דער „עונג יום־טוב", איז איינמאל געזעסען אין א ברירה, וואו ס'איז געגאנגען אין שווערע אלפים. אין א ווײלע האט ר' ליפעלע דעם סכסוך אויסגעגליכען אזוי, אז ביידע צדדים זענען געווען זעהר צופרידען. פארן אוועקפאהרען האבען זיי איהם איבערגעלאזען א היבשע מטבע פסק־געלד.

האט ד"ר זילבערבערג, איינער פון ר' ליפעלעס מקורבים, איהם געפרעגט:

— זאגט מיר, רבי, כ'בעט אייך, פארוואס זאל א רב זיין חשוב'ער ווי א דאקטאר? א דאקטאר הארעוועט אפ יאהרענלאנג ביז ער שטודירט אויס, ווערט פערשווארצט און נאך אלעמען, אז מ'רופט איהם צו א חולה, וואס קריגט ער? א האלבען רובל. איך, וואס בין שוין א מפורסים א דאקטאר, קריג א רובל. און א רב זיצט אין א ברירה און קריגט פאר איין שעה הונדערטער.

— כ'וועל אייך זאגען, ה' דאקטאר — ענטפערט ר' ליפעלע — דער חילוק פון א רב ביז א דאקטאר. אז צוויי בעלי דינים האבען א סכסוך צווישען זיך, האבען זיי, כדרך הטבע, יסורים מיט קאפ־דרעהעניש, שלאפען קיין נעכט נישט. קומען זיי צום רב. בעהמט דער רב איבער דעם גאנצען סכסוך מיט דער קאפ־דרעהעניש און די בעלי־דברים קענען רוהיג שלאפען. דערפאר איז דער רב ווערט מ'זאל איהם גוט בעלוינען, א דאקטאר, אז ער קומט צום חולה, פערשרייבט ער בלויז א רעצעפט. איז געגוג וויפיל מ'גיט איהם. זעהט איהר, ווען א דאקטאר זאל איבערנעהמען ביים חולה די קראנקהייט מיט די יסורים, וואלט ער טאקע ווערט געווען כל הגעלטען....

„רעדט ווי א מענש"

בעת אליעזר בן־יהודה האט אנגעהויבען רעדען לשון קודש, איז ער אמאל געקומען צו ר' שמואל מאהיליווער. ר' שמואל, ווי זיי זעבע איז ווען, האט מקבל געווען בן־יהודה'ן בסבר פנים יפות, איהם געבעטען זיצען. בן־יהודה הויבט אן רעדען, און דווקא אויף לשון־קודש, ר' שמואל הערט און כאפט קוים איין ווארט פון צעהן. פרובט איהם ענטפערען — קלייעט זיך נישט דער צונג.

אזוי איז אוועק א היפשע ווײלע. בן־יהודה רעדט און ר' שמואל שווייגט.

— הערט, יונגערמאן — זאגט ר' שמואל, — מאכט זיך נישט נאריש און רעדט ווי א מענש...

צו וואס מבי'יש זיין א יודען?

ביי ר' חיים בריסקער איז געווען אן'אפענע שטוב. ווער ס'האט געוואלט, איז אריין און ארויס.

האט אמאל איינער פון די יוצאים ונכנסים צוגענומען ר' חיים'ס זילבערנע טאבאק פושקע. די בני־בית האבען געוואוסט ווער דער גנב איז, מ'האט געזעהן ווי ער האט די פושקע אריינגעלעגט צו זיך אין קעשענע. האבען זיי געוואלט איהם בעשטראפען, האט ר' חיים נישט געלאזען.

אז יענער איז אוועקגעגאנגען, זאגט זיי ר' חיים:

— פערשטעהט איהר, ווען ס'וואלט בעווען א

(ווייטער זעה 10-טע זייט).

דעם ס"מ'ס חסידים

א חסידישע מעשה

פון בן-ציון פיינמאן

ווען ר' זוסיע אניפאלער האט זיך איינמאל געזעצט צום טיש, האט ער דערזעהען בעגעגען זיך אויבען, זיצט א גראב־בייכיגער גביר, וועמענס פלאץ עס האט בעדארפט זיין פון יענער זייט טיר. דער גבאי אבער, האט גענומען א מתנת־יד, א גראבע מטבע, און האט איהם, דעם גביר, העט אויבען־אן, בעהגטער צום רבי'ן געזעצט.

ר' זוסלע האט א שארפען בליק געגעבען מן הצד און ס'האט איהם שטארק פערדראסען. האט ער אנגעהויבען צו דערצעהלען דעם עולם א מעשה:

— „ווען דער רב ר' בער מעזריטשער ז"ל, איז נפטר געווארען, האב איך מיט מיין ברודער ר' אלימלך אנגעהויבען זוכען א רבי'ן. האבען מיר געהערט, אז אין מעזשיבעזש פראוועט ר' ברוך'ל, האבען מיר זיך געיישוב'ט, צי זאלען מיר עולה רגל זיין קיין מעזשיבעזש צי ניין?

יא, עולה רגל זיין? טאמער איז ער גאר קיין רבי נישט און דערווייל וועלען מיר זיך מבטל זיין פון תורה און תפילה, געהענדיג אין וועג.

נישט עולה־רגל זיין צו איהם, ווי אזוי קומט מען אויס אהן א רבי'ן?

נאך א לאנגען ישוב־הדעת האבען מיר בעשטימט יא עולה רגל זיין קיין מעזשיבעזש.

געקומען קיין מעזשיבעזש זענען מיר אפגעטרעטען טבילה גענומען און געגאנגען מקבל־שלום זיין ר' ברוך'לען.

מיר האבען א קוק געגעבען אין פנים פונ'ם צדיק און מיר האבען גארנישט מרגיש געווען.

ס'איז געווען דאנערשטאג. אומקעהרענדיג זיך אין דער אכסניה האט מיין ברודער ר' אלימלך געזאגט: ר' ברוך'ל איז יא א רבי, און דאס וואס מיר האבען גארנישט מרגיש געווען איז ווייל מיר זענען נישט ראוי צו דער אספקלריא המאירה פונ'ם צדיק. מיר מוזען האבען א הרהור תשובה.

האבען מיר דעם גאנצען טאג און די גאנצע נאכט תשובה געטון. געהאט גלגול שלג, עוסק געווען אין תקונים און אז. וו.

פרייטאג צו נאכטס זענען מיר געקומען צום טיש. מיר האבען אבער ווידער אמאל גארנישט געזעהן. האבען מיר נאך אמאל א גאנצע נאכט מהרהר בתשובה געווען.

שבת אינדערפריה, ביי סעודות שחרית — אלץ גאר נישט בעמערקט.

איך בין שוין אריינגעפאלען אין ספקות און האב פארגעהאלטען מיין ברודער, אז אומזיסט האבען מיר זיך מטלטל געווען אזא וועג, זיך מבטל געווען פון תורה און תפילה. אבער, מיין ברודער האט מיר געענטפערט:

„דער רבי ר' ברוך איז א צדיק, נאר מיר זענען נישט ראוי מרגיש צו זיין דעם אור פונ'ם צדיק און מיר מוזען נאך אמאל שטארקער תשובה טון".

ביז „שלש סעודות" האבען מיר פערבראכט אין תקונים און אין תשובה.

ווען מיר האבען זיך געוואשען צום שלוש סעודות, האט ר' ברוך'ל א מוציא געמאכט און איז אוועקגעגאנגען צו זיך אין שטיבעל.

די חסידים האבען אונז דערצעהלט, אז ער איז זיך אזוי נוהג, נאך דער המוציא געהט ער אוועק צו זיך אין שטיבעל, זוימט זיך א צעהן מינוט, קומט ער צוריק און זאגט „תורה", פערשטעהט זיך אז די תורה איז ער דארט אין שטיבעל מקבל פון אליהו הנביא אליין...

האבען מיר געווארט אומגעדולדיג ער זאל ארויסקומען און פאר אונז זאגען די תורה. ס'געהט אוועק צעהן מינוט, צוואנציג מינוט, דרייסיג, א שעה — און ער קומט נאך נישט צום טיש. האב איך שטיל געגעבען א זאג מיין ברודער; יעצט ווייס איך שוין זיכער, אז צוליב אונז קומט ער נאך נישט צוריק צום טיש, און מיר האבען ווידער אמאל געהאט א גרויסען הרהור תשובה.

אין צוויי שעה ארום קומט ר' ברוך'ל ארויס פונ'ם שטיבעל, הייסט דערלאנגען „מים אחרונים", באכ'ן בענטשען הייסט ער דאווענען מעריב, מאכט אפ הבדלה און שטרעקט אונז אויס די האנט, זאגענדיג:

— „פאהרט לחיים ולשלום".

האבען מיר אנגעהויבען ביטער וויינען:

— סטייטש, רבי — האבען מיר זיך געבעטען — זאגט אונז, וואס פאר א חטא האט איהר אויף אונז דערזעהען. האט ער, ז"ל, זיך אנגערופען:

— אויף אייך, א חטא? חו"ש! אדרבה, איהר זענט יודען פון גאר א הויכער מדרגה, כמעט צדיקים; תמיד, אז איך געה אריין צו מיר אין שטיבעל, צו שלש סעודות, טרעף איך אליהו'ן: ער איז מיר מוסר א תורה, וועלכע איך זאג זי איבער ביים טיש פאר'ן עולם. היינט אבער, ווען איך בין אריינגעקומען אין שטיבעל האב איך געטראפען דעם ס"ם ר"ל, און ער רופט זיך אן צו מיר: אזוי, גאר? אזא גרויסער רבי ביסטו שוין? אז אזעלכע צוויי יודען ווי ר' אלימלך'ל און זוסיע פאהרען שוין צו דיר! בכן, וויל איך אויך האבען חסידים.

נאך פיל טענות און מענות, האב איך בעשלאסען, אז איידער איהם צולאזען חסידים, וועל איך בעסער איינגאנצען ווערען אויס רבי און האב איהם געזאגט מיין החלטה: נישט מיר, נישט דיר, איך ווער אויס רבי. איך געזעגען זיך מיט אייך און מיט אלע חסידים, כדי דער ס"ם זאל קיין חסידים נישט האבען.

האב אי ך אויס מיין ברודער געענטפערט:

— ניין, רבי, כל זמן מיר וועלען דריי לעבען אויף דעם עולם וועלען מיר דעם ס"ם נישט צולאזען קיין חסידים, און איהר, רבי, וועט פיהרען דעם טיש ווי תמיד.

איז אזוי געווען: כל זמן מיר האבען אלע דריי געלעבט, האבען מיר געהאט חסידים און דער ס"ם האט קיין חסידים טאקע נישט געהאט.

איצט, ווען דער רבי ר' ברוך'ל איז שוין נישטא, מיין ברודער ר' אלימלך איז שוין אויך נישטא, איך בין געבליבען אליין, און אליין האב איך נישט קיין כוח בייצושטעהען געגען דעם ס"ם, האט שוין דער ס"ם אויך חסידים.

אבער, ס'פערדריסט מיך שטארק: פארוואס זיצען מיינע חסידים פון היינטען און דעם ס"מ'ס חסידים האבען זיך ארויפגעכאפט אויבען־אן?

יודישקייט אין ווין און אין פאריז

א בריף פון פאריז

פון הלל ראגאף

די יודישע בעפעלקערונג אין וויען איז צוויי אדער דריי מאל אזוי די גרויס ווי אין פאריז, לויט די אפיציעלע ציפערען אין דעם יאהר־בוך, וואס די ווינער שטאט־פערוואלטונג גיט ארויס, האבען איבער צוויי הונדערט טויזענד מענשען אין וויען זיך פערשריבען אלס אנהענגער פון „איזראעליטישען גלויבען" אין דעם יאהר 1928. דאס מאכט אויס צעהן פראצענט פון דער גאנצער בעפעלקערונג אין פאריז זענען קיין אפיציעלע ציפערען נישטא, אבער מען שאצט די צאהל פון די יודישע איינוואוינער צווישען 75 און 80 טויזענד.

אין בידע שטעט געהט פאר א פראצעס פון אסימילאציע, אבער ער טראגט א גאנץ אנדער כאראקטער אין וויען ווי אין פאריז. אין אלגעמיין גערעדט קען מען זאגען, אז אין פאריז געהט דער פראצעס אויף דעם זעלבען וועג ווי אין ניו־יארק. בעת אין וויען איז ער אין מאנכע פרטים אוועק א סך ווייטער און אין אנדערע איז ער בעדייטענד הינטערשטעליג.

לאמיר בעטראכטען יעדע שטאט בעזונדער. פריהער פאריז.

די יודישע בעפעלקערונג אין פאריז בעשטעהט הויפטזעכליך פון אימיגראנטען, וואס האבען אהין איינגעוואנדערט פון פוילען אין די לעצטע צעהן יאהר. ווי בעקאנט, איז פראנקרייך די איינציגע גרויסע מלוכה, וועלכע האט נישט פערשלאסען די טירען פאר יודען און וואו יודען האבען די מעגליכקייט זיך ווי עס איז איינצוארדענען עקאנאמיש.

די יודישע אימיגראנטען, וואס האבען זיך אין פאריז בעזעצט, האבען זיך די ערשטע זאך גענומען צו ארבייט, פאריז האט היינט א בעדייטענדע יודישע ארבייטערשאפט. עס זענען פאראן א צאהל אונטערנעהמונגען, וואס ליגען כמעט אין גאנצען אין יודישע הענד... סיי די באלעבאטים, סיי די ארבייטער, זענען יודען.

דער פאקט, וואס די יודישע אימיגראנטען אין פאריז האבען זיך גענומען צו ארבייט און אויך דער צווייטער פאקט, וואס די שפראך פון לאנד איז די אימיגראנטען אינגאנצען פרעמד, האבען בעשטימט דעם כאראקטער פון דעם יודישען לעבען אין זייער נייער היים. אזוי ווי אין אמעריקא, איז די גרויסע יודישע מאסע דא געבליבען ביי איהר מוטערשפראך, ביי יודיש. טראץ דעם, וואס די אימיגראציע האט מיטגעבראכט ווייניג אינטעליגענץ, האט זיך דא שנעל גענומען ענטוויקלען א קולטורעלע טעטיגקייט אויף יודיש. די ערשטע צייט זענען ערשינען וואכענבלעטער און זשורנאלען, ביז וואנען דער באדען איז געווארען רייף פאר א טעגליכער פרעסע איצטער געהט דא ארויס א טעגליכע יודישע צייטונג מיט דעם נאמען „פאריזער היינט". און, ווי מען זאגט, מיר, האט די צייטונג א גאנץ פיינעם טיראזש און מאכט נישט קיין שלעכטע געשעפטען.

דא זענען פאראן יודישע ארבייטער־ארגאניזאציעס פון פערשידענע ריכטונגען: סאציאליסטישע, קאמוניסטישע און פועלי־ציוניסטישע. יעדע פיהרט איהר טעטיגקייט אויף יודיש. מיט א פאר יאהר צוריק האבען די סאציאליסטען זאגאר געגרינדעט יודישע שולען פאר קינדער. שפעטער האבען די קאמוניסטען די שולען פערכאפט און זיי א נאמען געגעבען "אומפארטייאישע", און איצטער האלט עס דערביי, אז די „אומפארטייאישע" שולען זאלען אונטערגעהן צוליב זייער קאמוניסטישער פארטייאישקייט....

די סאציאליסטען נאכדעם ווי זיי קומען אהער פון פוילען, זענען זיי שטארק נישט צופרידען מיט דער היגער, פראנצויזישער בעוועגונג. זי איז צו רעכט, צו רעפארמיסטיש, פאר זיי. שפעטער אבער, ווען זיי פערשטעהען בעסער די אומשטענדען אין לאנד און בעקענען זיך נעהנטער מיט דער פיהרערשאפט פון דער פארטיי, ווערען זיי מעהר טאלעראנט צו דער לאנד־בעוועגונג. און דערפאר געפינט מען אין דער יודישער סאציאליסטישער ארגאניזאציע צוויי פליגלען, איינער פון די עלטערע, אויסגעגרינטע), וועלכע האלט, אז מען דארף זיך פעראייניגען מיט דער אלגעמיינער פארטיי, און דער צווייטער פון די יונגערע, ניי־אנגעקומענע, וועלכער זאגט, אז מען דארף ווארטען ביז וואנען די אלגעמיינע פארטיי וועט ווערען מעהר רעוואלוציאנעריש.

פון דער פוילישער קאפאטע, בארד און פאות איז דא כמעט קיין סימן נישטא. א טאטע, אפילו א פרומער, שיקט זיינע קינדער אין פאלקס־שול, צו לערנען יודישקייט גיט ער איהם אפ אויף א שעה אדער צוויי ערגעץ צו א מלמד אדער אין א תלמוד תורה, וואו דער יונגעל געהט „פון אלף בית ביז בר־מצוה".

* * *

און איצטער איניגע פון די וויכטיגע כאראקטערשטריכען אין דעם יודישען לעבען פון וויען.

צווישען די צוויי הונדערט טויזענט יודען, וואס וואוינען אין וויען, איז אויך דא א גרויסע צאל אימיגראנטען; יודען, וואס האבען אהין איינגעוואנדערט פון גאליציען, און אנדערע לענדער, אין די לעצטע צעהן־פופצעהן יאהר. דאך האט די יודישע שפראך דארטען נישט קיין שום קולטורעלען אינהאלט. יעדער פערזוך ארויסצוגעבען א יודישע צייטשריפט ענדיגט זיך מיט א דורכפאל. ביז מיט א שטיקעל צייט צוריק האבען די פועלי־ציון ארויסגעגעבען א יודישען וואכענבלאט. אבער זיי זענען געצוואונגען געווען איהר צו פערוואנדלען אין א דייטשער צייטונג. ווען איך בין אין וויען געווען מיט א מאנאט צוריק האב איך געפונען דארטען א קליין ארים יודיש בלעטעל, וואס האט געטראגען דעם אויפשריפט „די איינציגע יודישע צייטונג אין עסטרייך, אונגארן און טשעכא־סלאוואקיע". דער רעדאקטאר האט מיר אבער ערקלערט, אז ער וועט מוזען אפשטעלען אדער אריבערפיהרען ערגעץ אין אנ'אנדער שטאט. אין וויען, האט ער מיר געזאגט, איז פאר איהם אונמעגליך צו עקזיסטירען.

די איינציגע יודישע ארבייטער ארגאניזאציע אין וויען איז די פועלי־ציוניסטישע. ווי גרויס די צאהל פון איהרע מיטגלידער איז, ווייס איך נישט. אבער אויב זי האט הונדערטע איז עס א סך. די בונדיסטען האבען א קליינע גרופע, פון עטליכע געצעהלטע מענשען. זיי טוען אבער גאר נישט. און פיל פון זיי געהען ביסלעכווייז אריבער אין דער אלגעמיינער עסטרייכישער בעוועגונג.

עס איז איבעריג צו זאגען, אז אין וויען זענען נישטא קיין יודישע שולען און קיין יודישע ביבליאטעקען, א פארטראג אויף יודיש, איבער א יודיש־קולטורעלען אדער ליטעראַרישען געגענשטאנד, איז דארטען א זעלטענהייט, עס זענען פאראן א היבשע צאהל יודישע אינטעליגענטען און שרייבער, מאנכע פון זיי גוט בעקאנטע. אבער זיי זענען אפהענגיג. זיי זעהען נישט די מעגליכקייט אין וויען עפעס אויפצוטון. איך האב מיט פיל פון זיי גערעדט און כמעט יעדערער האט זיך בעקלאגט, אז ער פיהלט זיך איינזאם און פערוואגעלט, ער וואלט געוואלט ענטלויפען ערגעץ אין א שטאט, וואו „יודען זענען יודען", וואו מען קען רעדען צו יודען אויף יודיש און שרייבען פאר יודען אין א יודישער שריפט, אין א יודישער צייטונג.

פון דעם שטאנדפונקט פון אסימילאציע קען מען איינטיילען די יודען פון וויען אין דריי קלאסען, צו דעם ערשטען קלאס געהערען די פרומע יודען, וואס וואוינען הויפטזעכליך אין די אלטע, יודישע קווארטאלען פון לעאפאלד־שטאט. יענע יודען האבען נאך זייערע שוהלען און שטיבלעך און רבנים, ווי אין די אמאליגע צייטען. אין א סך פרטים פיהרען זיי זיך אזוי ווי די יודען אין די קליינע גאליציאנער שטעטלעך. זיי האבען אלטמאדישע חדרים און תלמוד תורות און ישיבות.

צו דעם צווייטען קלאס געהערען די נאציאנאליסטען, ציוניסטען. זיי זענען נישט פרום, די מעהרסטע פון זיי זענען זאגאר פריי געזאגען. זיי זענען אבער „בעוואוסטזיניגע יודען", זיי זענען שטאלץ מיט זייער יודישען נאציאנאליזם. אין דעם קלאס געהען אריין א גרויסע טייל פון דער יודישער אינטעליגענץ און פון דער מאדערנער יוגענט.

די נאציאנאלע יודען האבען א „פריינדליכע בעציהונג" צו יודיש. זיי ווייסען, אז מאנכע „ארימע קרובים" זייערע זענען נעבעך געצוואונגען צו רעדען אויף דער שפראך. זיי אליין ווילען אבער מיט יודיש ווייניג וואס האבען צו טון. די צייטונגען, וואס זיי גיבען ארויס, זענען אויף דער דייטשער שפראך און אין זייערע נאציאנאלע שולען ווערט געלערנט העברעאיש.

די צוויי קלאסען יודען, די ארטאדאקסען און די נאציאנאליסטען, זענען יודען נישט בלויז אין נאמען, נישט בלויז ווייל אזוי זענען זיי געבארען געווארען. זיי זענען יודען בעוואוסטזיניג און אקטיוו. זיי ווייסען פארוואס זיי זענען יודען און זענען גרייט זייער יודישקייט צו פערטיידיגען, פאר זייער יודישקייט צו ליידען, צו אפפערען.

עס איז אבער פאראן א דריטער קלאס יודען אין וויען, וועלכער האט א גאנץ אנדער בעציהונג צו יודישקייט און צום יודישען פאלק. זיי האלטען זיך נישט פאר יודען, זיי גלויבען, אז זיי זענען דייטשען אדער עסטרייכער גלייך מיט זייערע קריסטליכע לאנדס־לייט און אז עס איז זייער אויפגאבע וואס שנעלער אפצומעקען די אלע געירשנ'טע אייגענשאפטען, וועלכע טיילען זיי אפ און מאכען א מחיצה צווישען זיי און זייערע שכנים.

דאס זענען די אמת'ע יודישע אסימילאטארען, געפינען געפינט מען זיי אין פערשידענע שיכטען פון דער יודישער געזעלשאפט. א טייל פון זיי געהערען צו די גאר רייכע פאמיליעס, צו דער געלד־אריסטאקראטיע. א טייל פון זיי געהערען צו דער הויכער אינטעליגענץ, ארטיסטען, שריפטשטעלער געלערנטע — די גייסטיגע אריסטאקראטיע. א טייל געהערען צו דער ראדיקאלער בעוועגונג, איבערהויפט צו דער פיהרערשאפט פון דער סאציאליסטישער פארטיי.

וועגען די אסימילאטארען פון דער אריסטאקראטיע (די מאטעריעלע און די גייסטיגע) איז דא ווייניג וואס צו רעדען. אז מענשען פון דעם סארט זאלען זיך דערווייטערען פון זייער פאלק און זאלען זיך אויסמישען מיט די פרעמדע איז אנ'ערשיינונג, וועלכע איז אזוי אלט ווי די יודישע געשיכטע. יודען האלטען עס פאר נאטירליך, אז קינדער פון גרויסע גבירים אדער בעריהמטע געלעהרטע זאלען זיך ענטוועדער אין גאנצען אפשמד'ען אדער הייראטען מיט קריסטען און זיך אפטרייסלען פון זייער יודישקייט.

עס איז אבער יא אינטערעסאנט זיך אפצושטעלען אויף א ווייל און בעטראכטען די דריטע גרופע פון אסימילאטארען, די ראדיקאלען, די סאציאליסטען. די סאציאליסטישע בעוועגונג אין עסטרייך איז אין דעם הינזיכט אנ'אויסנאהם. אין אלע לענדער אין דער וועלט האבען זיך די יודישע סאציאליסטען שוין לאנג אפגעזאגט פון אסימילאציע. מיר געפינען איבעראל פראמינענטע סאציאליסטען, וועלכע זענען נישט נאר גוטע יודען, נאר זאגאר איבערגעגעבענע ציוניסטען. מיר האבען א לעאן בלום אין פראנקרייך, אנ'עדווארד בערנשטיין אין דייטשלאנד. אין ענגלאנד זענען די פועלי ציון א טייל פון דער לייבאר פארטיי. אין אמעריקע זענען די יודישע סאציאליסטען ארגאניזירט אלס א פערבאנד אין דער פארטיי. אין פוילען און רומעניען זענען פאראן בעזונדערע יודישע סאציאליסטישע ארגאניזאציעס מיט אויסגעשפראכענע נאציאנאלע פראגראמען.

אין עסטרייך איז עס נישט אזוי. אין דער פיהרערשאפט פון דער סאציאליסטישער בעוועגונג דארטען פערנעהמען יודען א זעהר גרויסען פלאץ, פון די צוויי מענשען, וואס שטעהען אויף דער סאמע שפיץ פון דער בעוועגונג (אטא באוער און קארל רענער), איז איינער א יוד. דער הויפט רעדאקטאר פון דער „ארבייטער צייטונג" (אוסטערליץ), זיין שטעל־פערטרעטער (פאלאטשעק) און דער ארויסגעבער (פאלאק) זענען אלע יודען. די דריי וויכטיגסטע מענשען אין דער סאציאליסטישער פערוואלטונג פון דער שטאט וויען (ברייטנער דאנענבערג און שאבער), זענען אלע יודען. וואו מען גיט זיך א קעהר אין דער פארטיי, אין די אוניאנס, אין די שטאט־ביוראס, געפינט מען יודען צווישען די לייטענדע גייסטער.

אבער זעהר, זעהר ווייניג פון די אלע יודען, וואס שפילען א גרויסע ראלע אין דער בעוועגונג, אינטערעסירען זיך מיט יודישע אנגעלעגענהייטען. זיי האבען איבערהויפט נישט צו טאן מיט יודישקייט. א היבשע צאהל פון זיי האבען זיך אפיציעל ערקלערט אלס „קאנפעסיאנלאז", דאס הייסט, זיי זענען ארויסגעטראטען פון דער יודישער קהלה.

די יודישע פיהרער אין דער סאציאליסטישער פארטיי פון עסטרייך קוקען קרום אויף סאציאליסטען, וועלכע זענען יודיש געשטימט. די עסטרייכישע סאציאליסטען קוקען פונקט אזוי קרום אויף בונדישע ארבייט ווי אויף פועלי ציוניסטישע ארבייט. זאלען די בונדיסטען, וואס געפינען זיך אין וויען, מאכען א פערזוך צו ארגאניזירען יודישע שולען אדער אנפיהרען אלגעמיינע יודישע קולטור־ארבייט וועלען זיי בעגעגענען דארטען די זעלבע אפאזיציע, נאך פיללייכט א גרעסערע, ווי עס בעגעגענען איצטער די דארטיגע פועלי־ציון, ווען זיי זוכען צו פיהרען אגיטאציע פאר ארץ־ישראל.

אין וויען האט מען מיר דערצעהלט דעם פאלגענדען פאקט: אין דער גרופע בונדיסטען דארטען איז געווען א יונגער אדוואקאט, זעהר א פעהיגער. ער איז פערדעכענט געווען אלס איינער פון די סאמע וויכטיגסטע מענשען אין דער גרופע און האט ווירקליך אפגעגעבען א סך צייט פאר דער ארגאניזאציע.

פלוצלונג האט ער אויפגעהערט צו קומען אין דער גרופע. מען האט איהם זעלטען געזעהען אין די קרייזען פון די יודישע ארבייטער. דאן האט מען זיך דערוואוסט, אז ער האט בעקומען א שטעלע אין איינע פון די גרעסטע אוניאנס אין שטאט. ער האט הפנים פערשטאנען, אז ער קען זיין שטעלע האלטען נאר אויב ער וועט אויפהערען צו זיין א „יודישער סאציאליסט" און ווערען אנ'עסטרייכישער סאציאליסט.

פערשידענע אורזאכען האבען מיטגעבראכט, אז די סאציאליסטישע אינטעליגענץ אין עסטרייך זאל האבען אזא בעציהונג צו יודישקייט. איינע פון זיי, אפשר די וויכטיגסטע, איז דאס, וואס אין עסטרייך לויערט שטענדיג די געפאהר פון אנטיסעמיטיזם. די יודישע פיהרער אין דער סאציאליסטישער בעוועגונג זענען אין שטענדיגער שרעק (בעוואוסט צי אונבעוואוסט), אז צוליב זיי זאל די גאנצע בעוועגונג נישט געשטעמפעלט ווערען אלס א יודישע בעוועגונג. די אנטיסעמיטען און די אנטי־סאציאליסטען אין אלגעמיין זאגען עס סאי ווי. פארלויפיג האט עס אויף דעם גרויסען עולם קיין איינדרוק נישט געמאכט, אבער אין עסטרייך קען מען קיינמאל נישט זיכער זיין. פארט א לאנד מיט אנטיסעמיטישע טראדיציעס; פארט א לאנד, וואו די קאטוילישע קירכע שפילט נאך א געוואלדיגע ראלע.

מאריאנע'ס סוד

פון

וולאדימיר גראסמאן

די פראנצויזישע פרוי האט נישט קיין פאליטישע רעכט און איז אויך שטארק בעגרענעצט אפילו אין איהרע ציווילע רעכט. א ווייב פון א מאן קאן געוועהנליך נישט האבען איהר אייגען פערמעגען, אבגעזונדערט פון דעם מאנ'ס האב און גוטס, סיידען זיי האבען זיך ספעציעל אראנזשירט. פאליטיש הערשט דער מאן, נישט קוקענדיג אויף דעם, וואס אין אלע אנדערע פרטים איז זי, די פרוי, די הערשערין. דאס קומט דערפון, וואס ווידער און ווידער וויל מען אונטערשטרייכען דאס ווייבליכע אין דער פרוי: ס'הייסט, זי האט גענוג אנדערע און נישט ווייניגער וויכטיגע זאכען. פונדעסטוועגען זענען מיט אלע גרעסטע מאמענטען פון דער פאליטישער פראנצויזישער געשיכטע פערבונדען זכרונות וועגען אונגעוועהנליכע פרויען־געשטאלטען. קען מען דען פערגעסען דאס קלוגע, צארטע מיידעל שארלאטע קארדע, וועלכע קומט אן קיין פאריז פון דער פראווינץ אין רעכטען ברען פון טעראר פון דער גרויסער רעוואלוציע און דערשטעכט מיט א מעסער דעם בלוט־דורשטיגען מאראט, בעפרייט פראנקרייך פון א בעסטיע אין א מענשליכער געשטאלט. אויף דער פראגע פונ'ם ריכטער בשעת דעם משפט, וואס פאר א צוועק האט זי געוואלט דערגרייכען, ווען זי איז געגאנגען טויטען מאראט'ן. האט שארלאטע קארדע געענטפערט: „ער האט פערוויסטעט פראנקרייך, איך האב געוואלט ווידער געבען מיין לאנד דעם שלום", נישט כדי זיך צו פערטיידיגען, נאר כדי צו ערקלערען איהר טאט, ווייזט זי אן, אז זי האט געהאנדעלט לויט דעם פרינציפ פון מאראט אליין, וועלכער פלעגט זאגען, אז ער הרג'עט איין מענש, כדי צו ראטעווען הונדערט טויזענט". עדוארד העריא האט איהר געגעבען אנ'אויסגעצייכנטען נאמען אין זיין גייסטרייכען בוך „אין דעם וואלד פון נארמאנדיע". אנרופענדיג זי „די נארמאנדישע יהודית". פריינד און פיינד האבען זיך געמוזט בויגען פאר דער אומגלויבליכער העלדישקייט פון דעם יונגען מיידעל, וועלכער איז ארויף אויף עשאפאט דעם 17־טען יולי 1793 מיט אזא קאלטבלוטיגקייט און אזא רוהיגען געוויסען...

מיט א צעהן יאהר שפעטער, ווען די בהאליע פון טעראר און בלוט איז שוין אריבער, ווען עס איז געקומען די צייט פון דירעקטאריע און פון נאפאלעאנ'ס הערשאפט, קלינגען אין פאריז און פון דאנען איבער גאנץ אייראפא צוויי פרויען־נעמען: מאדאם דע סטאיל און מאדאם רעקאמיע. די ערשטע בעריהמט אין אנהויב אלס די טאכטער פון דעם מיניסטער נעקער און שפעטער אלס גלענצענדע און קלוגע שרייבערין. די צווייטע — אלס זעלטענע שעהנקייט, פאר וועלכער אלע זענען געפאלען אויף די קניהען און געלאזט מיט זיך טון, וואס יענע וואלט נאר געוואלט טון. די ביידע פרויען זענען געווען פיינד פון נאפאלעאנען, ערגסטע און געפעהרליכע פיינד, פאר וועלכע ער האט זיך געמוזט היטען און מיט וועמען ער האט צום סוף געמוזט פיהרען אנ'אומברחמנות'דיגען קאמף.

אין די סאלאנען פון די צוויי פרויען פלעגט זיך פערזאמלען דאס שענסטע און איינפלוסרייכסטע, וואס פראנקרייך האט פערמאגט אין יענע צייט צווישען שרייבער, קינסטלער, דיפלאמאטען, פאליטיקער, געלערנטע. מאדאם דע סטאיל האט נישט מיט איינמאל ערקלערט מלחמה נאפאלעאנען. געארג בראנדעס רעכענט, אז איהר גאנצער צארן געגען דעם ערשטען קאנסול האט זיך גענומען דערפון, וואס ער האט זי צו אונפערשעמט בעגליזשירט אלס פרוי און געמאכט זיך נישט וויסענדיג, ווען זי איז געווען גרייט צו לאזען זיך שפילען מיט איהר. דער אמת איז, אז די אונטערדריקונג פון אלע פרייהייטען אין דער צייט פון דער דירעקטאריע און דער אונענדליכער עגאיזם פון דעם קארסיקאנער האט מאביליזירט געגען איהם אי די אנהענגער פון דער רעוואלוציע, אי די קרייזען פון דער אלטער אריסטאקראטיע. אבער נישט פיל האבען ארויסגעוויזען אזא אייזערנע עקשנות און קאמפלוסט ווי מאדאם דע סטאיל. נאפאלעאן האט אויפגענומען דעם קריג, וואס זי האט איהם ערקלערט, מען האט זי ארויסגעשיקט איין מאל און א צווייטען מאל און א דריטען מאל. זי האט געמוזט לאנגע יאהרען וואנדערען און זיין פערוואגעלט, אבער נאפאלעאן האט זי קיינמאל נישט פערלאזען פון זיינע אויגען. זיינע אגענטען האבען איהר נאכשפיאנירט שריט ביי שריט. ער איז געווען גרייט צו שליסען שלום מיט איהר בעסטער פריינדין, מיט דער בעצויבערענד־שעהנער מאדאם רעקאמיע, — „די שענסטע פרוי פון פאריז" — ווי מע האט זי גערופען. דורך פושע, זיין בעריהמטען פאליציי־מיניסטער, האט ער איהר עטליכע מאל פארגעשלאגען נישט צו בעטייליגען זיך אין די אינטריגען פון מאדאם דע סטאיל געגען דעם קייזער און ווערען א דאמע פון זיין הויף. אבער די שטאלצע און געטרייע פריינדין האט זיך אפגעזאגט. דענסטמאל האט מען מאדאם רעקאמיע אויך ארויסגעשיקט פון פאריז. זי האט אויך געליטען און געוואנדערט. אבער נישט נאכגעגעבען.

די דאזיגע זעלטען גוטע פרוי, א זשעניע פון ווייבליכקייט און צוציהונגס־קראפט פאר אלע גייסטיגע גדולים פון איהר צייט, האט איבערגעלעבט אי נאפאלעאנ'ען, אי די רעסטאווראציע, אי די רעוואלוציע פון 1848. אין אנ'עלטער פון 72 יאהר איז זי געשטארבען אין פאריז דעם 1־טען יולי 1849. איהר לעבען איז א שטיק געשיכטע פון פראנקרייך. איהר אייגענע געשיכטע לייענט זיך ווי א שפאנענדער ראמאן, וואו אלע העלדען זענען פרויען...

דערפאר קומט עס אויס ווידער און ווידער צו זאגען, אז די פראנצויזישע פרוי איז אקטיוו אין עפענטליכען לעבען ווי אין דער ליבע. זי איז א בעוואוסטער בירגער אין דעם לאנד, נישט נאר א טייערע ציהרונג. ס'איז אמת, איהר רייץ איז זעהר אפט איהר וואפען, איהר ווייבליכקייט און איינגעבוירענע עלעגאנץ איז זעהר אפט איהר מיטעל, אבער איהר צוועק איז צו שפילען א ראלע אין לעבען ווירקען אויף די מיטמענשען און האבען אנ'איינפלוס. זי איז א פאקטאר, וואס קען בעשטימען דעם גורל נישט נאר פון א מאן אדער פון מענער, נאר אויך פון זעהר וויכטיגע געשעהענישען.

(ווייטער קומט).

אויף זינדיגע וועגען

סענסאציאנעל־עראטישער ראמאן פון לאדזער לעבען

36)

ראָמאַ האָט איבערגעלעבט אַ שרעקליכען טאָג. נאָכדעם ווי זי האָט פערלאָזען דעם קאַבינעט נאָך דעם געשפרעך מיט איהר פאָטער, וועלכער איז אונטערגעהערט געוואָרען דורך מערטענסען איז זי געווען איינגאנצען צובראַכען. די שרעקליכע סצענעס פון מאַגיען אי זצימער און דאַן ביי איהר פאָטער האָבען אַלץ אויף איהר אַזוי שטארק געווירקט, אַז זי האָט זיך נישט געפיהלט מעהר פעהיג צו דענקען און נאָכמעהר עפעס אונטערצונעהמען. זי איז ווי אַנ׳אָנגעשרויפטער הילצערנער מאַנעקען אַוועק צו זיך אין צימער, כדי דאָרט צו קומען צו זיך. זי האָט שוין מעהר גאָרנישט פערשטאַנען, אַלץ האָט זיך איהר אויסגעמישט אין איין גרויסען קנויל, וועלכע האָט זיך געדרעהט פאַר איהרע אויגען אַזוי שנעל אַז דאָס איז אויסגעקומען אָהנפאַרביג, אַלץ האָט פערלוירען די בולטקייט, די קלאָרקייט, גאָרנישט איז געווען פעסטגעשטעלט, גאָרנישט איז געוואָרען אָפּגעלייקענט, אַ סעקונדע איז איהר געווען ליכטיג, די צווייטע סעקונדע שוין שטאָק־פינסטער. שרעקליכע מינוטען האָט זי איבערגעלעבט, אַזוי ליידען מן הסתם מענשען, וועלכע זענען ערב פערלירען דעם פערשטאַנד, וועלכע האַלטען ביים משוגע ווערען, קיין קרעכץ איז נישט אַדורכגעגאַנגען דורכ׳ן האַלז, קיין איין טרעהר האָט זיך נישט בעוויזען אין איהרע ברייט געעפענטע אויגען, ס׳האָט גאָר געוועהטיגט די נשמה און געקאָרטשעט זיך, דאָס האַרץ, זי איז געלעגען אָהן בעוועגונג אויף דער סאָפע און געטראַכט, אויף וואָס? אויף וועמען? האָט זי אַליין נישט געוואוסט.

דער טעלעפאָן־אַפּאַראַט האָט געקלונגען כמעט אָהן אויפהער. איהר איז אָבער אַפילו נישט איינגעפאַלען זיך צו ריהרען פון אָרט און צו פרעגען ווער ס׳איז, איהר איז דאָס נישט נויטיג געווען. איהר איז געווען אַלץ איינס, וואָס ס׳וועט פאַסירען. אין אַזאַ צייט. פלוצלונג אָבער האָט זי אָנגעהויבען מורא צו בעקומען פאַר אַלץ: פאַר׳ן מיגדעסטען שאָרך אין איהר צימער, פאַר׳ן קלונגען פון טעלעפאָן, פאַר איהר אייגענעם שאָטען, פאַר׳ן קלאַפּען פון איהר פישען־זייגער. פאַר געשפענסטער, וועלכע האָבען זיך איהר בעוויזען אויף די ווענד, פון איהר צימער.

ראָמאַ איז אויפגעשפרונגען זפון דער סאָפע, אַראָפּגענומען דאָס טרייבעל פון טעלעפאָן, כדי דאָס קלינגעריי זאָל זיך מעהר נישט הערען, זי האָט דעם איבער אַריינגעשטעלט אין צווייטען צימער, כדי נישט צו הערען זיין קלאַפּען, זי האָט זיך צוריק אַוועקגעלעגט און בעדעקט דאָס פנים מיט דער זייד׳נער קאָלדרע, כדי גאָרנישט צו זעהען. די אַלע מיטלען האָבען גאָרנישט געהאָלפען, זי האָט זיך געשראָקען, מורא געהאַט און געציטערט אַזוי, אַז איין צאָהן האָט געקלאַפּט אין צווייטען. אויך, אַזאַ לאַגע האָט געקענט עדות זאָגען אַז ראָמאַ׳ס פערשטאַנד אַרבייט נישט מעהר נאָרמאַל. אָבער מאָדנע איז אויסגעקומען וואָס אָט אין די דאָזיגע מאָמענטען איז ראמאן בכלל מעהר נישט איינגעפאַלען דער געדאַנק וועגען זעלבסטמאָרד וואָס האָט אַזוי אָפט מיט איהר פאַסירט פריהער. סי האָט בכלל גאָרנישט געטראַכט און ממילא שוין וועגען דעם אויך נישט.

ראָמאַ האָט אָנגעדרוקט אין עלעקטרישען גלעקעל און זיך פערשטעלט די אויערען, כדי נישט צו הערען דעם קלאַנג, אין שוהעל האָט זיך בעוויזען דאָס שטובען־מיידעל.

— אַנגאַ, רופט תיכף אַהער דעם שאָפער יאַקוב, אָבער זאָל ער גלייך אַהער קומען.

דאָס מיידעל איז אַוועק און ראָמאַ איז געוואָרען עפעס איינגאַנצען אַנ׳אַנדערע; איהר אויפפיהרונג האָט זיך מיטאַמאָל איינגאַנצען געביטען. זי האָט זיך אָנגעהויבען צו פודערען און פאַרבען, זי האָט אויך זיך איבערגעוואָרפען אַנ׳אַנדער שעהנער קלייד און בכלל בענומען זיך פוצען ווי אַ כלה־מיידעל, וואָס וואַרט אויף אַ בעזוך פון איהר חתן ראָמאַ האָט דאָס אַלץ שנעל געמאַכט, כדי זי זאָל בעוויזען פערטיג צו ווערען ביז יאַקוב וועט אָנקומען. זעלבסטמאָרד וואָס האָט אַזוי אָפט מיט איהר פאַר־מען, ס׳האָט ווירקליך לאַנג נישט געדויערט און אימיצער האָט אָנגעקלאַפּט אין דער טיר. ראָמאַ איז געווען זיכער, אַז דאָס קלאַפּט יאַקוב און זעהר העפליך איינגעלאַדען אַריינצוקומען. אָבער נישט יאַקוב איז אַריינגעקומען, נאָר אַ גאַנץ פרעמדער עלעגאַנטער מאַנספערשוין, איז געשטאַנען אין טיר־

ראָמאַ איז געבליבען שטעהן זשעגירט:

— איהר זענט געקומען צו מיר, מיין הער, מיט וואָס קען איך אייך דינען.

— איך וועל מיך אַפילו נישט פאָרשטעלען פאַר אייך, האָט דער יונגערמאַן זיך אָנגערופען אין אַ שעהנער פראַנצויזישער ־אַך, איך וויל אייך נאָר איין זאַך זאָגען, מיר שטעהען דאָ אויף דער וואַך. אויב איינזשיניער מערטענס וועט אייך וועלען שאַנטאַזשירען, פערזיכערען מיר אייך, אַז אייך וועט קיין שום שלעכטס נישט פאַסירען, איהר דאַרפט פאַר איהם גאָרנישט מורא צו האָבען.

— איך פערשטעה אייך גאָרנישט, האָט ראַמאַ געענטפערט, אפשר וועט איהר זיך אויסדריקען דייטליכער.

— נעהמט אָן דאָס וואָס איך האָב אייך געזאָגט אַלס אמת. אויף ווידערזעהען! דער יונגערמאַן האָט זיך העפליך פערנויגט און איז אַרויס. אין דער טיר האָט ער זיך אָנגעשטויסען אויף יאַקוב׳ן, וועלכער איז אַריין אין צימער.

— פריילין גוטמאַן, איהר האָט מיך גערופען.

— יאָ, איך האָב געוואָלט וויסען, ווי מאַניע פיהלט זיך.

— אַ דאַנק, גאָר נישט קשה, די וואונד איז גאָר אַנ׳אויבערפלעכליכע און קיין שום שלעכטס איז איהר נישט געשעהען.

— יאַקוב, איך וויל וויסען דעם אמת, איך וויל וויסען, צי האָב איך טאַקע נישט געשאָסען, צי זאָגסטו גאָר אַזוי, כדי צו פערהוילען פאַר מאַניען דעם אומשטאַנד און מיך צו בערוהיגען.

— פריילין גוטמאַן, איך שווער אייך, אַז איך זאָג דעם פולען אמת, איהר האָט נישט געשאָסען.

— אויב אַזוי, ווער האָט געשאָסען?

— זעהט איהר דאָס וויים איך פונקט אַזוי ווי איהר, דאָס איז פאַר מיר אַ רעטעניש. בכלל קומען דאָ עפעס פאָר שרעקליכע זאַכע ן. איך האָב די לעצטע צייטען דעם איינדרוק, ווי איך וואָלט געווען אַרומגערינגעלט פון אַלע זייטען מיט שפּיאָנען, מיט שאַנטאַזשיסטען, וועלכע קוקען נאָך מיין יעדען שריט און טריט. קיין שום קאָנקר... ווייס איך נישט, אָבער איך פיהל, דאָס איהר ליידט שרעקליך פריילין גוטמאַן, דאָס זעה איך, אייער פאָטער איז מוראדיג אויפגערעגט און מיט איהם האָט זיכער עפעס פאַסירט, דער אינזשיניער מערטענס דרעהט זיך אַרום איבער דער פאַבריק און איבער׳ן הויז ווי ער וואָלט עפעס געזוכט, ווי אַ שמעק־הונד איז ער אין יעדען צימער און אין יעדען ווינקעל. מעגליך איז דעריבער, אַז דער שאָס איז אויך אייבער פון די עפּיזאָדען פון דעם שרעקליכען פלאָנטער וואָס דאָ קומט פאָר. דוכט זיך, אַז איהר פריילין ראָמאַ קענט זיך דאָס זיכער בעסער ערקלערען ווי איך, ווייל עפעס ווייסט איהר דאָך.

ראמא האָט זיך אויפגעשטעלט פון שטוהל, יאַקוב האָט געזעהען, אַז ער האָט אפשר איבערגעכאַפּט די מאָס און נאָ דאָ ווילע טראַכטען האָט ער צוגעגעבען:

— ס׳איז אָבער מעגליך, אַז דאָס איז גאָר אַ בלויזער צופאַל, מעגליך עפעס אַ צופעליגע קויל איז פון ערגיץ אַריינגעפאַלען אין שטוב.

— ניין, האָט ראָמאַ געזאָגט, דאָס זענען שוין נישט קיין צופאַלען, דאָס זענען רעאַלע זאַכען, מייבסט אַז דער וויזיט פון דעם הער, וואָס האָסט געזעהען דאָ אַרויסגעהען איז אויך אַ צופע...?

— אַז איך וויים נישט וועגען וואָס דאָ האַנדעלט זיך.

(המשך קומט)

מאשין־לעכער
ווערען אָנגענומען אויסציניייען ביי
ג. נארדמאַן, צעגעלניאַנא 29

די וועלט דערצעהלט

(ענדע פון דער 8־טער זייט).

ספק, צי ער האָט געגומען, וואָלט אפשר כדאי געווען איהם בעטאַפּען. אַציגד אָבער, אַז ס׳איז אַ וודאי, אַז ער האָט עס אין קעשענע, טאָ צו וואָס מבייש זיין אַ יהודי?...

כאטש דריי טעג מנוחה

בעת ד״ר לעאָן פינסקער, דער ראש פון די „חובבי ציון", איז געלעגען אויפ׳ן טויטען בעט, האָט ער אָנגעהויבען שמועסען מיט זיינע מקורבים, ווי ס׳זאָל צוגעהן די לוויה און די קבורה, ער איז געווען ביים קלאָרען שכל און גוטמוטיג געשפּאַסט.

— ווען ס׳וואָלט זיך געווענדט אָן מיר — מאַכט צו זיי פינסקער — וואָלט איך געלאָזען אַ צוואה, אַז מ׳זאָל מיר לאָזען ליגען דריי טעג.

— וואָס הייסט? — חידוש׳ן זיי זיך — ווי ביי גוים, להבדיל?

— פערשטעהט איהר מיר — שמייכעלט פינסקער. — אויף דער וועלט האָב איך קיין מנוחה נישט געהאַט. תמיד צרות און יסורים, אי פון פרט, אי פון כלל. אויף יענער וועלט וועל איך מסתמא אויך קיין מנוחה נישט האָבען. ס׳איז דאָך אַ זינדיגער מענש, לאָמיר כאָטש האָבען אַ שטיקעל מנוחה די דריי טעג צווישען דער וועלט און יענער וועלט.

ס׳זאל נישט פערבאטען ווערען שחיטה

ד״ר יצחק דעמבאַ, וואָס האָט זיך קונה שם געווען מיט זיין השתדלות, אַז אין רוסלאַנד זאָל ניט פערבאָטען ווערען די שחיטה, איז געפאָהרען אויפ׳ן ציוניסטישען קאָנגרעס אין באַזעל.

אַז ער איז צוריקגעקומען, פרעגט איהם אייגער:

— וואָס האָט איהר אַ שטייגער געטון אויפ׳ן ציוניסטישען קאָנגרעס?

— כ׳בין געפאָהרען — שמייכעלט דעמבאַ — זיך משתדל זיין, אַז אויב ס׳וועט ווערען אַ יודישע מדינה, זאָל דאָרט נישט פערבאָטען ווערען שחיטה...

דאס בהור׳ל איז שוין אלט עלף יאהר

ר׳ יעקב מאיר מינסקער איז געווען אַ צדיק תמים, געשעמט אין גאַנץ ליטע מיט זיין צידקות און גוט־יודישקייט.

איינמאָל האָט ר׳ יעקב מאיר געדאַרפט ערגעץ פאָהרען מיט דער באַהן. האָט ער מיטגענומען מיט זיך זיינס אַנ׳אייניקעל, אַ יונגעל פון יאַ יאָהר עלף.

אויפ׳ן וואָקזאַל געהט ער צו צו דער קאַסע קויפען צוויי בילעטען פאַר זיך און פאַר׳ן אייניקעל. טוט דער קאַסירער אַ קוק אויפ׳ן יונגעל און גיט פאַר איהם אַ פערטעל בילעט. נעמט ר׳ יעקב מאיר די צוויי בילעטען און חידושט זיך: עפעס איז איין בילעט אַ קלענערער און קאַסט וועלוועלער.

— זייט זשע מוחל — פרעגט ער אַ זייטיגען יודען — וואָס איז עס פאַר אַ מין בילעט?

— דאָס איז — דערקלערט איהם יענער — אַ פערטעל בילעט. פאַר אַ קינד ביז צעהן יאָהר צאָהלט מען בלויז אַ פערטעל.

— זאָגט איהם — בעט ר׳ יעקב מאיר — אַז מיין אייניקעל איז שוין, קיין עין־הרע, אַ בחור׳ל פון עלף יאָהר. זאָל ער געבען פאַר איהם אַנ׳אַנדער בילעט.

דער קאַסירער איז געווען שטארק פערנומען, מאַכט ער:

— אָ, זאָל שוין זיין.

— ניין, — לאָזט ר׳ יעקב מאיר נישט אָפּ, — נישט אנדערש נאָר אַנ׳אַנדער בילעט. צי מחמת דעם וואָס ער פוילט זיך, זאָל איך בעגזלענען מלוכה?..

דאס לעבען פון א יודישער אקטריסע

דערצעהלט פון דער בעריהמטער שוישפילערין עמיליע אַדלער.

געשריבען ספעציעל פאַר׳ן „נייעם פאלקסבלאַט" פון זלמן זילבערצווייג

אַזוי זענען אַוועק איינגע וואָכען, אין וועלכע מיר האָבען רוהיג געלעבט, כאָטש אין שטאָט איז געווען אַנ׳אומרוהיגע שטימונג־ אָבער דאָ איז יוליוס ווידער געקומען מיט אַ בשורה, אַז מ׳גרייט זיך מאָבילעזירען ווייסע און גריגע בילעטען און דעריבער איז גלייכער, אַז ער זאָל תיכף אוועק קיין רוסלאַנד.

מיר האָבען זיך דורכגעטיילט מיט׳ן געלט. יוליוס איז אוועק קיין וואַרשא און פון דאָרט געוואָלט פאָהרען קיין רוסלאַנד. איך בין ווידער געבליבען אַליין. אָבער נישט קאָנענדיג אַריבערטראָגען די איינזאַמקייט אין שטוב, בין איך אוועק וואוינען צו דער מוטער פון אונזער קאַסירערין, פרוי ארענוואַלד כ׳בין געוואָרען פרום, געקויפט זיך אַ שטאָט אין שול און געשטאַנען דאָרט אַ גאַנצען טאָג ראש־השנה און געדאַוונט. דאָסזעלבע אויך יום־כפור.

יום־כפור פאַרנאַכט האָט מען מיר אין שול אָנגעזאָגט די בשורה, אַז יוליוס איז דאָ. ער איז צוריקגעקומען, ווייל אין וואַרשא האָט מען געשמועסט, אַז אין רוסלאַנד מאָבילעזירט מען אויך שוין ווייסע און גריגע בילעטען. טאָ צו וואָס טויג איהם שוין צו פאָהרען קיין רוסלאַנד?

אין 2 טעג אַרום איז פאָרגעקומען אין לאָדז דער גרויסער אַריינמאַרש פון די דייטשען, וועלכע האָבען זיך באַלד צוריקגעצויגען פון דער שטאָט. מיר האָבען געזעהען, אַז וועגען פערלאָזען אין איצטיגען מאָמענט לאָדז, קאָן גאָר קיין רייד נישט זיין, בלייבען אין דער נייער נישט פאַרטיגער וואוינונג האָבע זמיר אויך נישט געוואָלט, זענען מיר אַריבער אין א נייער וואוינונג אויף דלוגא 31א. דערווייל ... די רוסישע אַרמעע צוריקגעקומען און זיך אַזוי גענומען פעסט בעזעצען, אַז ס׳האָט געמאַכט דעם איינדרוק ווי דער דייטש וועט שוין מעהר נישט צוריקקומען.

ווי צו יעדען אומגליק, האָט מען זיך אויך שנעל געגומען צוגעוואוינען צו דער ניי געשאַפענער לאַגע. דאָס לעבען האָט געפאָדערט זיינס. נאָכ׳ן געוויין קומט פרייד. אין די היימען, פון וועלכע מ׳האָט אַרויסגענומען די מענער אדער זין, האָט מען אָנגעהויבען האָפען, אַז אין עטליכע וואָכען אַרום וועט זיך די מלחמה ענדיגען און די מענער וועלען בשלום אַהיימקומען. ווידער אין די היימען, פון וועלכע מ׳האָט קיין מענער נישט גענומען, האָט מען געוויס זיך צוגעפאַסט צו דער לאַגע. מיר האָבען אָנגעהויבען טראַכטען וועגען ווידער אָנהויבען שפּילען טעאַטער. צוליב דעם, וואָס מיר האָבען לעצטענס געהאַט שותפות מיט קאַמינסקין, האָבען זיך אונזערע קאָסטיומען געפונען אין וואַרשא. איך האָב דעריבער בעשלאָסען צו פאָהרען קיין וואַרשא און ברענגען פון דאָרט די קאָסטיומען און סיפּראַצקי מיט זיינע גאָלדשטיין, וועלכע זענען שוין דערווייל צוריקגעקומען זפון בוסק.

די באַהן קיין וואַרשא האָט אָבער שוין נישט קורסירט, ווייל בעת די דייטשען האָבען זיך צוריקגעצויגען פון זייער ערשטען מאַרש אויף פוילען, האָבען זיי הינטער זיך צושטערט די בריקען. דער פערקעהר מיט וואַרשא איז אַלזאָ פאָרגעקומען אויף פוהרען און אויף אַ ספּעציעלען גרעסערען אויטאָמאָביל, וואָס אַ געוויסער בערנהיים האָט איינגעפיהרט צווישען לאָדז און וואַרשא. צו קריגען א פּלאַץ אין דאָזיגען אויטאָמאָביל איז נישט געווען פון די לייכטע זאַכען. מ׳האָט געמוזט בעשטעלען מיט אַ טאָג צוויי פריהער, גוט בעצאָהלען און ערשט דערצו האָבען פּראָטעקציע. ענדליך האָב איך בעקומען אַ פּלאַץ, אָבער דאָ איז אָנגעקומען א ידיעה, פון וואַרשא, אַז זאַנדבערג, וועלכער האָט זיך דאָרט געפונען, איז געפעהרליך קראַנק, זיין פרוי איז דעריבער מיך געקומען בעטען, אַז איך זאָל איהר אָפּטרעטען מיין פּלאַץ. איך האָב עס געטון און יוליא זאַנדבערג איז אין זעלבען טאָג געפאָהרען קיין וואַרשא, וואו זאַנדבערג איז אַ קורצע צייט שפּעטער טאַקע געשטאָרבען.

צו מאָרגענס בין איך געפאָהרען קיין וואַרשא אין זעלבען אויטאָמאָביל, וואָס איז זעבער צוריק שוין מעהר נישט געגאַנגען, ווייל דאָס מיליטער האָט איהם רעקוויזירט. צוריק קיין לאָדז בין איך שוין געפאָהרען מיט אַ ספּעציעל געדונגענער גרויסער פוהר אויף וועלכער מ׳האָט אַרויפגעשטעלט די קאָסטיומען מיט די קאָסטיומען, בעהאַלטען אַ ביסעל עסענוואַרג, וואָס מ׳האָט אין וואַרשא נאָך געקאָנט זיך לייכטער אייבשאַפען ווי אין לאָדז, אין דער מיטען האָט מען זאיבערגעלאָזט 3 פלעצער פאַר מיר, זיבע און סיפּראַצקין. אַזוי ווי מיר האָבען אָבער מורא געהאַט, אַז אין וועג וועט מען אונז אַנטון צרות, אויב מ׳וועט טרעפען אַ פּריוואַטען וואָגען מיט פערד, האָבען מיר אַזוי געמאַכט, אַז דער וואָגען האָט אויסגעזעהען ווי אַ מיליטערישער וואָגען. די דריי פּאַסאַזשירען האָט מען בכלל נישט נישט אַרויסגעזעהען, אַזוי פערדעקט זענען מיר געווען.

אויפ׳ן וועג האָבען מיר שוין בעמערקט די סאַפּער־יאָרען־בריקען, דאָס הייסט די נויט־בריקען, געמאַכט פון פעלד־מיליטער. אויך די באַהן האָט שוין קורסירט אויף אַט די בריקען, אָבער נאָר פאַר מיליטער־צוועקען.

3 טעג האָבען מיר זיך אַזוי געשלעפּט אויף אַ שטח, וואָס דויערט געוועהנליך קנאַפּע 3 שעה מיט דער באַהן. אויב אונז גופא איז די רייזע געווען נישט אַזוי געשמאַק, איז זי פאַר אונזערע פוהרמאַנעס געווען טויזענט מאָל ערגער, ווייל זיי האָבען זייער אָפט, אָן אַ פאַר־וואָס, בעקומען געשלאָגען פון פערביימאַרשירענדען מיליטער. די קלעפּ פלעגען אָפּט פאַלען איבער אונזערע קעפּ, וואָס זענען אָבער געווען גוט צוגעדעקט.

קוים אָפּגערוהט זיך פון דער רייזע און צוגעטראַטען צו פּראָבע, איז ווידער אַנ׳אָפּטיילונג דייטש מיליטער צוגעקומען צו לאָדז און אָנגעהויבען באָמבאַרדירען די שטאָט. דאָס איז געווען דאָס ערשטע מאָל, וואָס מיר האָבען בוכשטעבליך דערפיהלט די מלחמה. מ׳האָט אָנגעהויבען רעדען וועגען פערוואונדעטע און דערהרגעטע אין די עקען פון שטאָט.

(ווייטער קומט)

דער קונדס

הומאר סאטירע

צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל

פאָליטיק פון וואך

היינטיגע וואָך איז געווען פורים אין דער פאָליטיק.

פערהאַן דיפּלאָמאַטען, וואָס זאָגען, אַז אין דער פאָליטיק איז שטענדיג פורימדיג, דאָס הייסט, עס איז נישט אַזוי ליהודימדיג ווי פורים, אָבער פורימדיג פערשטעלט, פערמאַסקירט, איז יאָ שטענ־דיג אין דער פאָליטיק.

אונזער מיינונג וועגען דעם ווילען מיר, צוליב דיפּלאָמאַטישע טעמים נישט אַרויסזאָ־ען, מעגליך טאַקע, אַז די שיטה פון די דאָזיגע דיפּלאָמאַטען איז אַ ריכטיגע, ווארום זיי פערופען זיך אויף די גע־ריידערייען אין דער פעלקער־ליגע, אויף דער אַר־בייט צו ענדערען די קאָנסטיטוציע אין פּוילען א. ד. גל.

נאָר ווי עס זאָל נישט זיין, איז אָבער אַ פאַקט, אַז מיר האָבען געהאַט פורים אין דער היינטיגער וואָך.

בעליידיגט

זוהן : מעהר געה איך נישט מיט עניאַ, זי האָט מיך בעליידיגט.

מוטער : וואָס האָט זי דיר געזאָגט ?

זוהן : זי האָט מיך געפרעגט אויב איך קען נישט טאנצען.

מוטער ; דאָס איז דאָך אָבער נישט קיין בע־ליידיגונג.

זוהן : זי האָט מיך דאָס אָבער געפרעגט ווען איך האָב מיט איהר געטאַנצט.

א רעפערענט

דאָקטאָר : רעדט איהר פון שלאָף ?

פּאַציענט : ניין. אָבער איך רעד אפט ווען די אַנדערע שלאָפען.

דאָקטאָר : וואָס הייסט ?

פּאַציענט : איך בין אַ רעפערענט.

ער האט בעסער ליב קאפּוועהטאג

בערנאַרד שאָו האָט זיך לעצטענס בעגעגענט מיט דעם אַמעריקאַנער דזשעז־קעניג, פּאָול ווהיטמאַן

— איך האָב שרעקליכע קאָפּ־שמערצען — האָט בערנאַרד שאָו געזאָגט.

— אַ שאָד — האָט דער דזשעז־קעניג בע־דויערט, — אויב איהר ווילט, וועל איך פאַר אייך עפּעס שפּילען אויף מיין סאקסאפאָן, מאַנכע מענשען העלפט דאָס.

— מעגליך — האָט שאָו געענטפערט — איך האַלט, אָבער, בעסער פון קאָפּ שמערצען.

א שטאלצער מענש

— דו ווילסט נישט הייראַטען די טאָכטער פון באַנקיר מייער ?

— יא, נאָר נאָכדעם וואָס זי האָט מיר נעכטען געזאָגט, האָב איך מעהר נישט קיין אינטערעס אין איהר.

— וואָס האָט זי דיר געזאָגט ?

— ניין, האָט זי געזאָגט !

פארוואס זי ציהט זיך

מאַן : — פאַרוואָס זאָלע זמיר זיך אַרויסציהען ? די ביזט דאָך געווען זעהר צופרידען פון די שכניב, ווען מיר האָבען זיך אַהער אַריינגעצויגען צוריק מיט אַ יאָהר.

ווייב : — יאָ, אָבער איך בין שוין מיד צו רעדען וועגען די זעלבע שכנים מעהר ווי אַ יאָהר צייט.

אזא חתן

ער : — וועט איהר מיר ערלויבען, פרייליין, צו זיין אַנוועזענד אויף אייער חתונה ?

זי : — איך בין דאָך נאָך אַפּילו נישט פערלאָבט

ער : — איך מיין אַלס אייער חתן.

אויף יענערס אוט

זיצען זיך ביי אַ טישעל אין אַ רעסטאָראַן אַ בראַווער יונגערמאַנטשיק מיט זיין יונג ווייבעלע און מען עסט אַ מאָלצייט. ביי אַ צווייטען טישעל זיצט אַ שעהנע אַלמנה׳לע אַנגעטון אין טרויער. האָט זיך דער יונגערמאַנטשיק שטארק פע־קוקט אויף דער אַלמנה׳לע ביים צווייטען טישעל, און די ווייב רעדט צו איהם און רעדט צו איהם, נאָר ער איז אַזוי פיל פערטון מיט׳ן „עסען מיט די אוי־גען" די אַלמנה׳לע, אַז ער הערט גאַרנישט ווי די ווייב רעדט צו איהם, ביז די ווייב האָט איהם שטאַרק אַ ריס געטון ביים אַרבעל :

— פאַרוואָס ענטפערסטו מיר נישט ווען איך רעד צו דיר ? ביסט פערטון מיט דער אַלמנה ביים טישעל דאָרט, יאָ ?

— יאָ, — האָט דער יונגערמאַנטשיק זיך מודה געווען, — אַזאַ אינטערעסאַנטע אַלמנה׳לע !

און די פרוי האָט געענטפע־ט :

— גלויב מיר, אַז איך וואָלט געוואָלט זיין אויף איהר אָרט.

נאך פּורים

ס׳איז אין שושן שוין נאָך פורים,
ס׳איז נאָך פורים אויך ביי אונז,
און מען קען שוין ווידער ווייזען
אונזער אַלטע גרויסע קונץ...

אָפּגעשפּילט אונז די פערשטעלטע
האָבען שוין די פורים־שפּילער,
און מיר ציעפּטשען, און מיר גייען
ווידער שוין צום אַלטען ציל...

ווידער פלאָנטערט מען זיך, הייסט עס,
אַלע אָהן אַ ציל און צוועק,
און אין דחקות, און אין קריזיס
גייען טעג און נעכט אַוועק...

שוין נישטאָ די המנ׳טאשען
באַלד אַדורך אַ גאַנצע וואָך,
אָבער אינ׳ם ביזען חלום
עסט מען, קייט מען... קרעפּלעך נאָך...

איי, אַז קרעפּלעך זאָלען עסען
אַלע פון נישט־דאָ־געדאַכט,
וואָס זיי האָבען אונז צום מעמד
צו דעם איצטיגען געבראַכט !...

מילא, ס׳איז פערפאַלען, מילא !
מוז מען זיצען, שווייגען שטיל,
כאָטש... אין סיים עס ווערט געשפּילט איצט
גאָר אַ וואָזשנע פורים־שפּיל...

יאָקעל בן פלעקעל.

ער האט שכל

ער שטעלט ארויס זיין סאנדידאַטור אלס דאזאר

א געשפּרעך פון קראנקע

דער מענש איז אַ מערקווירדיגע חיה. איך גלויב נישט, אַז ער שטאַמט פון מאַלפּעס. דער אַל־טער דאַרווין האָט נישט געזאָגט דעם אמת. ווען איהר זעהט ווי מענשען האַנדלען, מוזט איהר זאָגען, אַז זיי זענען נישט קיין מאַלפּעס, זיי מאַכען קיינעם נישט נאָך. זיי זענען אָריגינעלע אידיאָטען.

כ׳האָב נעכטען געהערט אַ געשפּרעך פון מענשען און דאָס האָט מיך איבערצייגט, אַז ווען מאַלפּעס וועלען זיך שטעלען אויף די קעפּ, וועלען זיי אַזוי נישט רעדען.

דאָס איז פאָרגעקומען אין אַ וואַרט שטוב פון אַ דאָקטאָר. איך קום איינמאָל אַ וואָך צו יענעם דאָקטאָר צוליב מיינע אינערליכע קראַנקהייטען. ער איז אַ גוטער דאָקטאָר. איך נעם זיינע מעדיצינען שוין פינף יאָהר און עס איז מיר נאָך נישט ערגער געוואָרען.

זיץ איך אַזוי און הער אַ געשפּרעך פון די וואָס וואַרטען אויפ׳ן דאָקטאָר.

איין פּאַציענט רופט אויס צום צווייטען :

— דו קענסט מיר נישט איינרעדען, אַז דיין מאָגען־קראַנקהייט איז אַ קראַנקהייט. דאָס איז גאָר־נישט. מיין קראַנקהייט איז אַנ׳אמת׳ע קראַנקהייט, קוק נישט אויף דעם וואָס איך האָב רויטע באַקען. איך בין אַ חולה מסוכן. איך לייד אויף די נירען.

זיין שכן ענטפערט איהם :

— איך האָב נישט בלויז אַ מאָגען־קראַנקהייט. מיין האַרץ איז מיר זעהר שוואַך.

— ווי קענען זיך דיינע קראַנקהייטען פערגלייכען צו נירען־קראַנקהייט ? מיין קראַנקהייט איז טאַקע געפעהרליך.

— אויך מיר אַ קראַנקהייט, נירען ! — רופט אויס אַ פרוי, — מיינע אַ קוזינע איז געווען קראַנק אויף נירען פלעגט זי אַפילו וואַשען וועש. זי איז געשטאָרבען פון אַנ׳אַנדער קראַנקהייט. נירען איז נישט קיין קראַנקהייט. איהר וועט פון דעם נישט שטאַרבען.

— וואָס, מ׳קען נישט שטאַרבען פון נירען ! — רופט אויס דער נירען־קראַנקער. — אַ סך פער־שטעהט איהר פון מעדיצין. ניינציג פּראָצענט פון די נירען קראַנקע שטאַרבען און די איבעריגע מוטשען זיך מיט׳ן טויט.

— ווייס איך וואָס ! — מאַכט די פרוי, — אַנ׳אמת׳ע קראַנקהייט האָב איך. איך לייד שוין זעקס חדשים פון אַ ראַק. דאָס איז אַ קראַנקהייט !

— ווייס איך וואָס ! — מאַכט דער קראַנקער.

— אַ מענש וואָס ליידט בלויז זעקס חדשים פון אַ ראַק איז נישט קראַנק. יאָהרען נעמט ביז אַ ראַק ענטוויקעלט זיך און ווערט געפעהרליך.

— איהר ווייסט נישט וואָס איהר רעדט, — שרייט אויס די פרוי. — מיט אַזאַ ראַק ווי מיינעם קען מען לאַנג נישט לעבען. ווי קומט דאָס צו נירען !

— שווייגט, אונגעוויסענדע ! — האָט געשריגען דער נירען־קראַנקער.

— איך פרעג אייך, וועלען מאַלפּעס אַזוי רע־דען וועגען מעדיצינישע פראַגען ווי מענשען, האַ?

בּיי א קימפּעטאריז

דאָקטאָר (צו דער טאָכטער פון דער קימפּע־טאָרין) : — האָסטו ש׳ן געזאָגט דעם טאַטען, אַז ער איז געוואָרען אַ פאָטער פון אַ צווילינג ?

טאָכטער : — נאָך נישט, מען מוז וואַרטען, ער האַלט ד׳ך זיין רצ׳ירען

ס׳איז אייער שיף ?

אַ כעלעמער איז געפאָהרען אויף אַ שיף, האָט זיך די שיף אָנגעהויבען צו טרינקען. האָבען אַלע אָנגעהויבען צו וויינען און צו קלאָגען.

פרעגט זיי דער כעלעמער :

— וואָס וויינט איהר ? ס׳איז דען אייער שיף?

דער ענטפער איז גרייט

אין „אַרדס" בעת אַ פאָרשטעלונג ביי בראַ־דערזאָנס אַ גומער האָט דער טונקעלער בעמערקט, ווי איינער אַ צושויער זיצט און שלאָפט געשמאַק.

— דו זעהסט, מיין פריינד — האָט זיך דער טונקעלער אָנגערופען צ ובראַדערזאָנען — אַט אַזוי ווירקען דיינע זאַכען אויפ׳ן צושויער.

אויף מאָרגען האָט בראָדערזאָן דאָס זעלבע בעמערקט ביי טונקעלערס אַ גומער.

— דו זעהסט, — האָט בראַדערסאָן איינגערוימט אין אויער דעם טונקעלען אָנווייזענדיג אויף אַ שלאָפענדיגען — דאָרטען שלאָפט אַ צושויער. אויך פון דיין גומער קען מען גאַנץ גוט שלאָפען !

— וואָס רעדסטו? — האָט זיך דער טונקעלער בעליידיגט — דאָס איז דאָך דער זעלבער צושויער. ער האָט זיך נאָך נישט אויפגעכאַפּט פון נעכטען.

אין שול

לעהרער : זאָג, ווי זעהט אויס אַנ׳עזעל ! פאַר־וואָס קוקסטו אַזוי אויף מיר, האָסט נאָך קיינמאָל נישט געזעהען קיין עזעל ?

יא !

— זענען עני און בעני נאָך אַלץ אַזוי פערליבט איינער אין צווייטען ?

— יאָ, זיי זענען נאָך אַלץ נישט פערהייראַט.

אין קאנקורענץ

— פאַרוואָס פערקויפט איהר פליגען־פּאַפּיר אין ווינטער ?

— ווייל איצט איז נישטאָ קיין קאָנקורענץ.

נישט מעהר

בעזוכערין : — קריגט אייער מאַן אַלעס וואָס ער פערדינט ?

פרוי : — יאָ. און דערפאַר זענען מיר אַזוי אויף צרות, אַז מעהר וויפיל ער פערדינט קריגט ער נישט.

די גאנצע שטיק איז פאר מיר ?

אַ ישוב׳ניק האָט אַמאָל חתונה געמאַכט אַ טאָכ־טער, אַ קליינטשינקע ; דער חתן איז געווען אַ הויכער, אַ גרויסער.

דערזעהען דעם חתן, פרעגט די כלה ביים טאַטען :

— טאַטע, די גאַנצע שטיק איז פאַר מיר ?

ס׳לאזט זיך אוים א רויך

די ליבע פאַנגט זיך אָן פון אַ קליין פונקעלע : ווערט נאָכהער פערוואַנדעלט אין אַ פלאַם און אַם ענדע לאָזט זיך פון אַלעס אויס אַ רויך.

א מיידעלס חושעו

אַ מיידעל גיט דעם ערשטען קוש אויף מזל, דעם צווייטע ואויף האָפנונג. דעם דריטען און די איבעריגע איז שוין אַ מין צדקה.

היינטיגער מסחר

— ווי געהען דיינע געשעפטען ?

— איך האָב פערקויפט מעבעל

— אַ סך ?

— ניין, בלויז מיינע אייגענע.

צווישען אלטע פריינד

ערשטער פריינד : — ווען מיר האָבען זיך צום לעצטען מאָל געזעהען האָסטו געוואָרפען אַנ׳אויג אויף דער טאָכטער פון דעם אַפּטייקער, וואָס איז דערפון געוואָרען ?

צווייטער פריינד : — אַ פאַמיליע פון זיבען.

זי וויל נישט טרעפען

ער (האַלטענדיג צוגעדעקט איהר אויגען) :— אויב דו וועסט ביים דריטען מאָל נישט טרעפען ווער איך בין, וועל איך דיך קושען.

זי : — דו ביזט פילסודסקי, דזשיגאַן, טשאַרלי טשאַפלין.

ווידוי פון א ציגיינער

אַ ציגיינער איז אַמאָל געקומען צו אַ גלח זיך מתודה זיין, דורכגעהענדיג דורך דער קירך, האָט ער דערזעהען, אַז עס ליגט אַ שטיק חזיר־פלייש אין אַרבעס. האָט ער עס צוגענומען. אויפ׳ן וואַנט איז געהאָנגען אַ ניי היטעל. האָט ער דאָס אויך צוגענומען.

פרעגט איהם דער גלח :

— וואָס פאַר אַנ׳עבירות האָסטו הייגט געטון?

ענטפערט ז'ער ציגיינער :

— אַז איך בין אריין צו אייך אין קיך, האָב איך אָפּגעטריבען דעם חזיר פון די אַרבעס און אַראָפּגענומען דאָס היטעל.

דער גלח האָט נישט פערשטאַנען וואָס דער צי־גיינער מיינט און האָט איהם אַרויסגעגעבען אַ מחילה.

ניי׳ער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

ניי׳ער פאלקסבלאט

פרייטאג
6
ו״ן
אדר תרצ״א

מערץ
זון-אויפגאנג 6.17
זון-אונטערגאנג 5.19

ליכט-צינדען: 5,04

ביים דעקלארירען זיך צו די קהלה-וואהלען

ווערען נאר אלץ געמאכט שוועריגקייטען

די פעראָרדנונג פון דער שטעטישער סטאראָס־טווע, אַז די פּאָליציי־קאָמיסאַריאַטען זאָלען אָנגעה־מען צו בעשטעטיגען דעקלאַראַציעס צו דער יודי־שער קהלה אויך, פון אַדמיניסטראַטאָרען ווערט כמעט אין יעדען פּאָליציי־קאָמיסאַריאַט פערשידען אויסגעטייטשט. מ׳דערציעהלט אונז וועגען זעהר פיל פאַלען, וואָס בעשווערען די פּראָצעדור און בעווייזען, אַז די בעאַמטע אין די קאָמיסאַריאַטען אָריענ־טירען זיך בישט אין דער פעראָרדנונג, אָדער זיי מאַכען ספּעציעל שוועריגקייטען.

אַזוי למשל, גיט מען אונז איבער, אַז אין 4. פּאָליציי־קאָמיסאַריאַט איז געקומען אַ דעקלאַ־ראַנט און געבעטען בעשטעטיגען זיין דעקלאַראַציע, מ׳האָט איהם דערקלערט, אַז די דעקלאַראַציעס צו בעשטעטיגען וועלען אָנגענומען ווערען נאָר פון אַדמיניסטראַטאָרען. דאַגעגען אין 3. פּאָליציי־קאָמי־סאַריאַט האָט מען פון אַנ׳אַדמיניסטראַטאָר קיין דעקלאַראַציעס פון די לאָקאַטאָרען אין זיין הויז נישט געוואָלט אָנגעהמען, און ער איז טאַקע אַוועק מיט די דעקלאַראַציעס.

ס׳איז געבליבען אינגאַנצען 2—3 טעג אויף אָנצוגעבען דעקלאַראַציעס און אויב סטועס וויטער הערשען אַזא פּלאָנטער וועט מען נישט פיל קענען אויפטון. דער הויד־בעזיצער ״פּאַראַיין, וועלכער האָט זיך מיט דעם ענין פּאַראינטערעסירט און די וואַהל־קאָמיסיע דאַרפען באַלד אינטערוועניר׳ען כדי מעג־ליך צו מאַכען, אַז די דעקלאַראַנטען, וואָס ווילען בעקומען וואַהל־רעכט צו דער קהלה זאָלען דאָס בעקומען אָהן איבריגע שוועריגקייטען.

רעגולאציעס און באנקראטען

טעגליכע כראניק פון האנדעלס-געריכט

אין פעברואַר 1930 האָט דאָס געריכט ער־קלערט פאַר באַנקראָט טאַניס פּרענקעל (ציגעל־גאַס 38), מיט׳ן באַנקראָט־טערמין פון 1. פעב־רואַר 1930 און דער באַנקראָטירטער איז בעשטימט געוואָרען אונטער פּאָליציי־אויפזיכט. דעם 23־טען פעברואַר איז פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון די קרעדיטאָרען און זיי האָבען בעשלאָסען צו שאַפען אַ קרעדיטאָרען־פערבאַנד. דאָס געריכט האָט דעם קרעדיטאָרען־פערבאַנד בעשטעטיגט און האָט צו־ריקגעשטעלט די באַנקראָטירטען אין איהרע סוחרישע עהרע.

* * *

אין אַפּריל 1930 איז די פירמע שטועלצוו און קאָמפּ. (פּיעטריקאָווער 38) ערקלערט געוואָרען פאַר באַנקראָט. אין יאַנואַר האָט זי געשלאָסען אַנ׳אויסגלייכס־אָפּמאַך מיט די קרעדיטאָרען, לויט וועלכען זי האָט געוואָלט בעצאָהלען 10 פּראָצענט פון די הובות. די אַקצ. געז. אייזענבירען און אַקצ. געז. ק. קרעניג האָבען דערלאַנגט אַנ׳אָפּאָזיציע און אָנגעוויזען, אַז די פירמע האָט היבטען אַרום מיט איינינע איהרע קרעדיטאָרען אָפּגעמאַכט צו בעצאָהלען זיי 40 פּראָצ. און די פירמע פערמאָגט לויט איהר בילאַנס 60 פּראָצענט.

דאָס געריכט האָט די אָפּאָזיציע אָפּגעוואָרפען, בעשטעטיגט דעם אָפּמאַך מיט די קרעדיטאָרען און די באַנקראָטירטע צוריקגעשטעלט אין זייער סוחרישע עהרע.

* * *

אין פערלויף פון פעברואַר זענען אין האַנ־דעלס־געריכט איינגעפלאָסען 6 ביטעס וועגען פּראָ־לאָנגאַציעס פון די צאָהלונגען, איינע איז בע־פרידיגט געוואָרען, 2 זענען אָפּגעוואָרפען געוואָ־רען, די רעשט איז נאָך נישט בעטראַכט.

אין דער זעלבער צייט זענען איינגעפלאָסען 10 ווענדונגען וועגען באַנקראָטען, אין 9 פאַלען זענען די פירמעס ערקלערט געוואָרען פאַר באַנק־ראָט, דערפון אין 3 פאַלען מיט בעשטימונגען צו אַרעסטירען די באַנקראָטירטע. 1 ווענדונג איז נאָך נישט בעטראַכט געוואָרען.

גלית ה... גנב

פער׳מסרט א פאליציאנט פאר דער פראקוראטור און וואס עס קומט דערפון ארויס

(2) אין יוני 1928 האָבען די פּאָליציאַנטען יו־זעף גרענדאַ און ווילטשינסקי קאָנוואָירט אין צוג דעם אַרעסטאַנט קסאַווערי גאָליאַט, וועלכער איז בעשולדיגט געווען אין בעגעהן א גנבה, און איז אָפּגעקומען פּרעווענץ־אַרעסט. אין אויעזד זענען די פּאָליציאַנטען צוזאַמען מיט׳ן אַרעסטאַנט אַר־ראָפּ און זענען געגאַנגען מיט די שינעס. גאָליאַט האָט פּלוצים אָנגעהויבען צו אַנטלויפען. די פּאָל־ציאַנטען האָבען איהם נאָכגעיאָגט און דערביי האָט גרענדא פינף מאָל אויסגעשאָסען פון רעוואָלווער און ווילטשינסקי — 4 מאָל פון דער ביקס. דעם אַרעסטאַנט איז געלונגען צו אַנטלויפען.

אין אויגוסט 1928 איז גאָליאַט, לויט דער אָמ־בעסטיע בעפרייט געוואָרען פון שטראָף, און דאַן האָט ער זיך געווענדעט מיט אַ שריפטליכער אָנ־קלאַגע צום פּראָקוראָר פון לאָדזער קרייז־געריכט אַז דער פּאָליציאַנט גרענדאַ האָט ביי איהם גענומען הונדערט זלאָטעס. לאַפּובקע, פּאַרץ פערלייכטערען איהם און געבען איהם אַ מעגליכקייט צו אַנטלויפען. גלייכצייטיג האָט גאָליאַט צוגעשיקט צום פּראָ־קוראָר די האַנד־קייטעלעך, אין וועלכע ער איז געווען געשמידט.

ד יפראָקוראַטור האָט דאַן איבערגעשיקט דעם ענין צו דער פּאָליציי־מאַכט, האָט מען אויסגע־הערט אַ רייה עדות, און פון זייערע רייד איז אויס־געקומען, אַז ס׳איז לא דובים ולא יער — אַ מעשה פון די פינגער אויסגעזויגט.

דאַן איז, זעלבסטפערשטענדליך, אָנגעקלאָגט געוואָרען גאָליאַט פאַר אַ בעוואוסטזיניגן שקר־בל־בול און נעכטען איז פאָרגעקומען זיין פּראָצעס אין שטאָטישען געריכט. דאָ האָט זיך אָבער, בעת דער חקירה ודרישה, אַרויסגעוויזען, אַז די הויפּט־עדות גרענדאַ און ווילטשינסקי זענען זיך איינע די אַנדע־רע סותר. און דער ריכטער סטאַדעני האָט אַרויס געטראָגען אַנ׳אורטייל לויט וועלכען קסאַווערי גאָ־ליאַט ווערט בעפרייט פון דער בעשולדיגונג, אַז ער זאָל האָבען געמאַכט אַ שקר־בלבול, און דערמיט אַליין האָט ער שוין ממילא אָנערקענט, אַז גרענ־דאַ האָט ווירקליך געהאָלפען גאָליאַט׳ן צו אַנטלוי־פען. אַנ׳אָפּשריפט פון געריכטס־פּראָטאָקאָל צוזאַ־מען מיט אַ קאָפּיע פון׳ם אורטייל, האָט דאָס גע־ריכט בעשלאָסען אַריבערצושיקען צום פּראָקוראָר אין לאָדז, און דער וואָיעוואָדישער פּאָליציי־קאָ־מענדע.

געהיימנישפולע גנבות אין פראכט-וואגאנען

פעקלעך ווערען ארויסגעגנב׳עט פון פערפלאמבירטע וואגאנען

(2) שוין אַ לענגערע צייט קומען פאָר גנבות אויף די פראַכט־וואַגאָנען, וואָס קורסירען אויף דער ליניע לאָדז—וואַרשאַ—בריסק. עס ווערען פערפאַלען פערשידענע פעקלעך, וואָס ווערען אָנגעגעבען דורך לאָדזער עקספּעדיציע־הייזער, און נישט־אַכטענדיג אויף די בעמיהונגען פון דער באַהן־מאַכט און דער פּאָליציי, קאָן מען בשום אופן נישט געפינען די שולדיגע אין די גנבות. בפרט ווערען די גנבות, וואָס בעטרעפען לעת עתה די סומע פון פופציהן טויזענד זלאָטעס, אַדורכגעפיהרט אויף אַ העכסט געהיימ־נישפולען אופן. ווייל די וואַגאָנען קומען אָן אויף דער ענד־סטאַציע בריסק זענען אומבעשעדיגט.

מיט אויפדעקן די דאָזיגע אַפערע בעשעפטיגט זיך אינטענסיוו די פּאָליציי־מאַכט אין לאָדז און בריסק.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאַכט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּ־טייקען: א. דאַנצער, זגערזשער 57; וו. גראָשקאָוו־סקי, 11 ליסטאָפּאַד 15; א. גאָרפּייגס יורשים, פּיל־סודסקיעגאָ 54; ס. באַרטאָשעווסקי, פּיעטריקאָווער 164; ר׳ רעמבעלינסקי, אַנדזשעיאַ 26; א. שי־מאַנסקי, פּושענדזעלניאַנאַ 75.

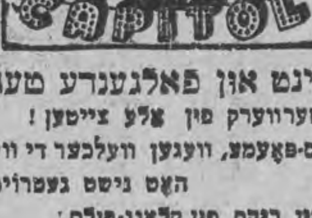

היינט און פאלגענדע טעג!
מייסטערווערק פון אלע צייטען!
ליבעס-פאעמע, וועגען וועלכער די וועלט
האט נישט געטרוימט!
זינג און רוהם פון קלאנג-פילם:
קעניג פון די בעטלער
אין דער ראלע פון פאעט—בעטלער,
דער הויפט-ארטיסט פון זיגפילד-טעאט.
אין ניו-יארק
DENIS KING
מעכטיג און דינאמיסטיש שפילען און זינגען פון דעם בעריהמטען אקטיאר
האט איבערראשט אלעמען און אלע ביז איצט געזעהענע שטערנס.—אין דער ראלע
פון דער שעהנער פירשטין
Janette Mac Donald
בעריהמט פון פילם
״ליבעס - פאראדע״
אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 אכמיטאג
שבת, זונטאג און יום-טוב 12.30 בייטאג
פאפולערע פרייזען.

יודיש טעאטער „פילהארמאניע״, נארוטאוויטשא 20
לייטונג: מ. זאנדבערג און א. בעזמאן.

גאסטשפילען פון וועלט - בעריהמטען קינסטלער
רודאלף זאסלאווסקי
מיט זיין אויסדערוועהלטען אנסאמבל.

כדי צו געבען די מעגליכקייט די ברייטערע מאסען צו בעזוכען אונזערע פארשטע־לונגען, האט די דירעקציע פון טעאטער בעשלאסען די פרייזען צו רעדוצירען:
אווענד-פארשטעל. פון 1 ביז 3 זל., נאכמ. און פאפול. פארשטעל. פון 70 גר. ביז 2 זל.
פרייטאג, דעם 6-טען, שבת, ד. 7-טען מערץ, 9 אווענד פרעמיערע!
דאס בעוואוסטע ווערק פון אומשטערבליכען גרויסען רוסישען שרייבער לעוו טאלסטאי
„ליבע און איפערזוכט״
אין 3 אקטען מיט פראלאג און עפילאג, יודיש: מ. כץ.— די הויפט ראל „וואסילי פאזדנאטשיאוו״—
רודאלף זאסלאווסקי. — רוסישע לידער / רוסישע מוזיק / ראמאנסען

שבת, דעם 7-טען, 4 בייטאג און מאנטאג, דעם 9-טען, 9 אווענד
צו גאנץ ביליגע פרייזן
חסידים
אין 4 אקטען פון א. וויעוויארקא.
מוזיק פון מ. האכבערג.
״אהרן חיים״—זאסלאווסקי.
צום 5-טען און 6-טען מאל

זונטאג, דעם 8-טען מערץ
„טוביה דער מילכיגער״
אין 4 אקטען פון שלום-עליכם.
מוזיק — מ. האכבערג.
הויפט-ראל „טוביה״—רודאלף זאסלאווסקי.

אנסאמבל: פרויען: ליבא ראזענבערג, רעגינא לובארטאווסקא נינא סיבירצעווא, גרוניא וויינשטאק א. א. מענער: רודאלף זאסלאווסקי, ליב שריפטזעצער, שלמה נאאומאוו, דוד האמ־בורגער, נתן רייכענבערג, שבתי בלאכער, אדאלף בלאט א. א.

בעמערקונג: פארשטעלונגען פאר אינסטיטוציעס צו צוגענגליכע פרייזען.
בילעטען צו בעקומען אין דער קאסע פון פילהארמאניע.

וועגען דרינגענדע שטיצע פאר ארבייטסלאזע

(—) ווי מען אינפאָרמירט אונז, דאַרפען די אַרבייטסלאָזע, וועלכע בעמיהען זיך וועגען אַ ספּע־ציעלע דרינגענדע שטיצע, בעזיצען 2 סטעמפּלען פון די לעצטע 4 וואָכען, וואָס בעשטעטיגען אַז זיי האָבען זיך געמאָלדען כסדר צו דער קאָנטראָלע אין מלוכה׳שען אַרבייטס־פערמיטלונגס - אַמט, אָדער אין די אינסטיטוציעס פון אַרבייטסלאָזען פאָנד.

פאליטישער פראצעס

(2) נעכטען איז אין קרייז־געריכט פאָרגע־קומען דער פּראָצעס פון דעם 16־יאָהריגען זיס־קינד מיאָדעצקי, וועלכער איז בעשולדיגט געוואָ־רען אין געהערען צו דער יוגענדליכער קאָמוניס־טישער פּאַרטיי. ער איז פערמשפט געוואָרען אויף זעקס חדשים טורמע.

בע׳גנב׳עט א פראקוראר פון קרייז-געריכט

(2) דערווייל־נאָך־נישט־ענטדעקטע גנבים האָ־בען זיך נעכטען אין אָווענד אַריינגעקריגען אין דער וואוינונג פון דעם געהילפס־פּראָקוראָר ביים לאָדזער קרייז־געריכט קאַזשימיערזש סוסקי (פּיעטריקאָווער 103) און אַרויסגעגנבעט ביי איהם אַ רייה חפצים אויף אַ סומע פון 1400 זלאָטעס. פּאָליציי זוכט ענערגיש די גנבים.

פארלעזונג פון זרבבל אין פילהארמאניע

מאָרגען פאַרמיטאָג וועט דער פיהרער פון די פּועלי־ציון, זרבבל האַלטען אין פילהאַרמאָניע אַ פאָרלעזונג אד״ט: „פּאַספּילדס ווייס־בוך און מאַק־דאָנאַלדס פּירוש״. די פאָרלעזונג האָט צוליב איהר אַקטואַליטעט און דער פּערזאָן פון פּרעלעגענט אַרויסגערופען אַ גרויסען אינטערעס.

אויספלוגען

פון יודישער געזעלשאפט פאר לאנד-וויסענשאפט

די היגע אָפּטיילונג פון דער יודישער געזעל־שאַפט פאַר לאַנד־קענטשאַפט אָרגאַניזירט פאָלגענ־דע אויספלוגען:

שבת, ד. 7. מערץ, 9 פריה אין אַנשטאַלטען פון דער געזעלשאַפט „טאָז״, פערבונדען מיט אַ רעפער־ראַט פון ה׳ ד״ר שוואַלבע, א.ד.ט. „דער געזונד־צושטאַנד ביי יודען און די אויפגאַבען פון „טאָז״ זאַמעלפונקט באַוואָמיעיסקא 3.

שבת 5 נאָכמיטאָג, בילדער אויסשטעלונג „מזרח און מערב״ מיט ערקלעהרונגען פון מאַלער ה׳ בערמאַן.

דער אַקאַדעמישער לאַנדקענטשאַפט קרייז אין קראָקאָ אָרגאַניזירט פון 25 ד.ח. ביז׳ן 16 אַפּריל אַנ׳אויספלוג קיין איטאַליען.

אינפאָרמאַציעס און איינשרייבונגען אין סעקרעטאַריאַט פּיעטריקאָווער 56 מאָנטאָג, מיטוואָך און פרייטאָג 8—10 אָווענד.

אכטונג, האנדווערקער!
פון לאדז און פראווינץ
וועלכע האבען נישט די נויטיגע פאפירען, וואס בערעכטיגען אייך לויט׳ן צעכען-געזעץ צו פיהרט א ווארשטאט. קאנט איהר אין איירע ענינים זיך ווענדען אין בעוואוסטען ביורא
„POLPRAW“
ul. PR. NARUTOWICZA 1
fr. II piętro. Telefon 170-01
יוו איהר וועט ווערען צוהערנהאפט און פינקטליך ערלעדיגט.
בעמערקונג: עס ווערען אויך ערלעדיגט ענינים פאר נעזעלען פון אלע פאכען.
שפרעכשטונדען פון 4 ביז 7 א זייגער נאכמיטאג.

SZEPTAŁY
שעפטאלען
געטריקענטע, פיינסטע און געשמאקסטע פרוכט, גוט בעקאנט פון פאר דער מלחמה, זענען ווידער צו בעקומען ביליג אין אלע בעסערע קאלא־ניאל- און פרוכטען-געשעפטען. 1619

זיכערהייטס-קאמיטעטן געגען פע-פלייצונגען

ארגאניזירט די זיכערהייטס-אפטיילונג ביים וואיעוואדעז-אמט אין לאדז

(2) אויפן שטח פון לאדזער וואיעוואודזטווע וועגען אין דעם איצטיגען מאמענט בעדראהט פון א פערפלייצונג פאלגענדע פאוויאטען: קאלא, קאר־בין, סלופצי, טורעק, שיראדז, קאליש, און לענ־טשיץ. כדי אפצוהיטען די בעפעלקערונג פאר ע־ווענטועלע פערפלייצונגען, האט די זיכערהייטס־אפטיילונג ביי דער לאדזער וואיעוואדזטווע ארויס־געגעבען א רייה פעראָרדנונגען, כדי איינצוהאלטען דעם אנגריף פון אייז און נישט צולאזען צו אנ־אויסגוס פון די טייכען.

פריהער אונטערגעצונדען

דערנאך האט אייז ברודער בּאַקומען 6 חדשים תפיסה; דערנאך האט א צווייטער ברודער נעשאכטן אוז בעקומען 4 יאהר תפיסה

(2) א סכסוך אין א שטעטעל — אין זעלעוו: א צייט לאנג האבען זיך ד' משפחות רייכעלט און גלעזער זיך ארומגעקריגט ביז איינער פון די גלעזערס יוזעף האט אונטערגעצונדען א שטאל, וואס האט געהערט צו רייכעלט'ן. האט מען יוזעפ'ן פער משפט צו זיצען, האט דער יונגערער ברודער זיינער יאן, גענומען נקמה אין רייכעלט'ן, דורך שטעכען איהם אין בויך, און פלייצעס, דעם שווער־פערוואונ־דעטען האט מען קוים דערהאלטען ביים לעבען. בעכטען איז דער מערדער געשטאנען פאר'ן געריכט און געטענהט, אז ער האט נישט געוואלט מאר־דען, נאר ער האט זיך פערטיידיגט דאס לעבען. אויפ'ן סמך פון בעווייזען און עדות, האט אבער דאס געריכט ארויסגעטראגען דעם געפעהרליכען בוקס ונוטר אנ'אורטייל, לויט וועלכען ער בעקומט 4 יאהר שווערע טורמע.

אלגעמיינע פערזאמלונג

פון יודישען קריגס-אינוואלידען-פעראיין

ביי א גרויסע צאהל געוועהנליכע און אויסער־געוועהנליכע מיטגלידער איז טא־געקומען אין לאָ־קאל פון יודישען האנדווערקער־פעראיין (פאלוד־ניאווע 4) די אלגעמיינע יעהרליכע פערזאמלונג פון יודישען קריגס־אינוואלידען־פעראיין אונטער'ן פאָר־זיץ פון פרעזעס מיכאל ברוין, פרעזעס מ. ברוין גיט אפ א גענויען בעריכט פון דער טעטיגקייט אין פערלויף פון פערגאנגענעם יאהר, נאכדעם ווי דער פאָרזיצער פון רעווידיר־קאמיסיע ה' גרינשפאן האט אפגעגעבען דעם קאסע־בעריכט האט ה' העני־געלטרויב געמעלדעט די פערזאמעלטע וועגען פער־לויף פון פינפטען אלגעמיינעם אינוואלידען־צוזאמען־פאהר אין קראקא, אויף וועלכען דער פעראיין האט איהם דעלעגירט און קומט צום בעשלוס, דאס די הויפטפערוואלטונג אין קראקא האט פיל אויפגעטון פאר די יודישע קריגס־קרבנות אין פוילען בכלל און לאדז בפרט. די פערזאמלונג דריקט אויס איהר גרויס אנערקענונג און דאנקט דער הויפט־פערוואל־טונג מיט'ן פרעזעס באנבעס בראש.

נאך א לייזענשאפטליכער דיסקוסיע אין וועלכע ס'האבען אנטייל גענומען א בעדייטענדע צאהל פון די פערזאמעלטע אין פערשידענע פעראיינס־אנגעלע גענהייטען, ווי למשל ארגאניזאציע און קאנצעסיע־עניגים, און נאכ'ן ערטיילען אנ'אבסאלוטאריום דער ביז־איצטיגער פערוואלטונג איז מען צוגעטרעטען צו וואהלען פון א נייער פערוואלטונג.

סטודענט א. העננענלטרויב — פרעזעס, י. האָר־בערמאן — וויצע־פרעזעס. ל. ראזענפעלד — סעקרע־טאר, י. איצקאוויטש — קאסירער, ט. אייזען, י. מארזיגלוד, מ. וויינשטאק, און ש. גאלד פערוואל־טונגס־מיטגלידער. פערטרעטער: י. גרינשפאן, ש. גאלדבערג, און ח. קאלינסקי. אין רעוויזיאנס־קאמי־סיע: י. בארענשטיין, מ. פירשטענבערג און י. גרויסמאן. אין שידס־געריכט: מאנשיין, יאסקאָ־וויטש און בלאכמאן. צווישען אנדערע אריינגעטרא־גענע רעזאלוציעס זענען אנגענומען געוואָרען: 1) די אלגעמיינע פערזאמלונג פון יודישען קריגס־אינ־וואלידען־פעראיין דריקט אויס איהר דאנק און אנערקענונג דער הויפט־פערוואלטונג אין דער פער־זאן פון פרעזעס באכנער און דאס זעלבע דער ווארשעווער דעלעגאטור פון דער הויפט־פערוואל־טונג דעם ה' הערמאן שווארץ. 2) די אלגעמיינע פערזאמלונג פראטעסטירט שטארק געגען דער האנדלונג פון דער קהלה בנוגע דעם אויבענדער־מאהנטען פעראיין און וועט אנגעהמען געהעריגע "יטלען, כדי די ביז־איצטיגע שטיף־מוטע־ישע בע־האנדלונג צום פעראיין זאל נעהמען אנ'ענדע, דערמיט איז די אלגעמיינע פערזאמלונג געשלאסען געוואָרען.

א בריף אין רעדאקציע

מיר, אונטען־אונטערגעשריבענע פערוואלטונגס מיטגלידער פון טאפעצירער־צעך אין לאדז אנ־וועזענדע אויף דער קאנפערענץ אין לאקאל פון „ארט" פון אלע יודישע מיטגלידער אין די עקזאמי־נאציאנס־קאמיסיעס ביי דער האנדווערקער־קאמער שטעלען מיר פעסט, דאס אין דער רעדע פון ה' געפנער איז געווע זאנגעווידען דאס דער פארזי־צער פון דער עקזאמענאציאנס־קאמיסיע אין טאַ־פעצירער־פאך דער ראט־מיטגליד ה' קארטשאק, האט איינגעלאדען א יודישען מיטגליד אין דער עק־זאמען־קאמיסיע, נאר אזוי ווי דער יעניגער האט אין א בריף צו ה' קארטשאק אנגעגעבען דאס צו־ליב געוויסע סיבות קען ער נישט אנטיילנעהמען אין דער עקזאמען־קאמיסיע און בעט דעריבער צו רופען א צווייטען יודישען מיטגליד, וועלכען ער האט גלייך אנגעגעבען אין דעם בריף. ה' קאר־טשאק האט לויט'ן רעגולאמין דעמאלט גע־האנדעלט און גערופען א קריסטליכע מיטגליד, נאך דער רייע נישט נעהמענדיג אין אכט די אנווייזונגען פון דעם יודישען מיטגליד, וועלכער האט זיך אליין אפגע־זאגט אנטיילצונעהמען, אין דער עקזאמען־קאמיסיע, מיר שטעלען פעסט, דאס ה' קארטשאק האט גע־רופען און רופט יעצט אויך צו יעדען עקזאמען, סיי יודישען און סיי קריסטליכען, א יודישען מיט־גליד פון דער עקזאמען־קאמיסיע. ה' קארטשאק פיהרט דורך די עקזאמענס גאנץ אביעקטיוו רעכ־נענדיג זיך נאר מיט די פאך־פעהיגקייטען פון דעם קאנדידאט.

אין דער האפנונג, דאס איהר וועט דעם אר־טיקעל פון 10. דעצעמבער פ. י. אויסבעסערען כדי דערמיט דעם פא־זיצענדען פון דער עקזאמינא־ציאנס־קאמיסיע אין טאפעצירער־פאך ה' קארטשאק צו רעהאביליטירען, צייכענען מיר

מיט דרך־ארץ

פערוואלטונג פון טאפעצירער־צעך

„מזרח און מערב"

בילדער-אויסשטעלונג פון א. בערמאן

די אויסשטעלונג פון א. בערמאן אויף מאניושקי 2 ציהט צו א גרויסען עולם בעזוכער און האט גרויס ערפאלג. די פרעכטיגע בילדער מאכען א שטארקען איינדרוק און רופען ארויס ענטציקונג ביי דעם עולם מיט זייער ליכט און פארביגקייט.

די אויסשטעלונג איז אפען פון 10 פריה ביז 10 אין אווענד. אריינגאנג 50 גר. פאר דערוואקסענע און 30 גר. פאר שילער. פאר עקסקורסיעס און גרו־פען — ספעציעלע הנחות.

טראדיציאנעלער פורים-קאנצערט אין „הזמיר"

דעם קומענדיגען זונטאג אווענד ארדענט אין דער היגער „הזמיר" א טראדיציאנעלען פורים־קאנצערט אין וועלכען עס נעהמען אנטייל דער כאר, און ארקעסטער פידעל, וויאלענטשעלא און געזאנג סאליסטען.

אין פראגראם פון קאנצערט געהען אריין די שאפונגען פון: פאלקסמאן, זילבערט, שקלאר, סאר־מינסקי, היידען, הענדעל, פערגאלעס, און רעציטא־ציעס.

1-טער קלאנג-קינא-טעאטער אין לאדז
„SPLENDID"
היינט און פאלגענדע טעג!
מיטרייסענדע דראמע פון ליבלינג און פיבליקום, דעם גליקליכען מאן און פאטער, וועמען דער ווילען פון גורל האט געבראכט צום אבגרונד פון עלענד און פע־צווייפלונג
דאס הארץ פון א זינגער
אין די הויפט ראלען: די אונפערגלייכליכע שעפער פון 1-טען קלאנג-פילם „זינגענדער ליך", זינגער וועלכער ווערט גערופען דער „שאליאפין" פון פילם
AL. JOLSON דער זונינגער, פרעכטיגער בחור זוהן פון ריגער רב ווי אוך Sonny Boy
אנהויב פון די פארשטעלונגען: 12 א זייגער ביטאג.
פרייזען: פון 2–12 ביטאג 75 גר. און 1 זל. ביז 6 א זייגער 1 זל. 1.50, 2 זל.
נאך 6 א זייגער – 1 זל., 2 און 3 זל.

לאדזער יודישער קאמעראל-טעאטער
נייער
„ארט"
אין ווייסען זאל
„מאנטיפעל"
זאכאדניא 43.
קינסטלערישער לייטער:
מ. בראדערזאן.
היינט, פרייטאג — 1 פארשטעלונג אנהויב 9.45 אין אווענד
מארגען, שבת — 3 פארשטעלונגען אנהויב 4 נאכמ., 7.45 און 9.45 אווענד
א.נ. „יום-טוב אינדערוואכן"
אין 2 טיילען, 12 נומערן
אין פראגראם:
1) געטרייע ליבע; 2) שפאַציאַלאַ; 3) פריה־לינג; 4) קאטארינקע; 5) א תפלה; 6) בלאטע יאטען; 7) ש'עלע בעלי־מלאכות; 8) הינ־טער די קוליסען; 9) פראים סמיט און סיידי קנעפל; 10) מאנאלאג; 11) אויף דער גאלעריע; 12) ס'גייט שוין ווערען גוט.
סעקסטען: משה בראדערזאן, משה נאדיר, און ם. נאדעלמאן.
מוזיק: ה. רובין און א. בייגעלמאן.
דעקאראציעס און קאסטיומען: י. ברוינער.
טענץ און פלאסטיק: ז. קרושובנא און ם. שלפערן.
רעזשי: דזשונגאי—שוטאכער
מוזיק־דירעקטאר—ה. רובין. סאטא: — ה. כראקא
קאנפערענסיער — דוד קאזאנאווער.
ליכט־ עפעקטען: יעראז. בינע־אינספעקטאר: ם. קאָ.
אנסאמבל לויט א.ב. פרויען: זיסעלע גירל, מרים דזשלסקא, לאלא זילבערמאן, שיינע מרים. מאשע פעטערמאן. מענער: ח. אלטמאן, שמואל גאלדשטיין, שמעון דושיגאן, מאטל קאן, יעקב ריינגלאס, ישראל שומאכער, יוסף שיפער
בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פון 5 א זייגער נאכמיטאג אן.

אפענער בריף צו דער נאמינירטער פערוואל-טונג פון דער יודישער קהלה אין לאדז

אין דער לאדזער יודישער פרעסע פון מיט־וואך, ד. 4-טען ה. ח. איז געברענגט געוואָרען א ידיעה, אז דער לאדזער קהלה איז צוגעטרעטען דורכ־צופיהרען א פסח־אקציע און די פעראיינען קאנען ארויסנעהמען רעגיסטראציע־ליסטעס.

מיר צוזאמען מיט דער גאנצער לאדזער יודי־שער ארבייטער בעפעלקערונג האבען שוין געהאט די טרויעריגע מעגליכקייט צו פיהלען אויף אייגענער הויט, ווי אזוי ס'ווערען דורך אייך אדורכגעפיהרט אזעלכע אקציעס. די ארבייטער און ארימע בעפעל־קערונג געדענקט נאך היינט, ווי זי איז געוועזן גע־צוואונגען אין יאהר 1929 אייך צוריקצוווארפען די בישטיגע נדבה פון קוים 4 זל. פאר א פאמיליע אויף 8 טאג פסח. פונקט אזוי ווערט זי אויפ־געטרייסעלט פון עמפערונג ביים דערמאהנען זיך אז פאראיאהרען פסח אין צייט פון דער געוואלטיגער נויט און הונגער פון די יודישע ארבייטער־מאסען, האט איהר געהאט דעם טרויעריגען מוט צוצוטיילען פאר די רעגיסטרירטע אין די ארבייטער־פעראיינען צו 3 זל. מיט גראשענס און דאס אין דער זעלבער צייט, ווען פאר אייערע מקורבים האט איהר געגע־בען צו 50-דיגע און הונדערטער זלאטיס...

אין דער שפיץ פון אייער היינטיגער פסח־אקציע שטעהט ווידער דערזעלבער ה' מינצבערג, וועלכער האט זיך דערלויבט צו דערקלערען אויף א זיצונג פון געוועזענעם קהלה־ראט, אז די פסח־אקציע — (אויף וועלכער ס'ווערען פערנוצט די קהלה'שע געלדער, וואס שטאמען פון א צוואנג־בעשטייערונג פון דער גאנצער יודישער בעפעל־קערונג) — ווערט אייגענטליך געפיהרט נאר פאר די „שיינע" פרומע יודען און די ברייטע מאסען מעג זיך פרעהען, וואס אין זכות פון יענע בעקומט זי אויך עפעס... צוליב דעם אלעם קאנען מיר האבען די זיכערקייט, אז אויך די היי־יעהריגע פסח־אקציע ווילט איהר אדורכפיהרען אויף דעם זעלבען אופן.

מיר דערקלערען דעריבער, אז מיר ווילען קא־נען רעקאמאנדירען די אין אונז אנגעשלאסענע פער־איינען צו רעגיסטרירען די ארבייטסלאזע פון זייערע פאכען, נאר אונטער פאלגענדע בעדינגונגען:

1) א פערזיכערונג פון דער קהלה־פערוואלטונג אז זי וועט ארויסגעבען די פסח־אונטערשטיצונג לויט אנ'איינהייטליכען מאדוס אפהענגיג נאר פון דער גרויס פון דער פאמיליע.

2) אז די אונטערשטיצונג וועט בעטרעפען נישט ווינציגער ווי 10 זל. פאר א רעגיסטרירטען.

מיר פערלאנגען אנ'ענטפער ביז זונטאג, דעם 8-טען ה. ח. אין אווענד.

לאדזער יודישער קולטור-אמט.

פארזיצער ש. מילמאן.

סעקרעטאר ר. פערגאמענט.

לאדז, דעם 5-טען מערץ, 1931.

פערשידענעס

(—) פון מאסגעבענדע קוועלען גיט מען איבער, אז אלע ידיעות וועגען אפלעגען דאס איינפיה־רען דעם נייעם מעלדונגס־סיסטעם זענען נישט ריכטיג.

די צוגרייטונגען בנוגע די מעלדונגען, ווערען ווייטער נארמאל געפיהרט.

פארלעזונג

אין דער פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

מארגען, שבת 7 אווענד קומט פאר אין דער פאלקס־אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער אר־גאניזאציע א ליטערארישע פארלעזונג אין דער העב־רעאישער שפראך אויף ד. ט.: „הרימן העברי החדש", רעפערירען וועט ה' ד"ר ירמיהו פרענ־קעל. דער איינגאנג איז פריי.

זונטאג 8.30 אווענד וועט ה' רעד. י. אוגער האלטען דעם צווייטען פון זיינע אקטועלע רעפע־ראטען אויף ד. ט.: „ענגלאנד און די ענגלישע פאָ־ליטיק". די פארלעזונג וועט ארומנעהמען פאלגענ־דע טעמען: אינדיען (דאס לאנד און זיינע איינ־וואוינער); גאנדי און די אינדיש־נאציאנאלע בע־וועגונג; ענגלאנד און אינדיען.

א. מארעוווסקי אין לאדז

לאדז וועט היינט, פרייטאג און מארגען שבת האבען א השובען גאסט — דעם בעריהמטען ארטיסט א. מארעוווסקי. די "קולטור־ליגע" נוצט אויס די געלעגענהייט און ארדענט איין אנ'אווענד און א פריהמארגען מיט רעפעראטען און רעציטאציעס פון בעריהמטען קינסטלער.

דער אווענד וועט פארקומען היינט פרייטאג אווענד אין לאקאל פון „קולטור־ליגע". א. מא־רעווסקי וועט לייענען א רעפעראט א.ד.ט. „איירא־פע און אמעריקע" נאכ'ן רעפעראט — רעציטאציעס פון ש. אש, אנסקי, הירשביין א. אנד.

דער פריהמארגען וועט פארקומען שבת 10 פריה אין לאקאל פון „ארט", א. מארעוווסקי וועט לייענען א רעפעראט א.ד.ט. „טעאטער און יודען". נאכ'ן רעפעראט — רעציטאציעס פון א. רייזין, אייב האָרן, נאדיר, קאציזנע א. אנד.

בילעטען צו צוגענגליכע פרייזען צו בעקומען אין קאנצעלאריע פון „קולטור־ליגע" און ביים איינ־גאנג. ס'איז אהן א ספק אז אויך דאס יודישע לאדז וועט אויסנוצען די זעלטענע געלעגענהייט און וועט מאסענווייז בעזוכען די אינטערעסאנטע אימפרעזעס מיט'ן אנטייל פון גרויסען ווארט־ און ביהנע־קינסטלער.

ביי נערווען-רייצבארקייט

קאפשמערצען, שלאפלאזיגקייט, מאטנקייט, נידערגעשלא־גענקייט מורא־עפיזאדען האט מען איז דעם נאטירליכען ביטער־וואסער פון Franciszka Józefa א הויז־מיטעל אין דער האנד, וואס שטילט די מיסטע אויפרעגונגען. צו בע־קומען אין אלע אפטייקען און סקלאד־אפטעקשנעם

תאנה שפעכט ז"ל

שטיל, פון קיינעם נישט בעמערקט, געהט פון אונז אוועק דאס אלטע דור, מיט זיינע ספעציפישע אייגענשאפטען און לעבענס־ארטען. מיט זיין בע־שיידענהייט און תמימות, מיט זיין טהרת המשפחה און פאמיליע־ליבע.

אונזער שטאט האט אויך די וואך פערלוירען איין ציגעל פון דער זייל וועלכע האלט אונטער דאס אלטע דור. מאנטאג י"ג אדר איז דא געשטאר־בען די 72 יעהריגע אלמנה פון דעם בעוואוסטען בעל צדקה און „מזג טוב" ר' שלום שפעכט ז"ל, די עלטסטע טאכטער פון בעריהמטען ווארשעווער ראב"ד הרה"ג ר' זנוועלע קלעפפיש זצ"ל.

די פערשטארבענע, וועלכע האט זיך אויסגעצייכענט מיט איהר גוטסקייט און איידעלקייט, מיט איהר טיפען מיטגעפיהל, און ברייטווילליגקייט זיך צו קאנען מקריב זיין פאר ארימע, האט געהערט צו דעם טיפ פרויען, וועלכע טוען מצוות און מעשים טובים אין דער שטיל, געבען צדקה בסתר און פער־לאנגען נישט דעם שכר אויף דער וועלט.

זייענדיג אליין מאטעריעל זעהר געקוועלט, האט די פערשטארבענע איהרע בעשיידענע הכנסות פער־טיילט ארימע לייט, איהר שטוב איז פון דער יוגענד אן געווען אפען פאר אורחים און ארימע לייט. די דאזיגע טיפען ווע־ען ביי אונז וואס אמאל ווענ־גער און זייער אוועקגעהן פון אונז עמפינדען מיר דעריבער אזוי שמערצליך. איהר טויט בעווייזען נישט נאר די משפחה נאר אויך א טייל פון דער ארימער בעפעלקערונג.

חבל על דאבדין! ת.נ.צ.ב.ה.

מ. ש.

DR. MED.
L. Pikielny
אוראלאג
ספעציאל-ארצט פאר נירן, בלאז און אורין-קראנקה.
NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעמט אן פון 12–1 און פון 7–4 אווענד.

פון „ארדט"

דער גרויסער ערפאלג פון דער נייער פרעמיערע

אין גאס איז נאך שניי און פראסט... אויף די געמיטער — אוודאי און אוודאי, אבער אין „ארדט" איז שוין פולער פריהלינג, עס איז פרעהליך, לעבעדיג, זוניג, און גוטער הומאר און יוגענדליכע פרייד שלאגט שטיפעריש פון די ביהנע־ברעטער.

דער איצטיגער פראגראם דער „יום טוב איבערוואכען"־פראגראם האט אין דער היבזיכט פון שיינער, עסטעטישער לייכטקייט, פון שטראהלענדיגער צושפילטקייט איבערגעשטיגען אלע ביז־איצטיגע פראגראמען, און נומער נאך נומער זייהט פרייד און גוטען הומאר אין אונזערע מידע נשמות.

א סך נומערן מוזען ווערען ביסירט, און דאס פובליקום ווערט נישט מיד צו אפלאדירען די יונגע היימישע קינסטלער פון זיין בעליבט טעאטער.

היינט פרייטאג ווערט געשפילט איין מאל — 9.45 אין אוועגד; מארגען, שבת — 3 מאל: 4, 7.45 און 9.45 א זייגער.

היינט — פרעמיערע אין פילהארמאניע

רודאלף זאם אווסקי אין טאלסטאי׳ס „קרייצער־סאנאטע"

די דריטע פרעמיערע, וואס רודאלף זאסלאווסקי גיט אין לאדז איז „ליבע און אייפערזוכט" (קרייצער סאנאטא) פון דעם גרויסען רוסישען שריפטשטעלער לעוו טאלסטאי.

רודאלף זאסלאווסקי מיט זיין צוקליבענעם אנסאמבל האט אויפגעפרישט דאס יודישע טעאטער אין לאדז, האט צעוואַרימט דעם יודישען טעאטער־עולם און בעוויזען, אז דאס יודישע טעאטער בכלל איז א פאקטאר אין יודישען קולטור־לעבען. רודאלף זאסלאווסקי איז א זעלטענער אקטיאר, אייבער פון אונזערע גרעסטע און אויסגעהאלטענסטע, איינער פון די, וועלכע ברענגען כבוד דעם יודישען טעאטר.

היינט ווערט געגעבען די פרעמיערע פון „ליבע און אייפערזוכט". מארגען בייטאג די שטארק־אויסגענומענע פיעסע „חסידים". זונטאג אין אווענד „טוביה דער מילכיגער".

דאס טעאטער־פובליקום וועט זיכער אויך ווייטער שענקען דעם קינסטלער און זיין טרופע דעם פולסטען צוטרוי.

צו די ה״ה גנבים!

בעכטען מיטאג האט מען געגנבעט פון באלקאן נאוואַ־צעגעלניאַנאַ 7 בעטגעווענט מיט 3 קישענס. די ה״ה גנבים ווערען געבעטען אפצוברענגען אדער טעלעפאנירען 18־207. איך וויל מעהר בעצאהלען וויפיל זיי וועלען דערפאר בעהמען. דיסקרעציע געזיכערט. 1580

Pokój

poszukiwany od gospodarza lub za pośrednictwem lokatora. Oferty składać do administracji pod **B. A.**

אנ׳ערשטקלאסיגע
קעלנערקע
קען זיך מעלדען אין
„קארלטאז", שענקיעוויטשא 22

פערהויף פון פערש. מאדערנע
פאלקעס און שייטלען
ערשטקלאסיגע אויסארבייטונגען, ביליגער ווי איבעראל, ביי פרוי
צוקער, קאנסטאנטינער 15

זאל יעדער וויסען!
אז אין מיין
מעבעל־געשעפט
בעקומט מען מעבעל עגצעל און קאמפלעט צו קאנקורענץ־פרייזען מיט 25 פראצ. ביליגער און מיר טוישען אויס אלט מעבעל אויף ניי צו ציגענגליכע פרייזען.
וואולטשאנסקא 11
וויינגאלד און וויינבלום.
געדענקט דעם אדרעס! קומט איבערציינגט אייך!

Dr. med. **J. Lubicz**
כירורג־ארטאפעד
Gdańska 28, tel. 183-17
צוריקגעקעהרט.
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערק ימונגען פון די פלייצעס און גלידער
אייגענע פראצאוויניע פון ווערטלוכע ארטאפעדישע אפאראטען, ווי: חקלאדקעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע הענד און פיס, גארסעטען א. ז. וו.
בעטעט אן פון 2,30 ביז 4,30 נאכמיטאג.

קלאנג־פילם־טעאטער „CASINO"   קלאנג־פילם־טעאטער „CASINO"

היינט פרעכטיגע פרעמיערע
פון גרעסטען פילם פון סעזאן, וואס איבערשטייגט דעם פילם „ליבעס־פאראדע"
„מאנטע קארלא" (MONTE CARLO)
רעזשי פון בעריהמטען **ERNEST LUBICZ**
אין דער הויפטראלע די פרעכטיגסטע ערשיינונג, די וואונדערשעהנע — **Janette Mac Donald**
אויסערן פראגראם: קלאנג־צוגאבע און לאנד־אקטואליטעטען.
אנהייב פון די סעאנסען: 4, 6, 8 און 10.15 אווענד. פאספארטען און פרייקארטען אחוץ שטליכע אונגילטיג.

יודיש פאלקס־טעאטער

דאס יודישע פאלקס־טעאטער האט זיך שוין איינגעבירגערט אין לאדז. די איניציאטארען און גרינדער פון דאזיגען טעאטער האבען געשאפען א וויכטיגע קולטורעלע פאזיציע אין סאמע הארץ פון יודישען לאדז, דארט, וואו ס׳הערשט די יודישע שפראך, וואו ס׳רעגירט דאס יודישע ווארט. און דאס יודישע טעאטער־פובליקום וועלכע האט זיך ווערבירט פון דעם דאזיגען צענטער, האט טאקע גלייך דערפיהלט, אז דאס איז זיין פאזיציע, זיין טעאטער און האט זיך באלד דערצו בעצויגען מיט דער געהעריגער ערנסט און פערשטענדניש.

ס׳איז אהן א ספק, אז דאס דאזיגע טעאטער, וועלכעס איז געווארען סטאביל יודיש האט פאר זיך וויכטיגע ערציהערישע אויפגאבען, מיר פערשטעהען די שוועריגקייטען, וואס שטעלען זיך אויפ׳ן וועג פון פיהרען אזא טעאטער מיט אנ׳אויסגעהאלטענער ליניע און פלאן, אבער דאך דארפען דאס די פיהרער פון טעאטער שטענדיג האבען אין זינען.

אין דער קורצער צייט, וואס דאס פאלקס־טעאטער שפילט אין לאדז, האט עס שוין בעוויזען אויסצושטעלען עטליכע שעהנע פיעסען און מען מוז מודה זיין, אז דער ערפאלג איז געווען א פערדינטער. די אנפיהרונג האט זיך בעמיהט אויף וויפיל ס׳האבען ערלויבט די בעדינגונגען אוועקצושטעלען די פיעסען ציכטיג און דערביי זענען נישט געקארגט געווארען קיין קאסטען. אבער דאס דערפרעהענדסטע איז דער אנגאזשירטער אנסאמבל אין טעאטער. וועלכער איז צוגעפאסט און צוגעקליבען און די הויפטזאך — דער אנסאמבל בעשטעהט פון אקטיארען מיט אנ׳ערנסטע בעציהונג צום טעאטער בכלל און צו זייער איצטיגער אויפגאבע בפרט. דאס זענען טאלאנטירטע מענשען מיט טעאטער־סטאזש, און רוטין. אורטיילענדיג לויט די ביז־איצט אויפגעפיהרטע פיעסען, קאן מען קאנסטאטירען, אז די סוברעטין רעגינא בוימאן איז זעהר א פעהיגע און בעזיצט אלע מעלו תפון א סוברעטין. „זי איז יונג, טעמפעראמענטפול, מיט א גוטע דיקציע, קען זינגען, טאנצען און שפילען טעאטער, פון די נייאנגאזשירטע כוחות דארף דערמאהנט ווערען דער זעהר פעהיגער כאראקטער־קאמיקער פאסטעל און די ארטיסטען טופמאן און דראנאוו. א חוץ דעם געפינען זיך אין אנסאמבל די ארטיסטען וועלכע מען קען שוין לאנגע יאהרען אין לאדז: מאדאם בעזמאן, מאדאם פאדערמאן, באלבירסקי, פאלאנסקי, געלדבערג און אנדערע.

דאס פאלקס־טעאטער האט אויסזיכטען אויף ווייטערדיגער ענטוויקלונג און ערפאלג.

דער רעפערטואר אויף די נאהענטסטע טעג איז: פרייטאג אין אווענד — דער „ישיבה בחור"; שבת בייטאג — „אחשורוש"; שבת אין אווענד „חאצקעלע כל־בוניק", זונטאג אין אווענד צו ביליגע פרייזען „געלד, ליבע און שאנדע".

די נאהענטסטע שלאגער־פראגראמען
פון קלאנג־פילם־קינא־טעאטער
CAPITOL
זענען:
1) „דער דזשאדז־קעניג" מיט JOHN BOLES LAURA LA PLANTE
2) דער זינגער פון די בערג
3) פארוטשניק ארמאנד מיט RAMON NOVARRO
4) דער זינגער פון פאריז מיט Maurice Chevalier
אט דאס איז אונזער קאנקורענצלאזער רעפערטואר.

ראדיא־פראגראם

פרייטאג, ד. 6 מערץ

11.58 צייט־סיגנאל, 12.05 גראמאפאן־פליטען, 13.15 טאג־פראגראם, קינא־ און טעאטער־רעפערטואר, 15.50 לעקציע פראנצויזיש, 16.10 ארטיסטיש ווינקעלע, 16.30 גראמאפאן־פליטען, 17.15 „גענעראל כלאפיצקי" (פארלעזונג), 17.45 לייכטע און טאנץ־מוזיק, 18.45 פערשידענעס, 19.10 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס־קאמער, פראגראם אויף מארגען, 19.25 גראמאפאן־פליטען, 19.40 ראדיא־זשורנאל, 20.00 מוזיקאלישער שמועס פון ווארשא, 20.15 קלאוויר־רעציטאל. פון ווארשאווער פילהארמאניע קאמוניקאטען, רעטראנסמיסיעס פון אויסלענדישע סטאציעס.

שבת, ד. 7 מערץ

11.58 צייט־סיגנאל, 12.05 גראמאפאן־פליטען, 13.15 טאג־פראגראם, קינא־ און טעאטער־רעפערטואר, 16.15 ווינקעל פאר יונגע מוזיקאלישע טאלענטען, 16.35 פארלעזונג, 1700 גאטעס־דינסט פון „אסטרא בראמא" אין ווילנא, 18.00 קינדער־פראגראם, 19.00 פערשידענעס, 19.25 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס־קאמער, פראגראם אויף מארגען, 20.00 פעליעטאן, 20.30 לייכטע מוזיק, 22.00 פעליעטאן, 22.15 שאפענס ווערק, 22.35 קאמוניקאטען, טאנץ־מוזיק.

מעלדונג

אכטונג ארבייטסלאזע שערער!

די רעגיסטראציע פאר די ארבייטסלאזע שערע ארבייטער אויף דער פסח־אונטערשטיצונג ביי דער יודישע קהלה, קומט פאר טעגליך פון 7—10 אווענד, אין פעראיינס־לאקאל פאמארסקא 3, די מיטגלידער ווערען אויפגעפאדערט זיך קומען דעקלארירען צו די קהלה־וואהלען.

די פער־וואלטונג פון פראפ. שערער־ארב. פעראיין

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען און דענטיסטישער קאבינעט.
זשעראמסקיעגער 11, טעלעפאן 3763
אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד״ר אימיך נאז, האלז, אויערן	1½—12½
ד״ר קערשנער קינדער־קראנקה.	11—3, 4½
ד״ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטע	12—2
ד״ר ביבערגאל הויט און חענער.־קר.	11½—12½
ד״ר שמירנעלד נערווען און גמממינע קר.	1—2
ד״ר נעלדבלאט אויגען־קראנקה.	1 ½, 1½
ד״ר זאלצוואסער כירורגישע קראנקהייטען	2—3
ד״ר שמערלאווסקי פרויען־און געבורטס־הילפע	12—1½

ווינא־טעראפיע. שפראך־שטערונגען ווי שטאמלען א. ז. וו. שטעלען, קינסטליכע בערג־זון־בעשטראלונגען, שפרי ונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפערעץ אויף פארלעגונג וויזיטען און שטאט. אין לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, אויך פלעגענט און בל...

אימפונגען געגען שקארלאטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
א רענטגען־אינסטיטוט.

ד״ר לאזשי נסקי־סטראפאלסקא
צאהן־ארצט 10—1, 3—6
קינסטליכע ציינער, קראנען, פלאמבען א.א.וו.

די לעטשניצע איז טעטיג אויך זונטאג

לאקאלען, וואוינונגען, געוועלבער, דירות,
דינגט און פערדינגט
דאס פערמיטלונגס־ביורא
ביים יוד שען
אינוואלידן־פאריין
פאלנאצנא 29,
טעלעפאן 191-78

2 אנשטענדיגע
פרייליינס
קענען בעקומען לאזשי
צו ערפאהרען ביי רייך
וואלבארסקא 34

ערשטקלאסיגע
פראצאווניע
פון אלערליי גארדינען
ווי: טולענע, עטאמינע מיט פילע, שפאנאטאווע א. ז. וו. עמפפעהלט
J. Retkinski
Łódź, Podrzeczna 19
(Stodolniana 8)

Kwalifikowana
Krawcowa
sukien damskich i ubiorów dziecinnych poszukuje pracy
of. sub „Krawcowa"

אנ׳ענצעל
שטוב
ווי אויך א שטוב מיט א קוך זוניג מיט אלע בעקוועמליכקייטען פון באלד זיך אריינצוציהען צו ערפאהרען פראנציסקאנער 30 ביים וו״רט

קוואליפיצירטע
אונטערמאשינערס
צו צווייטע סארט אר־ביים מענער־מאנאזין קענען זיך מעלדען זאפארט ביי שלעזינגער
לאגעווניצקא 13.

א טאמבורירער
ארב״טער
מיט א משין קען בעקומען ארבייט צו ערפאהרען אין אדמיג. פון „ביים פאלקסבלאט".

א שפולער
אדער א שפולערין
צו זייד ווערט געברויכט
ביי וויינבערג,
אלעקסאנדראווסקא 22

בעשאנקען מיט א סך גאלדענע מעדאלען!
מיר האבען געלאזט אין בעטריב די נייעסטע אינסטאלאציעס וואס זענען דער לעצטער אויסדרוק פון דער טעכניק, א דאנק וועלכע
מיר האבען רעדוצירט די פרייזען
פון כעמישען וואשען ביז
50%

	יעצט		יעצט
מענער־גארניטורען	8 זל.	דאמען־פאלטענס פון	7—8 זל.
הערען־פאלטענס	8 „	וואלענע קליידער „	4—8 „
דאמען־קאסטיומען	8 „	זיידענע קליידער „	6—9 „

פאר׳ן פליסירען ־קליידער ענטשפרעכענדער צושלאג.

Parowa Pralnia Chemiczna i Farbiarnia
JAN CEBULA
Łódź, Piotrkowska 116, tel. 129-75

אויף לוין
נעמט אן א קוואליפיצירטער שטריקער, בעקאנט מיט אלערליי שטריק־ארבייטען אויף 12־ער און 13־ער מאשין־רענדער און סוויטערס. נאוואמיעסקא 26 פראנט 3־טער שטאק
מ. אייזענבערג

קראוואטען
אין א רייכען אויסוואהל פון די נייעסטע און מאדערנסטע שטאפען איז צו בעקומען ביי
Wytwórnia Krawatów
נאוואמיעסקא 21
ס׳ווערט געברויכט קוואליפיצירטע בינדע־ נייערינס (מאשין און האנד) ווי אויך א שיק־יונגע פון ארענטליכע עלטערן

א קוואליפיצירטער
געזעלען
און א האנד־נייערין ווערט געברויכט צו מאגאזין ווערט־הויזען ביי
ז. הערשקאוויטש
פאמארסקא 53.

נויטיג קוואליפיצירטע
שטאפערינס
קענען גוטע בעלוינונג זאפארט זיך צו ווענדען
D. HENDEL
Kilińskiego 133.

א צימער
צו שלאפען פאר אנ׳ ארענטליכען יונגערמאן אדער פאר א פרויליין צו ערפאהרען ביים ווערטער פאנסקא נומער 15.

שטיק־ארבייטער
צו דאמען־מאגאזין ווערען געזוכט.
די אדרעס צו ערפאהרען אין אדמינ.

א האלב
געוועלב
אין צענטרום פון נאוואמיעסקא־ גאס איז פון זאפארט איבערצוגעבען, אפערטען אין אדמ. אונטער „גוטער פונקט".

איבערצוגעבען א
האלב געוועלב
צו פערקויפען מצות
צו ערפאהרען
צעגעלניאנא 73
אין קאלאניאל ־ געוועלב

מצות
צו בעקומען פערשידענע מצה־רעדלעך ביי דעם שלאסער ברעסטיצקי וואלבארסקא 10 (שוהל־גאס)
1564

איבערצוגעבען
א לאנג איינגעפיהרטען אייזען־פלאץ מיט א האלק און קויהלען־פערקויף ווי אויך א וואוינונג אויפ׳ן ארט. ערפאהרען קאראלעווסקא 5 ביי קאטשער

א פריילין
פון אנשטענדיגע עלטערן, וועלכע זאל קענען פערקויפען ווערט געזוכט ביי ה. דיאמענט, זשעלאנא 2 פראכטן ־ געשעפט

מעבעל

און אויף די בעסטע בעדינגונגען עמפפעהלט די גרעסטע און רעעלסטע פירמע אין לאדז

◆ קומט און איבערצייגט אייך! ◆

אויפ'ן פאר יום-טוב'דיגען סעזאן

איז די פירמע פערזעהען מיט א גרויסען אויסוואהל פון:

שלאף-צימער, עס-צימער, קינדער-צימער א. אז. וו.

קאמפלעטע איינריכטונג, ווי אויך איינצעלנע שטיק

מעבעל

צוליב'ן קריזיס זענען די פרייזן רעדוצירט אויף 50%

MARKOWICZ i NASIELSKI PIOTRKOWSKA 6

TELEFON 149-71

פאבריק: Południowa 10

אכטונג, ג' דאמען!!

איך מאך בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז אין מיין ערסטקל. דאמען-שניידער-אטעליר א. פ.

IZAK TON LIMANOWSKIEGO 13 (Aleksandrowska) front 1 piętro

ווערען אנגענומען בעשטעלונגען פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות און אויסגעפיהרט לויט די נייעסטע פאריזער מאדעלען צו צוגענגליכע פרייזען. פינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג.

קינא-טעאטער

ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

היינט איז פאלגענדע טעג!

גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם!

1) פרוי וועלכע וועט דיר קיינמאל נישט פערגעסן

אין די הויפטראלען:

Iwan Petrowicz i Lil Dagower

2) „קאוואלירען-בונט"

אין דער הויפטראלע: Zygfryd Arno

נעכסטע פרעמיערע: „TRÓJKA"

יעקליב'נער ארקעסטער אינטער דער לייטונג פון ה' סטעפאנסקי

אנהויב פון די סעאנסען: אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום טוב — 12 א זייגער בייטאג. דער זאל איז גוט ב'הייצט.

קלאנג-פילם-טעאטער

„MIMOZA"

ul. Kilińskiego 178.

היינט גרויסע פרעמיערע!

טענץ! געזאנג! הומאר!

„פאראדע פון פאראמאנט"

אויסער'ן פראגראם: א קלאנג-פילם-צוגאבע.

אנהויב 5.30, 7.30 און 9.15, שבת, זונטאג און יום טוב 3.30 נ"מ

מעבעל

אייגענע אויסארבייטונג ווי שלאף-צימער, שפייזע-צימער, גאבינעטען אלעס פאליט ווי אויך איינצעלנע שטיקער מעבעל עמפפעהל איך. איך נעהם אויך אן בעשטעלונגען אלעס צו מעסיגע פרייזען און גוטע בעדינגונגען, לויט דער לעצטער אויסלע דישע זשורנאלע, פאר דויערהאפטיגקייט ווערט גאראנטירט. קומט אין איבערצייגט אייך! מיט אכטונג

B. MINKOWICZ, Zachodnia 39.

א לעהרער

מיט רעגירונגס-רעכט 16 יאהר פראקטיקירט, ערטיילט לעקציעס פאר שילער און דערוואקסענע: פויליש, דייטש פראנצויזיש, מאטעמאטיק און בוכהאלטעריע.

שיף, שוו, יאקובא 12

רעכטע אפיצינע 1 שטאק 2 און 9

לעהרערין

גיטע פעדאגאגין ערטיילט אינטעריכט פאר ערוואקסענע אין פוילישע יודישע און דייטשע שפראכן צו ביליגע פרייזען

לאסמאן בושעזינער 15

בוכהאלטעריע

איינפאכע און דאפעלטע איטאליענישע און אמעריקאנישע

ווי אויך מאשין-שרייבען און רעכנען לערען איך אויס גרינדליך פאר 30 זל. בריוו מאשין-שרייבען דורך 3 וואכע 6 זל. קילינסקיעגא 50 קוועה-אפיצינע. 1-טער שטאק מיר ערטיילען אויך קארעספאנדענץ האנדעלס-אריטמעטיק און סטענאגראפיע

DOKTÓR

H. WOŁKOWYSKI

האט זיך איבערגעצויגען אויף

צעגעלניאנא 36, טעל. 216-90

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע, אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען

נעמט אן פון 9 — 2 נארמ. און פון 5 — 9 אוונד פאר דאמען בעזונדערען ווארטע-צימער.

יעדער אייגציגער

מעבעל

האט זיך איבערצייגט, אז פאר דיוואנעס פעלצען, נייה מאשינען, גארדעראבען אז"וו צאהלט די העכסטע פרייזען

א. ווייצמאן שענקעוויטש 23

טעלעפאן 191-00.

ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

הלא חכמה תקרא ותבונה תתן קולה

אם תקח אמרי ומצותי תצפן אתך

אז תשכב בטח ושכבת כי הלך בתום

ילך בטח ומעקש דרכיו יודע

איבער דעם זאלסט נאר קומען אין ביורא

פון ד. מאנעלא

וואס איז איבערגעטראגען געווארען פון צוויטע הויף אויפ'ן ערשטען הויף פיעטריקאווער 17, לינקע אפיצינע פאטער, טעל. 124-95

וואו מ'ווערט ווייטער ערלעדיגט פינקטליך און געוויסענהאפט געשריבען אלערליי בימען: ציווילע, קארנע, האנדלאווע, אפעלאציעס, אדוואקאציעס, רעלויזולעס, זאכיזפיעטשענעס אויף אלע שטעט אין פוילען, ווענען דירות אין אויסלאנד ראזיעמטשע, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

בעמ.: קלוויזלעס און זאכעזיעשטענעס ווע־רען ביי מיר ערלעדיגט במשך פון 24 שעה

מיט אכטונג ד. מאנעלא, פיעטריקאווער 17 1-טער הויף

ווצכנעריך כירורגישע קליניק

„SANATO"

אגראדאווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

ערציליכע אויפזיכט איבער דער מוטער און קינד

פרייזען פון געבורט

אין 2-טע קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויגען-אפטיילונג פון ד"ר מעד. י. הראיש

עמפפאנגס שטה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנשאר

עמפפאנגס שטה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

אכטונג, פענסיאנאט-אינהאבער

אין דער פאפולערער און דורך פיל דאקטוירים רעקאמענדירטע זומערוואוינונג

Poddębie Tuszyn Las

אונטער לאדז טראמוואי-ציזאהר איז צו פערפאכטען דער בעריהמטער

Grand-Pensjonat

יאס פראספערירט ערפאלגרייך זייט מעהרערע יאהרען און איז מאדערן און קאמפארט איינגעריכטעט ווי: וואסער-לייטונג, באדע צימער, עלעקטרישע בעלייכטונג, ראדיא טעלעזאן, א. ז. וו.

צו ערפאהרען אין לאדז ביי

מ. ג. אפאטאווסקי, אגראדאווא 5, 2. שטאק.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.

זונטאג און יום טוב פון 9—1 פארם.

בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. MED. H. LUBICZ

ספ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנק.

אויף צעגעלניאנא 43, טעל. 141-32

עמפפאנגס שטה'ן 8—10, 12—2, און 5—8 זונטאג און יו"ט 9—1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל.

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון אייזען-מעבעל-פאבריק

I. B. WOŁKOWYSKI, ŁÓDŹ

פאבריק-לאגער:

בארוטאוויטשא (דזיעלנא) 11, טעל. 137 70

אין: א מבילינסטען, מבעסטען, מבזקוועמסטען

און דער גרעסטער אויסוואהל פון מעטאל-בעטען, מאטראצען פערשידענע סארטען. קינדער-וועגעלעך איז א גרויסע אויסוואהל. פעלד-בעטע, האלצענע און מעטאלענע „Perfekt" פאטענטירט. וואשגעשירען. סערוויזען. וויזשימאטשקעס. אייז-קאכטענס. וואנעס. קינדער-בענקלעך. ראווערען א. ד. גל. שטרענג'ע פאבריק-פרייזען.

בעמערקונג: ספעציעלע רעפאראטור-אנשטאלט.

מעבעל-פאבריק

Leon Salamonowicz

66 פילסודסקיעגא 66 (ווסכאדניא)

טעלעפאן 134-25

עמפפעהלט לוקסוסאווע עס-צימערן, שלאף-צימערן, גאבינעטען, ווי אויך מאדערנע איינריכטונגען פון קוכען און קארידארען

צו קאנקורענץ-פרייזען.

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס און גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א תאמיר-קאפ און עס פאלט ארויס אין דעם פוס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטארבליך. ספעציעל גוטע הייל-באנדאזשען אויסגעצייכנט גוט דורך גרויסע פראפעסארן מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דייטשען פראפעסאר

דאקטאר ברעכערטהינג בעוואוסטענע זיכער דעם שוערסטן און געפעהרליכסטן בריך. אויך פאר הויקערס דיימיינגען מיט הייך-גארסעטען און אפאראטן פאר פערקרומטע פוס און פלאך-פוס ספעציעלע איינלאגען אין די שיך. קינסטליכע גומענע פיס און הענד, גוטע זאקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן.

עמפפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אוונט.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WÓLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס ערזעכליכע טרשבין פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארן: פראפ. ד"ר באראנאטש, פראפ. ד"ר י. מארישלער, פראפ. ד"ר ב. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.

מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

זייט 20 יאהר האב איך געליטען אויף ביידע זייטען אויף בעשווילעכן, אויף וואס כ'בין געווען 2 מאל אפערירט. דאנק אבער ערשט דעם ה' י. ראפאפארט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10, פיהל איך מיך ביים פולען לעבען. א דאנק דעם פערלעגטען באנדאזש, וועלכער האט מיר דערהאלטען מיין געזונטהייט, פאר וואס כ'דריק איהם אויס מיין הארציגסטע דאנקבארקייט.

Szulem Wallach.

15

=טאגיגער גרויסער שיך=אויספערקויף

די קוואַליטעטען ווי שטענדיג! פרייזען ווי קיינמאל נישט!

I. ZANDBERG, Piotrkowska 161, tel. 137-89

דער לאַגער איז רייך פערזעהען מיט די נייעסטע מאָדעלען צו זעהר צוגענגליכע פרייזען.

LUNA

היינט פראַכטיגע פרעמיערע! פון 1-טען קלאַנג=פילם מיט'ן **BILLIE DOVE** רייצענדען ליבלינג פון לאדז

אין דער דראַמע פון אַ פרוי, וועלכע איז אַן אָביעקט פאַר דעם מאַנ'ס פערלאַנגען און קיינער קען איהר קיין ליבע נישט געבען, א. נ.:

„דער מלאך אונטער דער שמינקע"

אויף די פריהמאָרגען=פאָרשטעלונגען זענען די פרייזען צו 75 גר. און 1 זל.

די פרעמיע=יובילעי=קאַרטען זענען גילטיג אויף אַלע סעאַנסען.

אָנהויב פון די סעאַנסען 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב פריהמאָרגען-פאָרשטעלונגען 12 בייטאָג. פרייזען פון די פלעצער אויפ'ן ערשטען סעאַנס פון 1 זל.

GRAND-KINO

היינט און פאלגענדע טעג! יום=טוב פון דער פוילישער קלאַנג=פילם=קינסט!

„דער ווינד פון ים"

מעכטיגסטע מייסטער-ווערק פון דער אינלענדישער פראָד. 1931

לויט די מאָטיוען פון **Stefan Żeromski** בעאַרבייט: **Władysław Sieroszewski i Anatol Stern**

מיטרייסענדע דראַמע פון 2 ברידער, אפיצירן פון אַן אונטערוואַסער=שיף, וואָס קעמפן איבער אַ פרוי'ס האַרץ

מיט **Marja Malicka, Adam Brodzisz, Eug. Bodo i Kaz. Junosza-Stępowski**

אויסער'ן פראָגראַם: פלאַרעק — פערל פון די דעטעקטיוון א. איוועריקס — קאָנקורענט פון פליישער, ווי אויך וועלט=מייסטערשאַפט אין האָקעי אויפ'ן אייז אין קרעניצע.

פערקלענערטע פרייזען פון די פלעצער: 1, 1.50 און 2.50

אָנהויב פון די סעאַנסען 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג, לעצטער סעאַנס 10.15, שבת זונטאָג און יום-טוב 12 אַ זייגער בייטאָג, לעצטער סעאַנס 10 אָוונד. פאַספּאַרטוס און הנחה-בילעטען זענען אין משך פון 10 טעג אונגילטיג אַ חוץ אַמטליכע (רויטע קאָליר נישט גילטיג. פרייזען אויפ'ן ערשטען סעאַנס פון 1 זל. אויף די פריהמאָרגען-פאָרשטעלונגען 75 גר. און 1 זל.

Kino-Teatr Spółdzielnia

40 Sienkiewicza 40

היינט און פאלגענדע טעג! צום ערשטען מאָל אין לאדז!

נאַכט פון איינדרוקען

מעכטיגע דראַמע לויט דער בעקאַנטער ערצעהלונג פון Sapper א. נ.

(BULDOG DRUMMOND)

אין די הויפּטראָלן דער לאַנגערוואַרטעטער **RONALD COLMAN, JOAN BENNET**

נעכסטער פראָגראַם: „וואַהנזין" מיט **GINA MANES i LARS HANSEN** קורצליך: **„KRÓL KROLOW"**

אָנהויב פון די סעאַנסען אין געוו. טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב 2 נאָכמ. לעצטער סעאַנס 10 אָוונט אויפ'ן I סעאַנס זענען די פרייזען פון אַלע פלעצער 60 גר.

רעווי=טעאַטער

„Dobry Wieczór"

אין אייגענעם נייעם לאָקאַל אויף קאַפּערניקאַ 16, טעלעפאָן 184-66

צופאַהר מיט די טראַמווייען: 5, 6, 7, 9, 16.

היינט און פאלגענדע טעג! היינט און פאלגענדע טעג!

ווען מיידלעך געהן שלאָפען

פראַכטיגער רעווי-שלאָגער-פראָגראַם אין 2 טיילען (14 בילדער) מיט'ן אנטייל פון **IRENA RÓZINSKA**

קינסטלערישע ליטונג: **K. Brzeski** רעזשי: **M. Dąbrowski** קאַפּעלמייסטער: **St. Sternblic** דעקאָראַציעס: **St. Frasiak**

טעגליך 2 פאָרשטעלונגען: 7.30 און 9.30 אָוונד. שבת, זונטאָג און יום-טוב 5.30, 7.30 און 9.30 אין אָוונד.

צו דער בעקוועמליכקייט פון ב' פובליקום ווערט דער פאָרפערקויף פון בילעטען פאָרקומען אין „Reklama Polska" פּיעטריקאָווער 101

ODEON

צום ערשטען מאָל אין לאָדז! די גרעסטע ליבלינגען פון אַלטע און יונגע אין זייער נייעסטער און ערפאָלגרייכסטער קרעאַציע אַלס

קעניגען פון דער מאָדע

נייעסטע רעווי פון איינפאַלן סענסאַציאָנ. קאַמף מיט שדים: אויסערן פראָגראַם „די שטאָט פון מיליאָנען גע־פאַלענע

WODEWIL

PAT i PATACHON

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע טראַגעדיע פול מיט פאַנטזיע און ראָמאַנטיזם, מאָמענטען פון ערשטער ל' בע. רעזשי Fred Niblo

שונאים

אין די הויפּטראָלן: **LILJANA GISH i RALPH FARBES**

מוזיק אונטער דער לייטונג פון ה' א. טשורנאַווסקי. פרייזען פון די פלעצער I — 1.25 זל. II — 90 גר. III — 60 גר.

אויפ'ן 1-טן סעאַנס אַלע פלעצער צו 60 גר. הנחה בילעטן שבת און זונטאָג אונגילטיג. נעכסטער פראָגר.: „געפערליכער ראָמאַנס".

שבת ד. 7-טן 12 בייטאָג און זונטאָג ד. 8-טן 11 בייטאָג פרימאָרגן-פאָרשטעלונגען פאַר קינדער און יוגענד. פרייזן 20 און 50 גר.

קינא טעאַטער

PRZEDWIOŚNIE

זשעראָמסקיעגאָ 74/76.

(רוג קאַפּערניקאַ)

צופאַהר מיט די טראַמוואַיען 5, 6, 8, 9, 10.

אָנהויב טעגליך 4 נ"מ. שבת א זונטאָג 2 בייטאָג. לעצטער סעאַנס 10 אָוו.

גרויסער שלאַגער=דאָפּעל=פּראָגראַם! היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער שלאַגער=דאָפּעל=פּראָגראַם!

1) שוואַרצע דאַמע

2) באַנגאַזשאַווי № 13

גרויסע טראַגעדיע פון מיידלעך, וואָס געהען איבער פון האַנד צו האַנד אין 8 אַקטען. אין די הויפּטראָלען: **LIA TORA i PAUL VINCENTI**

(STRONG BOY) מעכטיגער פילם אין די הויפּראָלען: **VICTOR Mc. LAGLEN, LEATRICE JOY**

קינא-טעאַטער **BAJKA**

רוג בושעווסקיעגאָ, פראַנטשישקאַנער 31

צופאַהר מיט די טראַמוואַיען 1, 6 און 14.

אָנהויב טעגליך 5.30 נאָכמיטאָג שבת, זונטאָג און יום-טוב 4 אַ זייגער בייטאָג. פערשטאַרקטער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ש. בייגעלמאַן

-:- דער זאַל איז בעהייצט. -:-

KINO-Teatr OAZA

10 כראָבּרעגאָ 10 (זגערזשער 85) טעלעפאָן 216-40

גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם!

פאַר די ברידערס בלוט

שוידערליכע דראַמע פון שפּאַנענדן אינהאַלט אין די טיטלראָלן **Liljana Gish i Norman Kerry**

סענסאַציע! עמאָציע! דער דרייסטער ב. ב. **BUCK JONES** באַנדע פון שוואַרצען ביל

דער זאַל איז גוט בעהייצט. פערשטאַרקטער אָרקעסטער.

KINO-Teatr MIRAZ

לימאַנאָווסקיעגאָ 37 (פריהער „סירענאַ") טעלעפאָן 149-48

היינט און פ'לג-טעג נאָך נישט דאַ געווי. דאָפּעלט-פּראָגראַם

אויפ'ן וועג פון לײדענשאַפטען

שפּאַנענדע דראַמע מיט **Thelma Tood, Milton Sills**

רעקסטער סענסאַציאָנעלער פילם אין דער הויפּטר. און זיין טערדעל **TARZAN** **Ken Maynard** קאַליפאָרניער גאָלד

פערשטאַרקטער אָרקעסטער. דער זאַל איז גוט בעהייצט.

היינט און פאָלגענדע טעג! גרויסער היסטאָרישער פילם א. נ.

„דער דערנער=קראַנץ"

GOŁGOTA I. N. R. I.

דער דאָזיגער פילם ווייזט די גאַנצע היסטאָרישע געשיכטע

קינא **ERA** פריהער פלאַרא

זאַווישאַ 22 (באַלוט)

פערשטאַרקטער סימפ. אָרקעסטער. דער זאַל איז גוט בעהייצט.

אָנהויב 5 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב 1 בייטאָג.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.